

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2025 01

FİYATI: 50 TL

*Atatürk
Cumhuriyeti ile*

Nice

100

Yıllara

Ali Tekin Çam: **Ayaz Ata, Noel Baba ve Nasrettin Hoca** • Berk Yüksel: **Işık... Daha Çok Işık** • Gemal Türkmen: **Atatürk'ün Kaymakamı** • Cengiz Kuday: **Yeni Millî Eğitim Müfredatı ve Müzik Eğitiminin Beynin Bilişsel Gelişimdeki Önemi** • Cengiz Önal: **Nutuk'tan Seçim Esnasında Yaşanan Bazı Sıkıntılar** • Cengiz Özakıncı: **Sevr ve Üçlü Antlaşma Böl Parçala ve Yok ET** • Cihangir Dumanlı: **Teğmen Mustafa Kemal** • Demir Aytaç: **Suç ve Ceza'yı Söküp Yeniden Dokuyarak Okumak** • Gürbüz Evren: **Mustafa Kemal'in Askeri Datça'lı Hasan'ın 95 Yıllık Protez Bacağı** • İzlen Şen Tokar: **Otantik Bir Ortaçağ Kasabası Malcesine** • Mehmet Ünver: **Yaşarken Efsane Olanlar** • Murat Molu: **Biliç, Biliçdışı ve Rüya** • Mete Akyol: **Parçası Kırık Dozerler** • Necdet Pamir: **2025 Yılına Girenken Petrol Fiyatları** • Nuray Bartoschek: **Dilekler mi? Eylemler mi?** • Odaya Yılmaz: **Aşk Küresi** • Reha Tartıcı: **Bu Yıl Gastronomide Neler Değişecek** • Sabriye Aşır: **Konforsuzlukla Uzlaşmak** • Sezin San Sungunay: **Neler Olmuyor ki Dünyada** • Songül Saydam: **Kuzeyin Leonardo'su Albrecht Dürer** • Tayfun Yılmaz: **Güç ve İktidar Tutkusu** • Tekin Özertem: **Arkadaşım William Shakespeare** • Ufuk Akyol: **İyi ki Varsınız** • Yahya Aksoy: **Hayat Kilim Gibidir** • Yaşar Öztürk: **Yüz Yıl Önce Yeni Yıla Yeni Umutlarla Başladı Gazi**

Abone Olun

Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya'dan tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat. Bütün Dünya dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşıyor. Bir telefonunuzla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nızı her ay kapınıza gelsin.

**Bütün Dünya
Abone Servisi**

**Tel-WhatsApp:
0541 725 74 11**

Bütün Dünya

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Ebru Önder Sever

*Bütün Dünya 2000 dergisi,
Başkent Üniversitesi'nin
kültür hizmetidir.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Sabriye Aşır, Nuray Bartoschek,
Vahap Candan, Ali Tekin Çam, Dr. Cihangir Dumanlı,
Barbaros Eneç, Gürbüz Evren, Dr. Murat Molu,
Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,
Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir,
Dr. Sezin San Sungunay, Reha Tartıcı, İzlen Şen Toker,
Cemal Türkmen, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,
Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103

Üsküdar, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

Baskı: Sonsöz Gazetecilik Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.
İvedik OSB. Mah. 1341 Cad. No:56 Yenimahalle / Ankara

Matbaa Sertifika No: 50737

Basım Tarihi: 27 / 12 / 2024

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 İyi ki varsınız
Dr. Ufuk Akyol

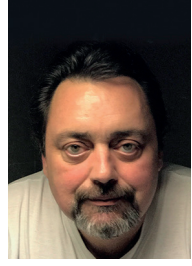

5 Teğmen
Mustafa Kemal
Dr. Cihangir Dumanlı

- 11 Yüz Yıl Önce Yeni Yıla Yeni Umutlarla Başladı Gazi**
Yaşar Öztürk
- 19 Böl, Parçala ve Yok Et!**
Cengiz Özakıncı
- 29 Seçim Esnasında Yayanan Bazı Sıkıntılar!** *Cengiz Önal*
- 33 Hakimiyeti Milliye Yazıları**
- 35 Parçası Kırık Dozerler**
Mete Akyol
- 37 2025** *Nuray Bartoschek*
- 39 Ayaz Ata, Noel Baba ve Nasrettin Hoca** *Ali Tekin Çam*
- 47 Kar Küresi** *Odaya Yılmaz Güller*
- 49 Mustafa Kemal'in Askeri Datçalı Hasan** *Gürbüz Evren*
- 52 Yeni Milli Eğitim Müfredatı ve Müzik Eğitiminin Beynin Bilişsel Gelişimdeki Önemi**
Prof. Dr. Cengiz Kuday
- 57 Güç ve İktidar Tutkusu**
Tayfun Yılmaz
- 59 Arkadaşım William Shakespeare**
Dr. Tekin Özertem
- 65 Bilinç, Bilinçdışı ve Rüya**
Op. Dr. Murat Molu

İÇİNDEKİLER

- 69 2025 Yılına Girerken Petrol Fiyatları** *Necdet Pamir*
- 77 Işık... Daha Çok Işık!**
Berk Yüksel
- 79 Albrecht Dürer** *Songül Saydam*
- 86 Konforsuzlukla Uzlaşmak**
Sabriye Aşır
- 91 Atatürk'ün Kaymakamı**
Cemal Türkmen
- 97 Hayat Kilim Gibidir**
Yahya Aksoy
- 103 Suç ve Ceza'yı söküp yeniden dokuyarak okumak**
Demir Aytaç
- 110 Malcesine İzlen Şen Toker**
- 116 Bu Yıl Gastronomide Neler Değişecek?** *Reha Tartıcı*
- 119 Yaşarken Efsane Olanlar**
Mehmet Ünver
- 123 Stetoskop** *Sabriye Aşır*
- 127 Ortakların Trajedisi**
Deniz Bener
- 131 Osman Hamdi Bey**
- 132 Şiirin Doruklarında**
Sabri Kemal
- 135 Gönül Telimizi Titreten Olaylar** *Emrullah Güney*
- 141 Yaptığım En Büyük Hata**
Harold S. Kushner
- 145 Neler Olmuyor ki Dünyada**
Dr. Sezin San Sungunay
- 4 Beni Hatırlayınız**
- 46 İlk Dersimiz Türkçe**
- 130 Bilginizi Denetleyin**
- 140 Sudoku**
- 151 Çözümler**
- 152 Yarının Büyükleri**
- 154 Bulmaca**
- 156 Satranç**
- 158 Bize Gönderilen Kitaplardan**
- 160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük**

İyi ki varsınız

Artık çok fazla karşılaşmıyorsunuzdur bu tür insanlarla: Ağızlarından çıkan sözü kendilerine sultan belleyenlerle...

O söz için yıllar, ama yıllar boyu gereğini yapan, sözü belli, duruşu belli, dalgayı ilk gördüğünde sağa sola çark etmeyen, kaya gibi onu göğüsleyen tür insanlardan bahsediyorum.

Öyle her köşe başında bulamazsınız. Vefa'yı İstanbul'da bir semt, fedayı takım taraftarlığından ibaret görmeyen, bu kelimelere anlamlarını davranışlarıyla yükleyen, kocaman yürekli insanlar onlar.

Grafikerinden yazarına, okuyucusundan, sahibine, bu dergi bu tür insanların omuzlarında 27. yaşına giriyor.

Vefa, feda, amaç, duruş...

Ben ne kadar şanslıyım ki benim Bütün Dünyamı hep ama hep bu insanlar oluşturuyor.

İyi ki varsınız.

Herkese mutlu yıllar dilerim... •

ufukakyol@butundunya.com.tr

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

● İnsanlar daima yüksek, temiz ve mukaddes hedeflere yürümelidirler. Bu hareket şeklidir ki insan olanın vicdanını, dimağını ve bütün insanî kavramını tatmin eder. Bu şekilde yürüyenler, ne kadar büyük fedakârlık yaparlarsa, yükselirler ve bu hareket şekli mutlaka açık olur. (1926)

● Çünkü alnı açık, dimağı açık, kalp ve vicdanı açık insanlar tarafından idare olunabilen toplumlar ancak bu mânada hareketlerin izleyicisi olabilirler. Fikirlerini, duygularını ve teşebbüslerini gizli tutanlar, gizli vasıtalar uygulamaya girişenler mutlaka utanma ve sıkılmayı gerektiren, akıl ve mantığın haricinde hareket edenler olabilirler. Bu gibi işlere girişenlerin sonu er geç acıdır. (1926)

● Bizim yüzümüz, her zaman temiz ve pak idi ve daima temiz ve pak kalacaktır. Yüzü çirkin, vicdanı çirkinliklerle dolu olanlar, bizim vatansevercesine vicdanlıca ve namusluca hareketlerimizi küçük ve çirkin ihtirasları yüzünden, çirkin göstermeye kalkışanlardır. (1927)

● Yemin mukaddes bir sözleşme demektir. Namus sahibi olan bir kimse verdiği sözden dönmez. (1919)

● Asla hatırdan çıkarmamalısınız: Bizim en büyük kuvvetimizi, bugün de, yarın da dürüst, açık bir siyaset ve sözlerimize bağlılık teşkil edecektir. (1915)

● Mesuliyet yükü her şeyden, ölümden de ağırdır. (1915)

● Hakikati konuşmaktan korkmayınız

● Her an tarihe karşı, cihana karşı hareketimizin hesabını verebilecek bir vaziyette bulunmak lâzımdır. (1930)

K Atatürk

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Teğmen Mustafa Kemal

Mustafa Kemal'in çocukluk ve ilk gençlik yılları imparatorluğun çökmekte olduğu dönemde ve bu çöküşün en yoğun hissedildiği Makedonya'da II. Abdülhamit'in baskıcı yönetimi altında geçmiştir. Bu koşullar onun kişiliğini şekillendirmiş, ülkenin sorunları ve çözüm yolları konusuna ilgisini artırmıştır.

Genç Mustafa Kemal'in ülke sorunlarına ilgisi 1893 yılında (12 yaşında) girdiği askeri rüştiye (orta okul) ve 1895 yılında (14 yaşında) girdiği Manastır Askeri »

Mustafa Kemal Atatürk ve sınıf arkadaşları Mekteb-i Harbiye-i Şahane yıllarında

İdadisi'nde (lise) askeri derslere giren öğretmenlerinin etkisi ile yoğunlaşmıştır. Askeri okullarda bir yandan kendisini iyi bir asker ve iyi bir komutan olarak yetiştirirken öte yandan yetkin bir aydın olmak için gayret göstermiştir. Bu bağlamda yabancı dilini (Fransızca) geliştirmiş, Fransız Devrimi düşünürlerinin kitaplarını okumuş, yasak olmasına karşın Namık Kemal'in eserlerini okumuştur. Okulun dersleri ile yetinmeyerek Fethi Okyar'dan Fransızca, Ömer Naci'den edebiyat dersleri almıştır.

Manastır Askeri İdadisi'ni ikincilikle bitiren Mustafa Kemal 13 Mart 1899'da 18 yaşında iken İstanbul'daki Harbiye'ye (bugünkü askeri müze binası) kayıt oldu. Rüştiye ve idadideki siyasete ilgisi

Harbiye'de artarak devam etti.

Kendisi o yılları şöyle anlatıyor:

"Harbiye birinci sınıfında iken siyasi fikirleri tartışırdık. İlk zamanlar durumun ne olduğu konusunda açık bir fikrimiz yoktu. Sultan Abdülhamit yılları idi. Namık Kemal'in kitaplarını okurduk, gizlice takip edildik. Genellikle "yat saati"nden sonra koşuşturma gizlice okuyorduk. Vatandaşlarla ilgili eserleri okuyuların cezalandırılması

bizde işlerin iyi gitmediği fikrini uyandırdı. Fakat nelerin iyi gitmediğini bilmiyorduk."

**Teğmen Mustafa Kemal:
"Harbiye birinci sınıfında iken siyasi fikirleri tartışırdık. İlk zamanlar durumun ne olduğu konusunda açık bir fikrimiz yoktu. Sultan Abdülhamit yılları idi..."**

Aynı yılları sınıf arkadaşı Ali Fuat (Cebesoy) daha ayrıntılı anlatmaktadır:

"Abdülhamit için günde birkaç kez 'Padişahım çok yaşa!' diye

bağırırđık, fakat padişah yavaş yavaş gücünü ve itibarını kaybediyordu. Askeri Tıbbiye’de hürriyetçi öğrencilerin okuldan atıldıklarını ve sürgüne gönderildiklerini duyuyorduk. Bir gün aynı şeyler bizim de başımıza gelebilirdi. Idarenin iyi işlemediğini, yolsuzlukların arttığını, subayların maaşları alamadıklarını duydunuz. Fakat Sultan’ın hafiyeleri ve sarayın adamları maaşlarını düzgün alıyorlar, ayrıca Sultan’a bağlılıklarının karşılığında altınla ödüllendiriliyorlardı. Ordu yeteneksiz komutanların elinde idi, güç ve itibar kaybediyordu. Hiç kimse ‘Nereye gidiyoruz? Memleketi nereye götürüyorsunuz?’ diye soramıyordu. Ülkede hürriyet yoktu. Harbiye’de Fransız Devrimi düşüncelerini gizlice okuyarak insan hakları, hürriyetler gibi kavramlarla tanışıyorduk.”

Harbiye’de öğrenciler üzerinde büyük bir baskı vardı. Saraya bilgili, düşünen ve hareketli subaylar değil, sadık, her türlü yokuşa şikayetsizce dayanacak robotlar lazımdı. Fakat yokluklar ve yetersizlikler Harbiyelilerin yetişme, öğrenme ve düşünme heveslerini büsbütün kamçılıyordu. Kendi aralarında baskıcı yönetime karşı

kinlerini ve hürriyete karşı hasretlerini ortak bir inanç ve hareket haline getiriyordu.

Sultan Abdülhamit amcası Abdülaziz’in tahtan indirilmesi ve ölümünde ordunun rolünün olduğunu düşünerek orduya ve donanmaya karşı korku içerisinde idi. Donanma

Ali Fuat Cebesoy

Haliç’te çürümeye terk edilmiş, orduda atışlı eğitimler yasaklanmış, Harbiye öğrencilerine tahta tüfekle eğitim yaptırılıyordu. Bunların olumsuz sonucu Balkan bozgununda görüldü.

Harbiye’nin komutanları ve öğretmenleri sultana bağlı kişilerden seçiliyordu. 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı’ndaki yeniliden sonra Os-

manlı ordusunu ıslah etmek için Almanya’dan Goltz Paşa komutasında bir reform heyeti gelmiş ve öncelikle askeri okullardaki eğitime önem vermişti. Prusya ekolünden gelen Alman ıslah heyeti, askeri okullarda sıkı disipline önem veriyordu.

Mustafa Kemal Harbiye’de siyasete ilgisini askeri konulardaki ilgisi ile birleştiriyordu. Kendisini “siyasetten anlayan iyi bir subay” olarak yetiştiriyordu.

Harbiye’yi 700 öğrenci arasında sekizcizlilikle bitiren Mustafa Kemal piyade teğmeni olarak

1902 yılında Harp Akademisi'ne geçti. Akademiye gidemeyip kıtaya çıkan ve Makedonya'daki 3. Ordu'ya atanan sınıf arkadaşları ile irtibatını hiç kaybetmedi. İzne çıktığı günlerde onlarla buluşup ülke sorunları hakkında tartışıyordu ve bu tartışmalar padişahın nasıl tahttan indirileceğine kadar uzanıyordu. Hafta sonu izinlerinde Fransızca gazeteleri alıyor, hem Fransızcasını geliştiriyor hem de Avrupa'daki gelişmeleri izliyordu. Her yerde padişahın jurnalcilerinin olduğunu bildiği halde padişahı ve rejimi açıkça eleştiriyordu.

Mustafa Kemal ve arkadaşları el yazması bir gazete çıkarmaya karar verdiler. Gazete fikri Mustafa Kemal'in idi. Lider o idi ve yazıların çoğunu kendisi yazıyordu.

O dönemde harp akademisinde gazete okumak, okulun verdiği kitapların dışında kitap (din kitapları hariç) okumak yasaktı. Mustafa Kemal ve arkadaşları el yazması bir gazete çıkarmaya karar verdiler. Gazete fikri Mustafa Kemal'in idi. Lider o idi ve yazıların çoğunu kendisi yazıyordu. İkinci sınıfta (1903) gazetesinin 2-3 sayısını çıkardılar. Akademi komutanı Rıza Paşa gazeteci öğrencilerin üzerine fazla gitmiyordu.

Fakat askeri okullar müfettişi Zülüflü İsmail Paşa Saray'a yakındı. İsmail Paşa akademi komutanı Rıza Paşa'yı Saray'a jurnal etti. Baskı altında kalan Rıza Paşa bir gece gazete çalışması yapan öğrencileri suçüstü yakaladı. Öğrencilere hapis cezası verdi. Ali Fuat (Cebesoy) 24 gün; Mustafa Kemal ise on gün daha fazla hapis yattılar. Hapisten çıktıktan sonra bu öğrenciler gazeteyi çıkarmaya devam ettiler ve okulu bitirdiler. Bu öğrencilere disiplin cezası verilmeden okuldan ayırsalardı tarih başka türlü yazılırdı.

Mustafa Kemal kıtaya çıktıktan sonra da Abdülhamid'in baskıcı yönetimi ile mücadeleye ve ülke sorunlarına çözüm arama devam etti. Bu kapsamdaki eylemleri şunlardır:

- Şam'da "Vatan ve Hürriyet" örgütünü kurması,
- Makedonya'ya kaçak bir seyahat ve oradaki arkadaşları ile buluşma,
- Vatan ve Hürriyet Örgütü'nün İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katılması,
- Selanik'teki 3. Ordu'ya atanması,
- 31 Mart (13 Nisan 1909) gerici ayaklanmasının bastırılmasında önemli rol oynayan Hareket Ordusu'nun kurmay başkanlığı.

Değerlendirme:

Mustafa Kemal askeri okullarda iyi bir subay olmanın yanında yetkin bir aydın olarak da kendisini yetiştirmiştir.

Abdülhamid'in baskıcı yönetimi ve jurnalcilerine karşı korkmadan mücadele vermiştir.

Harp Akademisi Komutanı Rıza Paşa padişahın baskısına karşın genç subayları koruyarak örnek bir komutan davranışı göstermiştir. İsmail Paşa bu cesareti gösterememiştir.

Mustafa Kemal askeri orta okul, askeri lise, harp okulu, harp

akademisinde yetkin subay olarak yetişen arkadaşları ile sıkı bağlar kurmuş ve devam ettirmiştir. O yıllarda kendisi ile birlikte askeri okullarda okuyan kadro, Kurtuluş Savaşı'nı zaferle sonuçlandırmıştır.

Teğmen Mustafa Kemal ve arkadaşlarına disiplin cezası verilmeyip okuldan atılsalardı tarih başka türlü yazılırdı. •

cihangirdumanli@butundunya.com.tr

ÖLMEZ BU VATAN

...Umutların tükendiği, ihanetin kol gezdiği kurt ile kuzunun birbirine karıştığı işgal ortamında Atatürk, 4 Şubat 1919'da bir gazeteciye yaptığı açıklamada **“İyi bir teşkilâtçı Anadolu'ya geçer ve millete silâhli direniş için önder olursa vatan da millet de kurtulur.”** diyerek Türk'e olan güvenini, karamsarlığa ve teslimiyete olan karşıtlığını açıklamıştır. Bu tarihte bu şekilde düşünen “tek adam” odur. O, Türk ulusundaki bu soyluluğu, Trablusgarp'ta, Balkan Savaşları'nda, Çanakkale'de, Filistin'de vatani için can veren Mehmetçiklerin şahsında görmüştür. Aşağıdaki anekdot Atatürk'ün bu konudaki düşüncesini yansıtmaları açısından son derece önemlidir:

Kurtuluş Savaşı'nın en karanlık günlerindeydi; ana yurdun en verimli yerleri düşman çizmeleri altında inliyordu. Millet bütünü kuvvet kaynakları kurumuş; dışarıdan ve içeriden ihanetler birbirini kovalamıştı. Herkes “Türk öldü.” diyordu.

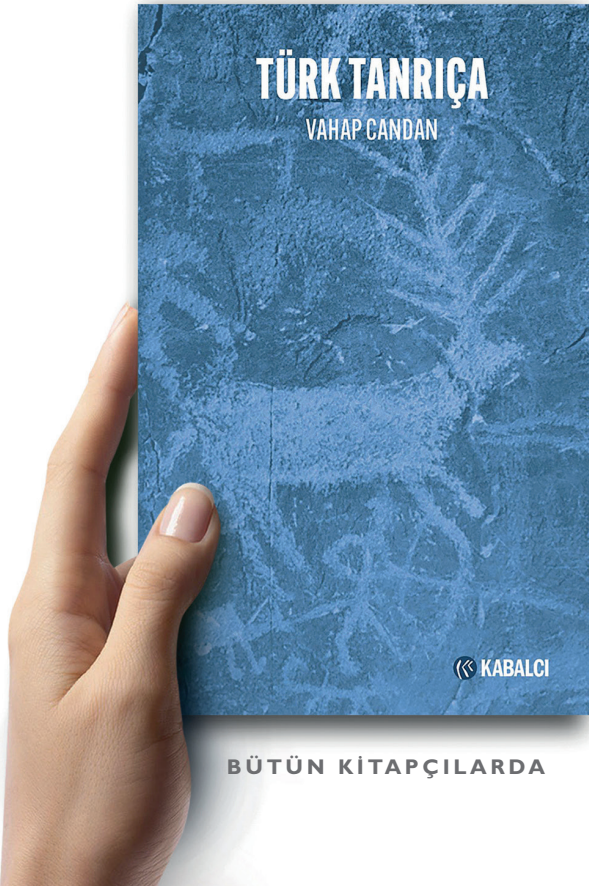
Türkiye'nin Afrika ve Asya'daki esir ülkeler arasına katıldığı sanılıyor. Yüzyıllarca Türk egemenliği altında yaşayan milletler, onun son varlığını yağma ediyorlardı. En akıllı görünen birçok yurttaşımız İngiltere'nin veya Amerika'nın himayesini nimet saymaya başlamışlardı. Atatürk böyle bir zamanda yer yer ayaklanan Türk halkına önder oldu; Ankara'da Büyük Millet Meclisi'ni kurdu. Bir gün Meclis'te söylediği nutkunu, şair Mithat Cemal'in bir manzumesinin şu son beyti ile bitirdi:

**“Ölmez bu vatan farzı muhal ölse de hatta,
Çekmez kürenin sırtı bu tabutu cesimi...”**

Türk vatanının düşman elinde kalmayacağı ve Türk milletinin asla esir olmayacağı hakkındaki iman, Atatürk'ün ruhunda sonsuz bir kuvvet ve sönmez bir ateşi. Bu kuvvet ve ateşi, her fırsatta milletin her ferdine aşılarmakta eşsiz bir ustalık gösterirdi.

7. yüzyılda kendi özgün alfabetiyle yazıtlar/bengü taşlar diken Türk toplulukları daha erken çağlarda nerelerde yaşadılar ve ne gibi izler bıraktılar?

Yazar bu çalışmasında Erken Orta Çağ (Hun-Göktürk-Uygur) dönemi yazılı kaynaklarını, arkeolojik buluntuları ve kayda alınmış Türk destanlarını birlikte inceliyor. Elde ettiği verileri kodlayarak, Türk kültürünün devamlılığını geriye doğru tunç, eneolitik hatta neolitik çağlara kadar takip etmeye çalışıyor. Destanların, mitolojik öğeler barındıran kısımlarıyla arkeolojik ve etnolojik/etnografik, halk bilimsel verilerin çoğunlukla birbirini teyit ettiğini ortaya koyuyor. “Türk Mitolojisinde Tanrıça ve Dişil Varlıklar” adıyla başladığı çalışmasını, belgelerin yönlendirmesiyle “Türk Tanrıça” olarak değiştirdiğini belirtiyor: *“Dişil olarak tasavvur edilmiş varlıkların tümünün ortak bir adının olması ve hemen hemen tüm özelliklerinin benzeşmesi ve tanrıça özellikleri göstermesi nedeniyle kadim Türk tanrıçasından izler taşıdıkları kanaatine ulaştım. ‘Türk Tanrıça’ adında karar kıldım.”*

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Yakın Tarihimiz

Yaşar Öztürk

Yüz Yıl Önce Yeni Yıla Yeni Umutlarla Başladı Gazi ¹

“Memleket ve milletin kurtuluşu ve saadeti için çalışmaktan başka bir maksadım yoktur.

Bu, bir insan için kâfi sevinç ve haz temin eder.”

M. Kemal Atatürk

Yeni yılın ilk günü yeni umutlarla yurt gezisine çıkan Gazi, trenle daha önce defalarca gittiği Konya’ya Cumhuriyet’in ilanından sonra ilk kez gidiyordu. Eskişehir istasyonunda halkla buluştu. Eskişehir’de yayımlanan İstikbal gazetesi muhabiri o günü şöyle anlatıyor: “Gazi çok değişmişti. Dün aramıza geldiği zaman, vatandaşlarını bir şey yapmaya sevk eden sert bir hitabi var idi... »

Atatürk Eskişehir istasyonunda

Şimdi çok sakinleşmiş ve etrafı dinlemek merakında görünüyordu. Söyleşi arasında, Anadolu şehirleri, milletvekillerimiz, son devrim, gazetecilik, Furka programı ve son dini eser konuşuldu. Gazi, şehirlerimizi hiç beğenmiyordu. Fakat ümidi var idi. “Her halde daha düzgün ve daha rahat şehirler doğacak. Her şeyden evvel huzur elzem” dedi(...) İnkılap için çok derin fikirler söyledi. İnkılap yapıldı. Artık inkılap için çok gayreti gerekli sayıyor idi.

Gazetecilik, (gazeteciler) konuşuldu. Her birisini Gazi takip etmiş idi. Henüz Musul gibi devletin hayati bir meselesi var iken, bir Amerikalının aile bütçesi kadar bütçesi olan bir devletin hükümeti aleyhine yazılacak yazılarda insaflı olmak pek dürüst bir hareket olacağı konuşuldu.

Gazi (yayımlanan Hukukçu Ömer Lütfi Salman’ın Doğu Batı çatışmasından yola çıkarak ayrılık tohumlarının serpiildiği Müslüman

toplumların iyi, temiz, ahlâklı bir toplum haline gelebilmelerinin Müslümanların toplumda yaygın olan bidatlardan sakınmaları, bunların ortadan kaldırılması için çaba harcamaları ile olabileceğine dikkat çeken yeni yayımlanan yapıtı) ‘Namus-ünl. akvam’ hakkında görüşlerini söyledi. Eseri ciddi bulmuş idi. Bütün bu söyleşi esnasında iki buçuk saat geçmiş idi. Pek samimi ve cana yakın sözleri karşısında sessiz kalan heyet derin bir coşkuya girmiş idi.

Onun sesi, onun bakışları herkesi büyülemiş idi. Halk Fırkası temsilcisinin olmadığı nazarı dikkatten kaçmadı. Onu sordu, sonunda tren hareket etti.”

Vakit Gazetesi 3 Ocak günkü sayısında: “Vakit sütunlarının Cumhurbaşkanı’nın hatıra defterlerinden bazı sayfalarla süsleneyeceğini yazmıştık. Bugün bu defterden bir yaprak bu sütunlarda bugünün

ve geleceğin değerlendirmesine sunuluyor. Türk toprağındaki büyük inkılabı temin ve teyit eden ve ebedileştiren fikir; Gazi'nin bu birkaç satırında asırları aydınlatacak bir meşale halinde parlamaktadır" duyurusunu yaptı:

"Memleket ve milletin kurtuluşu ve saadeti için çalışmaktan başka bir maksadım yoktur. Bu, bir insan için kâfi sevinç ve haz temin eder. Benimle beraber olan arkadaşlarım, bütün vatandaşlarım da aynı maksadı takip etmektedirler. Şahsi, ailevi huzur ve saadetin milletin huzur ve saadetiyle, memleketin emniyet ve dokunulmazlığıyla mümkün olduğunu hakiki ve ciddi bir surette idrak etmişlerdir.

Mazinin derslerini bugün ve gelecekteki hayat için göz önünde tutmak dikkatinden mahrum değiliz.

Yaptığımız hizmetlerle iftihar etmiyoruz. Yapacağımız hizmetlerin iftihara vesile olabileceği ümidiyle teselli bulmaktayız. Milleti, aklımızın ermediği veya yapmak kudret

ve kabiliyetini nefsimizde görmediğimiz hususlar hakkında aldatarak geçici teveccühler elde etmeye tenezzül etmeyiz. Millete adi politikacılar gibi yalancı vaatlerde

"Ben ve benimle beraber olanlar, hedefimizin yüceliğine, yolumuzun doğruluğuna eminiz. Bunda asla şüphe ve tereddüdümüz yoktur. Milletimizin, Türk milletinin yakın, uzak tarihine lüzumu kadar vukufumuz vardır."

bulunmaktan nefret ederiz. Vatani, milli meselelerde yürürken fikri ve filli kusur ve noksanlarımızı görüp iyi niyetle ihtar edenlerden memnun ve müteşekkîr kalırız.

Fakat bizim maksadımızı kötüye yormak ve millet ve memlekete ait mefkûrelerimizin tatbikine mani olmak için çalışanlara iyi niyet atfedemeyiz. Bu gibiler cidden hain değilseler mutlaka gafildirler ve bu sebeple hıyanete, şer ve fesada alet-tirler. Biz böyle gafillerin hakikat gününde yerlere kapandıklarını çok gördük.

Milletimizi hakiki kurtuluşa, saadete kavuşturmak için tatbikinin zaruri olduğuna kanaat getirdiğimiz esasları tatbik ve icrada tereddüt göstermedik. Bu esasların devam ve istikrarını temin için ise hayatlarımız ortadadır."

Samsun-Sivas hattının ray döşemesine başlanıldığı sevindirici haber alan Gazi, ilgililere Kon-ya'dan teşekkür telgrafları gönderdi. Vakıf Gazetesi ikinci notu iki

bölümde yayımladı: 4 Ocak günü “Milleti idarede düsturumuz, milletin müşterek ve genel fikir ve eğilimlerine tabi olmaktadır. Bu fikir ve eğilimlerin hakiki ve ciddi olabilmesi, milletin maddi ve manevi ihtiyaç kaynaklarından gelmesine bağlıdır” sözleri paylaşılırken 5 Ocak günü ikinci bölüm yayımlandı:

“Kamuoyu gibi gösterilmek istenilen suni fikirler, en nihayet, hususi fikirler gibi değerlendirilebilir. Kıymetli ve faydalı görülürse nazarı dikkate alınır fakat genel idarede tabi olunması gerekli düsturlar mahiyetinde kabul edilemezler. Pratik kıymeti olmayan

fikirlerin ve görüşlerin lüzumundan fazla ehemmiyetle karşılanmaması, o fikirler ve görüşlerin sahiplerini üzmemelidir. Darğın hislerine mağlup olarak serzenişlerde bulunanları mazur görsek bile haklı bulamayız. Bilhassa, bizi keyfi hareket eder müstebitler diye vasıflandırmalarını büyük haksızlık, in-

safsızlık olmak üzere kabul ederiz. Biz keyfi hareket etmeyiz. Müstebit asla değiliz. Hayatımız, bütün faaliyetimiz memleket işlerinde keyfi ve müstebitçe hareket edenlere karşı mücadele ile geçmiştir. Bizim; akıl, mantık, zekâ ile hareket etmek şiarımızdır. Bütün hayatımızı dolduran vakalar, bu hakikatin delilidirler.

Milleti hakiki kurtuluş yolunda yürümekten mene çalışmak isteyenlere şiddetli ve amansız olmak eğilimindeyiz! Toplumsal nizamımızı -bilerek veya bilmeyerek- ihlal edici kimselere müsaadekâr olamayız!

Vakit Gazetesi büyük ilgi ve yankı bulan yazı dizisinin üçüncüsünü 7 Ocak günü kamuoyuyla paylaştı. Gazi, ayrılık tohumlarını serpenlere karşı düşüncelerini açıkladı:

“Bazı İstanbul gazetelerinin, zaman zaman ortaya attıkları müna-kaşa zeminleri dikkati çekmekten

Memleket ve millet işlerinde, şahıslarıyla, fiilleriyle, fikirleriyle zararlı olmak vaziyetine düşenlere karşı zaman zaman sertleştiğimiz vakidir.

Milleti hakiki kurtuluş yolunda yürümekten mene çalışmak isteyenlere şiddetli ve amansız olmak eğilimindeyiz! Toplumsal nizamımızı -bilerek veya bilmeyerek- ihlal edici kimselere müsaadekâr olamayız! Bunlar doğrudur. Bizden bu hususlarda sükûnet ve tarafsızlık talep edenleri tatmin edemiyorsak, bunun sebebi, memleket ve millet menfaatini her şeyin üstünde gördüğümüzdür” diyordu.

geri kalmıyor. Her hükümetin, hükümet ricalinden her birinin münakaşa edilebilecek ve eleştirilebilecek işleri bulunur. Bir fırkanın, bir fırka mensuplarının ise her şeyi, her şeyden evvel mevcudiyetleri sakıncalı görülür ve haklı olarak eleştirilebilir. Fakat işaret etmek istediğim gazetelerin münakaşa ve eleştirilerindeki mana esas itibariyle başka mahiyet arz ediyor:

Bir 'İstanbul-Anadolu' meselesi yaratılıyor gibidir. Bunu çok tehlikeli görüyorum. Böyle bir mesele bütün vatandaşlar tarafından anlaşılır şekilde getirildiği takdirde camiamızda büyük bir gelişimin açılmasına sebebiyet verilmiş olacaktır.

Anadolu'dan ziyade İstanbul'un zararlı çıkacağı şüphesizdir. Anadolu'nun zararı, İstanbul'un zarar görmüş olmasından kaynaklanmış olacaktır. Bir 'İstanbul-Anadolu' meselesi yaratmak isteyen mühim etkenleri dâhilden ziyade haricte aramak lazımdır.

Bilerek veya bilmeyerek yabancı kaynakların ilhamına kapılanlar vardır. Bunlar fikirleriyle, kalemleriyle, sözleriyle toplumsal birliğimizi zaafa düşürebilecek faaliyette

bulunuyorlar. Vatandaşlar bu gibileri tanımalı ve onların sözlerindeki hakiki manayı bulmaya çalışmalıdır. Hükümet merkezi İstanbul'da olmalıdır davası 'İstanbul-Anadolu' meselesinin bütün noktalarından biridir. Bütün irfan müesseselerinin İstanbul'da yoğunlaşmış bırakılması eğilimi aynı mesele icaplarındandır.

'Ankara hükümet merkezidir ve ebediyen hükümet merkezi kalacaktır.'

Atatürk'ün Konya ziyareti

Birinci İnönü Meydan Muharebesi'nin dördüncü yıldönümünü Konya'da 11 Ocak günü halkla birlikte kutlayan Gazi:

"Birinci İnönü Meydan Muharebesi, inkılap tarihimizin çok mühim, çok feyizli bir sayfasıdır. Gelecek kuşaklarımız ve bütün cihan bu sayfayı okudukça ve inceledikçe Türk inkılabını yapan bugünkü Türk ordusunu ve bu orduyu sine-sinden çıkaran bugünkü Türk camiasını, elbette, tazimle yâd ve takdir

edecektir. Bu mühim ve parlak zafer yeni Türk devletinin her manasıyla henüz teşekküle başladığı günlerde kazanılmıştır.

Ordumuz yeni tanzim ve ıslah edilmekte bulunuyordu. Büyük cephe pek çok üstün düşmanlar karşısında her nevi kuvvetten istifade zaruretinde bulunuyordu. Bu zaruret yüzünden idi ki cephenin mühim bir parçası üzerinde mahiyet ve maksadı şüpheli bazı teşekküller bulunuyordu. Bu teşekküllerin başındaki reisler, Türk milletini, düşman tayyareleri ile atılan halife fetvalarına itaat ettirmek ve milletin talibini düşman arzusuna boyun eğdirmek için isyan ettiler; düşman ordusuyla birleştiler. Bir avuç Türk ordusu bu hainleri tepelemek için Gediz civarında toplandı. İşte bu sırada idi ki, Yunan ordusunun Bursa'daki kuvvetleri, Eskişehir istikametinde hareket ve tecavüze geçti. Vaziyet müşkül idi. Fakat Türk ordusu, Türk milleti maksadının meşruiyetinden ve bu maksadın zaferinden o kadar emin idi ki, bir an tereddüt göstermedi. Her istikamet için düşündüğü tedbirleri tatbik etti. Ve üç zayıf fırka ile üç misli düşman kuvvetini İnönü sırtlarında karşılamaktan ve onunla neticeli meydan muharebesi kabul etmekten asla çekinmedi.

Arkadaşlar, bu meydan muharebesinin safhaları öyle hadiselerin tecellisine saha oldu ki, o hakikatleri kısaca ifade etmek için, diyeceğim ki, zafer 'zafer benimdir' diyebilenindir; muvaffakiyet 'muvaffak

olacağım' diye başlayanın ve 'muvaffak oldum' diyebilenindir.

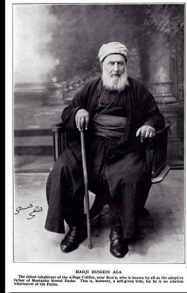
Arkadaşlar, bilirsiniz ki muharebe daimi mücadele halinde bulunan görünmez kuvvetlerin göze görünür şekil ve suret almasıdır. Onun için, Birinci İnönü Muharebe Meydanının ufuklarında yükselen zafer güneşi, Türk milletinin yüksek fazilet ve maneviyatının tezahürüdür. Bu doğuş karşısında büyük hezimetler oldu... Arkadaşlar, Birinci İnönü Zaferi, İkinci İnönü Zaferi'nin, Sakarya büyük kanlı savaşının, Afyonkarahisar, Dumlupınar büyük meydan muharebesinin ve en nihayet Türk vatanının, Türk bağımsızlığının ilk zafer müjdecisi olmuştur. Bu sebeple Birinci İnönü Meydan Muharebesi'ni kazanan Türk ordusunun bütün mensupları, cihan tarihinde unutulmaz şanlı bir menkıbe sahibi olarak ebediyen yaşayacaklardır."

Cumhuriyet ilan edilmeden 20-23 Mart 1923 günlerinde Konya'ya geldiğinde tanıştığı Hacı Hüseyin Ağa bir oğlunun Çanak-kale'de, bir oğlunun da Sakarya'da şehit olduğunu anlatınca Gazi "Sen benim babam olur musun?" demişti. Gazi'nin her Konya'ya geldiğinde görmeye özen gösterdiği "Babalığı"nı 3 Ekim 1923'te TBMM'de odasında ağırladı. Beyaz sakallı, kırmızı yüzlü, dinç ve pür sıhhat, abani sarıklı, yetmiş beş yaşındaki Hüseyin Ağa'nın sözleri gazetelere haber oldu:

"Validenin sana çok selamu

Hacı Hüseyin Ağa ve Hanımı

Halk arasında Gazi Paşa'nın manevi anne ve babası olarak bilinen, Gazi'ye "oğlum" diye hitab eden Konyalı iki yaşlı Türk köylüsü...

Mustafa Kemal Paşa'yı Konya'daki evinde konuk eden Hacı Hüseyin Ağa ve Hanımı (Vakit gazetesi 18 Ocak 1925. sayfa 1)

vardır. Sana altı okka bal hediye gönderdi. 'Bizim ağzımızı Gazi tatlandırdı, al bu balı Gazi'ye ver; onun da ağzı tatlansın.' dedi. Gazi çok memnun oldu; güldü. Ben de çok sevindim, dedim ki "Validemin sana çok selamı var. Bana, Gazi'nin gözlerinden öp dedi. Gel Paşam seni öpeyim" dedim. Ayağa kalktı, masanın önünden bana doğru eğildi. Mübarek gözlerinden öpü öpüverdim. Sonra selamlaştık birbirimizden ayrıldık. Oğlum, Gazi' mizden çok memnunuz. Biz Konyalılar Gazi'yi canımızdan fazla seviyoruz. Yetmiş beş yaşına geldim. Böyle büyük adam görmedim. Bizi kafirin elinden kurtardı. Ben onun ellerini değil ayaklarım bile öperim."

Konya'daki 12 Ocak günkü

buluşma da basına yansdı:

"Hüseyin Ağa, Konya'nın ne eşrafından ne de muteberan dediğimiz kibar sınıfındandır. Onu bütün Konya bilir ki, tam bir köylüdür: O, eşraftan sayılı değil, bilakis halktandır(...) otomobiller küçük hanenin büyük misafirlerini götürüyordu(...) Ağa, Otomobilin kapısını açarken dedi ki: "Çok büyüksün. Bizler gibi fukaranın kalbini almak için fakir evimize geldin. Zahmet ettin. Bizim kalbimiz seni misafir etmeye layık değil. Fakat görüyorsun ya! Şu etrafta toplanan analar ve hemşireler; ihtiyarlar... Hepsinin kalbi seni misafir etmek için hazır: Bizim noksanlarımızı görme..." • (Sürecek)

yasarozturk@butundunya.com.tr

*Bütün kainat birbirine sevgiyle bağlanmış.
Sevgini vermesini öğren, çünkü gönlün anlasın ki,
Hepsine yer varmış,
Sevgisiz insandan, dünya, unutma ki korkarmış.*

Mevlana

Yüreklere sevgi dolu, umut dolu, azim ve kararlılık dolu 12 KADIN'ın yolları bir gece vakti kesiştiğinde henüz hiçbiri birbirini tanımıyordu. Biri Karadenizli, biri güneyli, biri doğulu, biri batılı, biri göçmen... Biri öğretmen, biri sanayici, biri müzisyen, biri tasarımcı. Belki de tek ortak noktaları vardı; Dünya'da barış ve iyilik.

Hepsinin yüreği o kadar güzeldi ki tıpkı bir yap bozun parçaları gibi tamamladılar birbirlerini. El ele tutuştular ve güzel kalplerindeki mücadele dolu hikayelerini, yaşamlarının en zorlu anlarını yaşamış olan ama asla pes etmeyen "Depremzede Kadınlar" için kaleme aldılar.

Dediler ki, omuzları her daim onların yanında olacak.

Dediler ki, kalpleri daima onların mücadele dolu yolculuklarında birlikte atacak.

Dediler ki, gözyaşları dökülürken, onlar elleriyle şifa verecek.

Dediler ki, bir el bir eli yıkarken, onlar umudu canlı tutacak.

Dediler ki, ONLAR bir yandan yaşamlarındaki zorluklara meydan okurken, bir yandan da tüm kadınlara ilham kaynağı olup, gelecek nesillere umut dolu bir miras bıraktılar!

AYŞE TASLI
CANSU DALOĞLU
CANSU KALKAN
DERYA ALTUNÖREN
DENİZ ŞEHİTOĞLU
DÜNYA ASLAN
EBRU DÖKER
ESEN İSTİFANOĞLU
ENİS TUKAÇ
FİLİZ KAYA
GÜL AKYÜREK BALTA
LORET GAZEL

Diyor ki: "SENİNLEYİZ HATAY"

Esen Gamze İSTİFANOĞLU

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

LOZAN
Yalanlar ve
Gerçekler

7

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Sevr ve Üçlü Antlaşma "Tripartite Agreement"

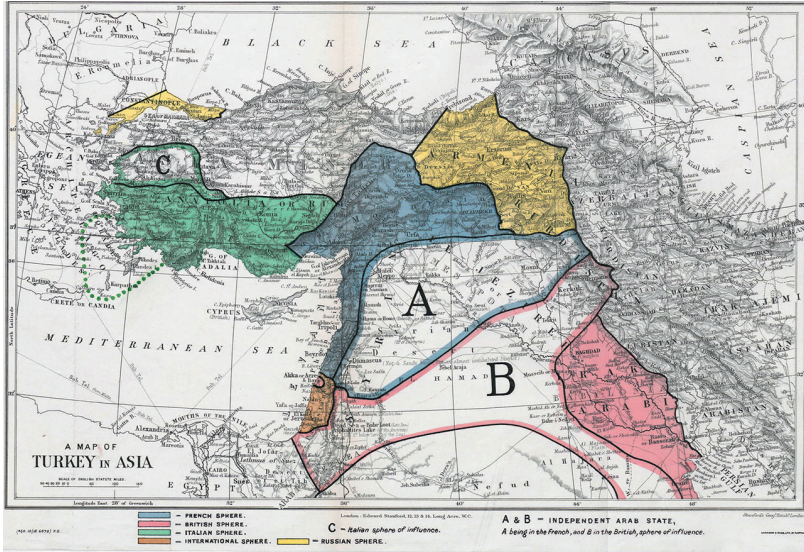
Böl, Parçala ve Yok Et!

28 Temmuz 1914'te başlayan Birinci Dünya Savaşı sürerken, 26 Nisan 1915'te kendi aralarında gizli bir anlaşma yapan İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya; savaşı kazandıklarında Osmanlı İmparatorluğu'nu nasıl paylaşacaklarını belirlediler. "Londra Antlaşması" adıyla

bilinen bu paylaşım anlaşmasında, Anadolu'nun güneybatısında Antalya, Konya vs. İtalya'nın payına düşüyordu.

Ardından, İngiltere'yi Mark Sykes ve Fransa'yı François Georges-Picot'un temsil ettiği görüşmeler sonunda 16 Mayıs 1916'da imzalanan gizli bir anlaşma ile (Sykes-Picot Antlaşması), Osmanlı İmparatorluğu topraklarının İngiltere, Fransa, İtalya, Rusya arasında nasıl paylaşılacağı saptanmıştı. »

Sykes-Picot Antlaşması haritası, 16.05.1916

Daha sonra 19 Nisan 1917'de Saint Jean de Maurienne gizli antlaşmasıyla İzmir de İtalya'nın payına eklendi.

Ancak, bütün bu gizli paylaşım

antlaşmaları, dünya savaşının sona ermesinden bir yıl önce, Kasım 1917'de açığa çıkacak ve 6-7 Kasım 1917'de Rusya'da çarlığı devirerek iktidarı ele geçiren Rusya Komünist

Saint Jean de Maurienne Anlaşması haritası, 19.04.1917

Partisi, Rusya'nın taraf olduğu gizli paylaşım antlaşmalarını açıklayarak bu antlaşmaları tanımadığını duyuracaktı. 23 Kasım 1917'de Rusya'da İzvestiya ve Pravda gazetelerinde yayımlanan emperyalist paylaşım antlaşmaları, bir kaç gün sonra İngiltere'de The Manchester Guardian gazetesinde yayımlanınca, bütün dünya bu gizli antlaşmaları öğrenmiş oldu.

Rusya Komünist Partisi'nin açıklamasından bir buçuk ay sonra ABD başkanı Wilson, 8 ocak 1918'de ABD Kongresi'nde yaptığı konuşmada savaş sonrası kurulacak düzeni tanımladığı 14 maddenin 1. maddesinde tüm gizli antlaşmaların geçersiz olduğunu ilan ederken, 12. maddede: *Osmanlı imparatorluğu, Türk bölgesinde egemen olmalı; ancak Osmanlı İmparatorluğu'ndaki*

diğer milletlere özerk gelişme fırsatı sağlanmalı, diyordu. Wilson'un Anadolu'nun doğusunu Ermenistan yapma tasarısı da bu maddeye dayanıyordu.

Dünya Savaşı sonunda Osmanlı İmparatorluğu yenilecek ve 30 Ekim 1918'de Mondros'ta bir Mütareke (ateşkes, silah bırakışması) Antlaşması imzalanacaktı. Osmanlı Devleti'nin Wilson İlkeleri'ne umut bağlayarak imzaladığı bu ateşkes antlaşmasınının 7. maddesine göre, İngiltere, Fransa ve İtalya, savaş sırasında işgal etmiş oldukları Osmanlı topraklarından başka, Anadolu'da, ateşkes imzalandığı sırada işgal edilmemiş olan yerleri de işgal edebileceklerdi. Nitekim, 13 Kasım 1918'de İstanbul Boğazı'na demirleyen İngiliz, Fransız, İtalyan, Yunan savaş gemileri karaya çıkardıkları çok sayıda askerle İstanbul'a

FIGURE 13

ABD Başkanı Wilson'un Sevri Barış Antlaşması'na ekli Ermenistan haritası.

yerleşmiş; İngilizler 15 Kasım 1918'de Musul'u işgal etmişler; İtalyanlar ve Fransızlar Anadolu'da işgallere başlamışlardı. Bir yandan İtalyan birlikleri Antalya, Konya, Menteşe, Fethiye, Bodrum, Marmaris, Kuşadası, Afyon, Akşehir, Milas, Söke, Ahiköy, Çine, Burdur, Muğla, Aydın vs. il ve ilçeleri işgal ederken, bir yandan da Fransız birlikleri Urfa, Maraş, Antep, Mardin Dörtüyl, Mersin, Tarsus, Adana, Toros tünelleri, Yenice, Pozantı, Ceyhan, Toprakkale, Bahçe, İslahiye, Kozan, Sis, Osmaniye vs. pek çok il ve ilçeyi işgal ediyordu. İngiltere, Fransa ve İtalya gerçekte 1915 Londra Anlaşması ve 1916 Sykes-Picot Anlaşması'nda kendi paylarına düşen yerleri işgal ediyorlar, ancak bu işgallerin Mondros Ateşkes Antlaşması'nın 7. maddesine dayandığını ileri sürerek, uluslararası hukuka uygun gösteriyorlardı. Yunan ordularının 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgali de bu maddeye dayandırılmıştı. İzmir işgalinden 40 gün sonra Paris Barış Konferansı'nda İngiltere, Fransa, İtalya, Amerika ve Japonya'nın Başbakan ve Dışişleri Bakanlarından oluşan "10'lar Konseyi" 25 Haziran 1919'da yayınladığı bildiriye, "Türk ırkı"ni barbarlıkla suçlarken, Türk olmayanları

Türk boyunduruğundan kurtaracaklarını duyuruyorlardı.

İngiltere, Fransa ve İtalya, Osmanlı Devleti ile yapacakları Barış Antlaşması'nı hazırlamak üzere Şubat 1920'de Londra'da görüşmelere başladılar. Fransa delegesi Jules Cambon, 14 Şubat 1920 günlü oturumda: "*Devletler, Türk olmayan halkları Türk boyunduruğundan kurtarmak ve şimdi Padişahın yetkisi altında bulunan Hristiyan azınlıkları korumak istemektedir,*" derken, diğer Fransa delegesi Philippe Berthelot, 17 Şubat 1920 günlü oturumda yaptığı konuşmada Fransa'nın 1916 Sykes-Picot gizli antlaşmasında kendi payına düşen Kilikya bölgesinde sanayi, madencilik, kamu hizmetleri vs. alanlarda özel ayrıcalık, öncelik hakkı bulunduğunun hazırlanacak barış antlaşmasında belirtilmesini istiyor, ve "*Fransız kıtaları Kilikya'dan ancak Osmanlı İmparatorluğu ile andlaşma yürürlüğe girdikten ve andlaşmada öngörülen güvence*

Jules Cambon

Philippe Berthelot

hükümleri gerçekte uygulamaya girdikten sonra çekilecektir” diyordu.

İtalya da tıpkı Fransa gibi, Sykes-Picot haritasında Anadolu’da İtalyan bölgesi olarak gösterilen bölgede İtalya’ya özel ayrıcalık, öncelik tanınmasını istiyordu.

İngiltere delegesi Lord Curzon bu Fransız ve İtalyan istemlerini haklı bulurken: *“Müttefikler şimdiye dek hep Sykes-Picot haritası diye tanınan belgeye göre hareket ettirler fakat Yunanistan’la yapılan anlaşmalar haritada İtalyan bölgesi olarak görünen bölgelerde geniş değişiklikler getirmiş oldu. Bu nedenle de İtalyan ekonomik öncelik bölgesinin, Sykes-Picot haritasında İtalyan olarak gösterilen yeşil boyalı bölgenin,... yeni baştan gözden geçirilmesi gereği vardır. (...) Ekonomik ayrıcalıklar tanımak konusunda nasıl bir anlaşmaya varırsak varalım bunu anlaşma metnine açıkça koymamız olanağı yoktur; bunun Devletler arasında karşılıklı anlaşmalarla çözülmesi gerekecektir. Barış Antlaşmasında Türkiye’nin çıkar alanlarına bölüştürüleceği izlenimini verecek olursak Türkler bu koşulları hiç bir zaman kabul etmezler, ABD bunları reddeder ve uygar dünyanın duyguları yaralanmış olur. Bu nedenle anlaşmada*

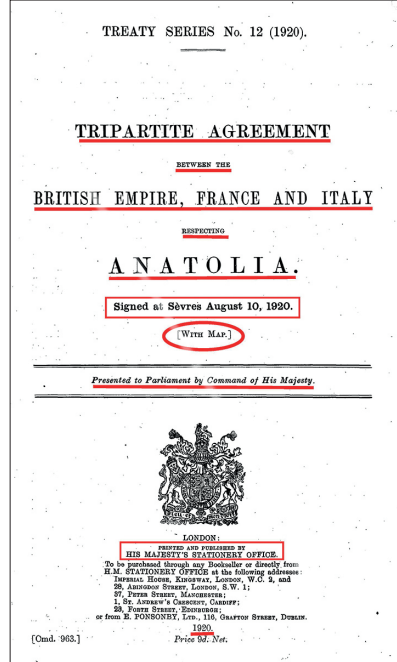

Marc Sykes

François Georges-Picot

paylaştırma havası veren hiç bir şey görülmemelidir.” diyor ve Türkiye’nin İngiltere, Fransa ve İtalya arasında özel bölgelere ayrılarak

“Üçlü Antlaşma” metni 1920

paylaşılmasını, anlaşma metinlerinde “spheres of influence” (etki alanları) ve “self-denying ordinance” (kendini sınırlama buyruğu) sözcükleri kullanılarak gizlemeyi öneriyordu.

Barış antlaşması hazırlamak üzere 12 Şubat-10 Nisan 1920 tarihleri arasında Londra’da yapılan toplantılarda (Conference of London 1920) Anadolu’nun Sykes-Picot haritası gözden geçirilip güncellenerek paylaşılması konusu, tutanaklarda “Üçlü Antlaşma” (İng. “Tripartite Agreement”, Fr. “L’Accord Tripartite“, İt. “La Accord Tripartito”) olarak adlandırılmıştı.

Anılan üç devlet, Anadolu’yu kendi aralarında ganimet olarak paylaştıkları gerçeğinin üstünü örtmek için, antlaşma metnine Hristiyan azınlıkları korumak amacıyla Anadolu’yu özel ayrıcalık bölgelerine ayırdıklarını, her devletin kendi özel bölgesindeki Hristiyanları korumakla yükümlü olacağını yazmaya karar verdiler. Bu söylemle özellikle ABD kamuoyunda olumlu bir etki uyandırmayı amaçlıyorlardı. Lord Curzon 3 Mart 1920 günlü oturumda: “*Türkiye’de bir takım devletlere “ekonomik öncelik” bölgeleri tanıdığı kamuoyunca duyulduğunda, karşıt pek çok eleştiri ile karşılaşılacağından ciddi olarak korktuğunu; ekonomik öncelik alan her devlet kendisine ayrılan bölgede Hristiyan azınlıkların korunmasını üstlenecek olursa, bu eleştirilerin bir bölümünün susturulabileceğini*”

söyledi. İtalyan delege Nitti’ye göre de: “Azınlıkların korunmasına ilişkin yükümlülüğün Amerika’da büyük bir propaganda değeri olacaktı.” Nitekim “Üçlü Antlaşma”ya bunu yazdılar.

Lord Curzon, paylaşımı devletler hukukuna uygun göstermek için, Osmanlı Hükümeti’nin Barış Konferansı’na sunulmak üzere 6 Ocak 1920’de İngiltere, Fransa, İtalya ve ABD Yüksek Komiserlerine iletmış olduğu ve özetle adliye, maliye, polis, jandarma örgütlerinin yeniden örgütlenmesi için büyük devletlerden birinin yardımını istediği dilekçenin, “Üçlü Antlaşma” metnine *antlaşma gerekçesi* olarak yazılmasını önerdi. Bu öneriler doğrultusunda yazılan “Üçlü Antlaşma” metni özetle şöyleydi:

ÜÇLÜ ANTLAŞMA

“Aşağıda imzaları yazılı delegelerle temsil edilen İngiltere, Fransa ve İtalya hükümetleri (...) adliye, maliye, polis ve jandarma idaresinin yeniden düzene sokulmasında, kendisine yardım edilmesini isteyen Osmanlı Hükümeti’nin bu isteğini yerine getirmek dileğinde bulduklarından;

Kürdistan’ın özerkliğini ve belki de bağımsızlığını tanıdıklarını göz önüne alarak ve bu memleketin ekonomik açılışını kolaylaştırmak ve idaresinin muhtaç olacağı yardımları yapmak için bu gibi konularda uluslar arasındaki rekabetlerin önüne geçmenin istenir bir şey olduğunu düşünerek;

Güney Anadolu' da İtalya' nın, ve Kilikya ile Ceziretü' l ibni Ömer' e dek Suriye sınırlarındaki Batı Kürdistan parçasında Fransa' nın özel çıkarları olduğunu teslim ederek; aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Madde 1 - Çeşitli kamu hizmetlerini (adliyeyi, maliyeyi polis ve jandarmayı, idareyi), ülkenin bağımsızlığı ile bağdaştığı ölçüde yeniden düzene sokmak, denetlemek ve soy, din ve dil azınlıklarının korunmasını sağlamakla yükümlü bütün uluslararası komisyonların şimdiye dek oluşturulmuş ve bundan böyle oluşturulacak olanları ile bunlara bağlı idarelerin oluşturulmasında, Bağıtlı Devletler (İngiltere, Fransa, İtalya) arasında, Türkiye' de, tam bir eşitlik bulunacaktır.

(...)

Madde 3 - Bağıtlı Devletler, özel çıkarlarının tanıdığı alanlarda kendi konularını korumak için birbirlerine diplomatik destek sağlamaya söz verirler.

(...)

Madde 5 - Bu anlaşmanın içerdiği bütün konularda: Fransa' nın özel çıkarı tanınmış olan bölgenin sınırları (...) (haritadaki mavi bölge) (...) İtalya' nın özel çıkarları tanınmış olan bölgenin sınırları (...) (haritadaki yeşil bölgedir).

(...)

Madde 8 - Sözleşmeli Güçler, Fransız ve İtalyan Hükümetleri, söz konusu Barış Antlaşmasınının (Sevr-c.ö) yürürlüğe girdiğini ve Hristiyan azınlıkların korunması için

kabul edilen tedbirlerin Osmanlı Hükümetince yürürlüğe konulduğunu ve bunların uygulanmasının etkili bir biçimde güvence altına alındığını göz önünde bulundurup bu konuda anlaşmaya vardıkları zaman, birliklerini özel çıkarlarının tanıdığı bölgelerden çekeceklerdir.
(...)

Madde 11 - Onaylanacak olan bu anlaşma, Osmanlı hükümetine bildirilecektir. Yayımlanacaktır ve Bağıtlı üç devlet için, Osmanlı Devleti ile Barış Antlaşması' nın (Sevr-c.ö.) yürürlüğe girmesiyle yürürlüğe girecektir.

Görüleceği üzere “Üçlü Antlaşma”, İngiltere, Fransa ve İtalya' nın Birinci Dünya Savaşı sürerken Osmanlı İmparatorluğu' nu parçalayıp aralarında paylaşmak amacıyla yaptıkları Sykes-Picot, Saint Jean de Maurienne gibi gizli anlaşmaların, aldatıcı kavramlar kullanılarak devletler hukukuna uygunluk süsü verilmiş biçimiydi. “Üçlü Antlaşma”, bu devletlerin 1915, 1916, 1917' de gizli paylaşım haritalarında çeşitli renklerle gösterdikleri paylarını, Nisan 1920' de küçük sınır değişiklikleriyle güncelledikleri bir paylaşım antlaşmasıydı. Üçlü Antlaşma' ya ekli haritada üç devlete ayrılan paylar, 1916 Sykes-Picot haritasıyla büyük oranda çakışıyordu ve bu bölgeler 1920' de İngiltere, Fransa ve İtalya' nın işgali altındaydı.

Metni Londra' da 23 Nisan 1920 günü oturumda son biçimini alan

Üçlü Antlaşma haritası (1920'de Antlaşma metninde yayımlanmıştır.)

Üçlü Antlaşma haritasının Osmanlıcası. (1927'de Atatürk'ün Büyük Nutuk'unda kro-kiler ve haritalar arasında yayımlanmıştır.)

Üçlü Antlaşma'nın 8. maddesi uyarınca, bu üç işgalci devlet, "ekonomik özel ayrıcalık, öncelik" bölgesi dedikleri bölgelerdeki askeri birliklerini, (i)- Sevr Barış Antlaşması

devletlerce imzalandıktan sonra **çekmeyecekler**; (ii)- Sevr Antlaşması parlamentolarda vs. onaylanıp yürürlüğe girdikten sonra da **çekmeyecekler**; (iii)- Sevr Antlaşması'nın

gerektiği gibi uygulanıp uygulanmadığını yıllarca gözlemleyecekler, fakat uygulandığını gördükten sonra da hemen **çekmeyecekler**; ne zaman ki bu üç devletin üçü de oybirliğiyle “evet, Sevr Antlaşması gerektiği gibi uygulanıyor“ der ve bu konuda bir anlaşma yaparlar, işte bundan sonradır ki bu üç devlet kendi bölgelerinde işgale son verip askerlerini çekecektir; “Üçlü Antlaşma”nın 8. maddesi böyledir.

“Üçlü Antlaşma”, Sevr’de, Sevr Barış Antlaşması ile aynı gün (10 Ağustos 1920) ve aynı yerde üç devletçe imzalanmış; antlaşmanın 11. maddesi uyarınca Osmanlı Hükümeti’ne bildirilmiş ve aynı madde uyarınca gazetelerde yayımlanarak dünyaya duyurulmuştur.

İşgalci devletlerin işgale son vermelerinin koşulu, Sevr Barış Antlaşması’nın imzalanması, onaylanması, uygulandığının görülmesi ve bunun üç devlet arasında bir anlaşmayla saptanmasıdır. Üç devlet, Sevr Barış Antlaşması’nın 36. maddesine göre, Osmanlı Saltanat ve Hilafet rejimini sürdüreceklendir ve “Üçlü Antlaşma”ya göre bu üç devlet, işgal bölgelerini canları ne zaman isterse o zaman Osmanlı Saltanat ve Hilafet rejimine teslim ederek çekeceklerdir.

Sevr Barış Antlaşması ile “Üçlü Antlaşma”nın hazırlandığı 1920 Londra Konferansı ile 1920 San Remo Konferansı’nın

tutanakları, İngiltere, Fransa ve İtalya’nın bir yandan Osmanlı Saltanat ve Hilafet rejimini sürdürürken bir yandan ülkemizi “Üçlü Antlaşma”yla bölüp parçalayarak yok etmeye karar verdiklerini belgelemektedir.

Sevr Barış Antlaşması’yla “Üçlü Antlaşma”, Gazi Mareşal Mustafa Kemal (Atatürk) önderliğinde verilen Milli Mücadelemiz ve Bağımsızlık Savaşımız sayesinde tarihin çöplüğüne atılmıştır.

DANS LE PROCHE ORIENT

L'accord tripartite relatif à l'Anatolie

On publie le texte de l'accord tripartite franco-anglo-italien relatif à l'Anatolie, et signé à Sèvres le 10 août 1920.

En voici les principaux passages :

Article premier. Entre les puissances contractantes, il y aura en Turquie une parfaite égalité pour tout ce qui concerne la composition de toutes les commissions internationales, déjà constituées ou à constituer, y compris les différents services qui en dépendent, chargés de réorganiser et de contrôler, dans la mesure compatible avec l'indépendance du pays, les différents services publics (administrations judiciaires et financières, gendarmerie et police), et d'assurer la protection des minorités de race, de religion ou de langue.

Article second. La zone d'intérêts particuliers de l'Italie est comprise dans les limites ci-après :

A l'est : à partir de l'embouchure de la rivière Euphrate, vers l'ouest, jusqu'à la limite entre les vilayets de Sivas et d'Angora, une ligne suivant la ligne des hauteurs : Hahash-Dagh, Terfeli-Dagh, Domandi-Dagh ;

A l'ouest : de là, vers le sud, jusqu'à Yeniköy, une ligne droite ; de là, vers le sud-ouest, jusqu'à l'AK-Dagh, sur la limite entre les vilayets de Sivas et d'Angora, une ligne atteignant, puis suivant, la ligne de crête de l'AK-Dagh ; de là, vers le sud, jusqu'à un point exactement à l'ouest de Serceik, la limite entre les vilayets de Sivas et d'Angora ; de là, vers l'ouest-sud-ouest, jusqu'à l'Erdjiaz-Dagh (point où la limite de la zone d'intérêts particuliers fixée ci-dessous rejoint la limite ouest de la zone française), une ligne droite ; de là, vers le sud-ouest, jusqu'à Omarli, une ligne suivant la ligne des hauteurs de Erdjiaz-Dagh, Döveli-Dagh et Ala-Dagh ; de là, vers le sud, et jusqu'au confluent du Tarbaz-Chal, avec la rivière qui descend du Kara-Geul, une ligne droite ; de là, vers le sud-ouest, et jusqu'au coude situé à 5 kilomètres au sud-ouest de son embouchure, la source vers l'amont de la rivière qui descend du Kara-Geul ; de là, vers le sud-ouest, jusqu'au Parchin-Bel, une ligne suivant la crête du Bulgar-Dagh ; de là, vers le sud-est, jusqu'à la source du Lama-Su, une ligne droite ; de là, jusqu'à son embouchure dans le golfe d'Alexandrette, le cours du Lama-Su vers l'avant ;

La zone dans laquelle sont reconnus les intérêts particuliers de l'Italie est comprise dans les limites ci-après :

A l'est : à partir de l'embouchure de la rivière Euphrate,

İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon, 30 Ağustos 1922 Büyük Askeri Zaferimizden 5 ay önce ve 24 Temmuz 1923 Lozan Diplomatik Zaferimizden 16 ay önce, 30 Mart 1922 günü İngiltere Parlamentosunda Lordlar Kamarası'nda yaptığı konuşmada: *“Sevr Antlaşması 10 Ağustos 1920’de Türkiye’nin kendisi de dahil olmak üzere İngiltere, Fransa, İtalya vs. tüm güçlerce imzalanmış olmasına rağmen, Anadolu’da Mustafa Kemal adıyla ilişkilendirilen güçlü Milliyetçi hareketin ortaya çıkması yüzünden onaylanmamıştır,”* sözleriyle, gerek Sevr Barış Antlaşmasının gerek Sevr’le birlikte aynı anda yürürlüğe girecek “Üçlü Antlaşma”nın Gazi Mareşal Mustafa Kemal (Atatürk)

önderliğinde verilen Milli Mücadele ve Bağımsızlık Savaşımız sayesinde onaylanmadığı gerçeğini dile getirmiştir.

Diyorlar ki: “Sevr, Vahideddin onaylamadığı için yürürlüğe girmedi.”

Diyorlar ki: “İngilizler burada bir rejim şey yapıp gittiler.”

Diyorlar ki: “Hilafetin kaldırılmasını Lozan’da İngilizler dayattı.”

Diyorlar ki: “Sevr ve Lozan aynı.”

Bu gibi yalan, yanlış ve uydurmalar karşı birincil kaynaklardan özgün belgelerle:

Kuvayı Milliye’ye selam;
Milli Mücadele’ye devam. •
(*Sürecek*)

cengizozakinci@butundunya.com.tr

Vatan Elden Giderse

Atatürk, Kurtuluş Savaşı için Anadolu’ya geçip Erzurum Kongresi’ni yaptıktan sonra Sivas’a dönmüş, orada ikinci kongreyi açmıştı. Bu sırada lise binasında çalışıyor, toplantılar yapıyor sabahlara kadar petrol lâmbasının cılız ışığında çalışıyordu. Bir aralık lise binasına baskın yapılacağı ve Atatürk’ün yakalanıp asılacağı hakkında şehirde haberler dolaşmaya başladı. Atatürk’ün hizmetini basit fakat temiz ruhlı, fedakâr bir Türk genci yapıyordu. Bu delikanlının babası gizli ve sık sık geliyor; oğluna: *“Etme, eyleme; evine dön; bugün yarın şehir basılacak; Mustafa Kemal ve arkadaşları yakalanacak. Onlar her şeyi göze almışlar; sen aileni düşün.”* diyordu.

Atatürk bu ziyaretlerin farkına vardı; bir gün delikanlıyı yanına çağırıp ve sordu:

“Sık sık sana gelen kimdir?”

“Babam!...”

“Ne istiyor?”

Delikanlı her şeyi anlattı. O zaman Atatürk, ona doğru biraz daha ilerledi; elini omzuna koydu ve dedi ki:

“Hizmetinden memnunum, fakat baba hakkı büyüktür. Madem razı olmuyor, git! Git, fakat babana söyle ki, vatan elden giderse evlâdın ne önemi kalır?”

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

68

Seçim Esnasında Yayanan Bazı Sıkıntılar!

Efendiler!

19 Mart 1920 günlü bildirim gereğince ülkenin her yerinde seçimler hızla ve dikkatle yapılmaya başlandı.

Yalnız kimi yerlerde duraksamalar ve işi engellemeler oldu ve bunlardan kimileri az, kimileri uzunca süre direnmelerini sürdürdüler.

Sonunda, Halkın İradesi ağır bastı ve galip geldi ve bütün seçim bölgelerinin

seçilen milletvekilleri, Büyük Millet Meclisi'nde, bütün ulusun ve yurdun temsilcisi olarak, hazır bulundular.

Direnme gösteren yerler şunlardır: Der-sim, Malatya, Elazığ, Konya, Diyarbakır, Trabzon.

Gerçek durumu söylemiş olmak için şunu da açıklayayım ki; kendilerince engellemede bulunanlar ve direnenler, bu seçim bölgelerinin insanı değildir. »

Belki o sırada o bölgelerde bulunan üst düzey sivil yöneticilerdir.

Hepsi bu...

Ancak, halk gerçeği anlamaz, genel ulusal isteğe uymakta hiç tereddüt etmemiş ve kendi iradesini ortaya koyarak gereğini yapmıştır.

Buna karşın bu vb olaylarla bundan sonra da kısmen karşılaşacağız...

Millet Meclisi Toplanıyor!

Efendiler!

Büyük Millet Meclisi'nin toplanmasını ve açılmasını sağlamak için çalıştığımız günlerde bizi en çok uğraştıran başka hususlar da vardı.

Bunların başında Düzce, Hendek, Gerede gibi Bolu yöresindeki kimi yerleşim yerlerinden başlayıp Nallıhan, Beypazarı

üzerinden Ankara'ya kadar ulaşacak gibi görünen gerici, çağdışı ve yobaz anlayışlı dinci eylemler ve ayaklanmaya vardırılmak istenen bazı olaylar olmuştur.

Ben, bir yandan bu olayların bastırılmasına çalışırken bir yandan da, Ankara'da toplanmakta olan ve genel durumu henüz gereği gibi bilmeyen milletvekillerini, tedirgin olup, endişeye kapılabilecekleri olaylar karşısında bırakmamak ve bu gibi olayların ortaya çıkmasıyla Meclis'in toplanamaması gibi olumsuz

ihtimalleri önleme çarelerini düşünüyordum ve bunun için de Meclis'in bir an önce toplanıp açılması için acele ediyordum.

Sonunda, kimi engelleme gayretlerine karşın Ankara'ya ulaşabileme başarısına yakalamış milletvekilleriyle yetinerek Meclis'in, 23 Nisan 1920 Cuma günü açılmasına karar verildi.

Bu karar üzerine, 21 Nisan 1920 günü yaptığım duyuruyu, o günün duygu ve anlayışına ne denli uymak zorunluğunu bulunduğunu gösterir bir belge olması bakımından, olduğu gibi bilginize sunmayı uygun görüyorum:

**“Tanrı'nın
yardımıyla
23 Nisan 1923
cuma günü, cuma
namazından sonra,
Ankara'da Büyük
Millet Meclisi
açılacaktır.”**

**“Çok ivedidir.
Ankara, 21 Nisan 1920,
Kolordulara
(On Dördüncü Kolordu Komutanı Vekilliğine),
Altmış Birinci**

**Tümen Komutanlığına,
Refet Beyefendi'ye,
Bütün İllere,
Bağımsız Sancaklara,
Müdafaa-i Hukuk Merkez Kurullarına ve
Belediye Başkanlıklarına.**

1) Tanrı'nın yardımıyla 23 Nisan 1923 cuma günü, cuma namazından sonra, Ankara'da Büyük Millet Meclisi açılacaktır.

2) Yurdun bağımsızlığı, yüce Halifelik ve Padişahlığın kurtarılması gibi en önemli konularda

ölüm-kalım mücadelesi verecek olan bu Büyük Millet Meclisi'nin açılış gününü Cuma'ya denk getirmekle o günün kutsallığından yararlanılacaktır.

Öncelikle bütün sayın milletvekilleriyle birlikte, kutlu Hacı Bayram Camisi'nde cuma namazı kılınarak Kuran'ın ve namazın nurlarından ışıklanılacak ve güç kazanılacaktır.

Namazdan sonra, kutsal sancak alınarak (Meclisin toplanacağı) özel yere gidilecektir.

Toplantı yerine girilmeden önce bir dua okunarak kurbanlar kesilecektir.

İşbu törende, camiden başlayarak, Meclis'e değin, Kolordu Komutanlığı tarafından, askeri birliklerle özel tören düzeni alınacaktır.

3) Bu günün kutsallığını pekiştirmek için bugünden başlayarak il merkezinde, Vali Beyefendi Hazretleri'nin düzenlemesi ve koordinasyonu, hatim indirilmeye ve Buhari (Bu ünvanla tanınmış olan Buharalı hadis bilgininin kitabı. İçinde Hz. Muhammet'in sözleri ve buyrukları vardır) okunmaya başlanacaktır.

Hatim duasının son bölümleri, uğur için cuma günü namazdan

sonra Meclis'in toplantı yeri önünde okunup bitirilecektir.

4) Kutsal ve yaralı yurdumuzun her köşesinde, yukarıda belirtildiği gibi şimdiden hatim indirilmeye ve Buhari okunmaya başlanacak, cuma günü ezandan önce minarelerde salâ verilecek, hutbe okunurken Halifemiz ve Padişahımız Efendimiz Hazretlerinin şanlı adı anıldığı sırada, kendisinin, ülkesinin ve bütün uyruklarının bir an önce kurtulmaları ve mutluluğa ermeleri için ayrıca dua edilecektir.

“Öncelikle bütün sayın milletvekilleriyle birlikte, kutlu Hacı Bayram Camisi'nde cuma namazı kılınarak Kuran'ın ve namazın nurlarından ışıklanılacak ve güç kazanılacaktır.”

Cuma namazı kılındıktan sonra da hatim tamamlanarak yüce Halifelik ve Padişahlığın ve bütün yurt parçalarının kurtarılması amacıyla yapılan ulusal çalışmaların

önemini, kutsallığını ve her yurttaşın, kendi vekillerinden meydana gelmiş olan Büyük Millet Meclisi tarafından verilecek yurt görevlerini yapmak zorunda olduğunu anlatan dini içeriklere dayalı konuşmalar yapılacaktır.

Daha sonra, Halife ve Padişahımızın, din ve devletimizin, yurdumuzun ve ulusumuzun kurtuluşu, esenliği ve bağımsızlığı için dua edilecektir.

Bu dinsel ve yurtseverce tören yapıldıktan ve camilerden çıkıldıktan sonra, Osmanlı ülkesinin her yerinde, hükümet konağına gidilerek, Meclis'in açılışından dolayı resmi kutlamalarda bulunulacaktır.

Her yerde cuma namazından önce, uygun görülecek şekilde -Mevlit- okunacaktır.

5) Bu bildirimim hemen yayılması için her araca başvurulacak ve acilen köylere, en küçük askeri birliklere, yurttaki bütün örgütlere ve kurumlara ulaştırılması sağlanacaktır.

Ayrıca büyük kâğıtlara yazılarak her yere asılacak ve yapılabilen yerlerde bastırılıp çoğaltılarak parasız dağıtılacaktır.

6) Yüce Tanrı'dan Bizi bu alanda başarıya ulaştırmasını dileriz.

Heyet-i Temsiliye adına
Mustafa Kemal.”

Bu bildirimim hemen arkasından 22 Nisan 1920 günü de şu bildirimini yayınladım:

“22 Nisan 1920,

Bütün İllere,

Bağımsız Sancaklara,

Kolordulara,

Nazilli'de Albay Refet Beyefendi'ye,

Bursa'da Yirminci Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa Hazretleri'ne,

Bursa'da Elli Altıncı Tümen Komutanı Albay Bekir Sami Beyefendi'ye,

Balıkesir'de 61. Tümen Komutanı Albay Kazım Beyefendi'ye,

Tanrı'nın yardımıyla 23 Nisan 1920 cuma günü Büyük Millet Meclisi açılarak çalışmaya başlayacağından o günden sonra bütün sivil ve askeri makamların ve bütün ulusun başvuracağı en yüce kat, adı geçen Meclis olacaktır.

Bilgilerinize sunulur.

Heyet-i Temsiliye adına
Mustafa Kemal.”

cengizonal@butundunya.com.tr

Gelecek Ay: Türk Ulusu'nun İzleyeceği İlkeler!

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

İş, İşçi ve İşsizlik Sorunu

Bir ülkenin en büyük sermayesi ve güç kaynağı, kuşkusuz nüfustur. Üretim konusunda en birinci etken de işçi ve işçinin niteliği ve çalışma azim ve kararlılığıdır.

Hepimizin ağzında dolaşan bir söz vardır:

Geniş topraklarımızın işlenebilmesi için daha fazla nüfusa ihtiyacımız vardır. Bu bir gerçektir!

Fakat başka bir gerçek daha vardır ki, bilmem bunu nasıl düşünüyoruz.

O da bugünkü nüfustan, gerçek

anlamda yararlanıp, yararlanamadığımız konusudur.

Ülke nüfusunun ekonomik durum ve çalışmalarına ilişkin, doğru yapılmış istatistiklerimiz var mıdır, bilmiyorum.

Ancak üretim gücüne sahip olan nüfustan, ne kadarının iş sahibi olduğu ve ne kadarının işsiz dolaştığı konusunda, herhalde, kesin bilgiler olması gerekir.

İş ve işsizlik sorununun, bir ülkenin genel yaşamında sahip olduğu önemin derecesi bilinmektedir. »

İşsizlik, Avrupa ülkelerinin en derin yaralarından biridir. Çünkü bu sadece ekonomik bir felaket değil, aynı zamanda siyasi, sosyal ve ahlaki zararları olan büyük bir sızıntıdır.

İngiltere ve Almanya'da devletin en ciddi uğraşlarından birini de bu konu oluşturmaktadır.

Bizde de hiç kuşkusuz bir işsizlik sorunu vardır. Bu belki Avrupa ülkelerine benzer. Fakat sonuç itibarıyla aynı etkileri doğurabilecek niteliktedir.

İş milletin ekonomik çalışmalarının bir çerçevesidir. Ekonomik ihtiyaçlar bu çerçeveye gerçek anlamda uyum sağlayabilirse, işler düzgün gider, olur da gidemezse er geç aksamlar olmaya başlar.

İş görmek yeteneğinde olan her işçinin, ulusal gücün bir kısmını oluşturan bir enerjisi vardır.

Bu enerji meyve verebilmek için, herhalde, bir çalışma alanı bulabilmelidir.

İşte bu zemin bizde çağdaş ekonomik gereklerine uymayacak şekilde gelişmiş ve her türlü sıkıntıyla karşı karşıya olan bir alan oluşturmaktadır.

Bizde, herhangi bir işi yapabilecek güçte olan kişilerin enerjilerinde çok israf meydana gelmektedir.

İş bölümü esası, ülkemizde

sosyal ve ekonomik örgütlenmenin eksikliğinden dolayı, rastlantıya dayalı bir şekil almıştır.

İş çeşitlerinin azlığı, bazı işlerde gereksiz bir yığılmaya neden olmuştur.

Bunu sonucu olarak da, bir yerde bir işçi tarafından yapılabilecek işe çok sayıda işçinin katılması veya üretimden daha çok tüketimle ilgili işlere girmek gibi, ekonomi dışı durumlar meydana gelmektedir.

Bakkal, berber ve seyyar satıcı gibi esnafın artması buna iyi bir örnektir.

Üretilen bir mal veya hizmet, tüketiciye ulaşıncaya kadar, pek çok ellerden geçmektedir. Bu ellerden bir veya ikisi belki ekonomik anlamda bir rol oynuyorlar.

Fakat diğerleri, ekonomik olarak bakılınca, asalak olmaktan başka bir nitelik taşımamaktadırlar.

Kısaca söylemek gerekirse; yirmi portakalı, akşama kadar dolaştırıp da, yirmi kuruşluk bir para kazanan işçinin, ulusal ekonomiye hiçbir katkısı olamaz, yararı da yoktur.

İş bulmak, işçileri düzene sokmak, işi alınan verime göre ödüllendirmek, israf edilen enerjiyi ulusal ekonomi lehine kullanabilmek, toplumun ilk görevlerinden biridir. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

31 Aralık 1929

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Düzenzedeler adlı kitabından)

Parçası Kırık Dozerler

Dozerler, yol yapımında kullanılan güçlü makinelerdir. Dozerler, önlerine tepeler de çıksa, keskin ağızlarıyla tepeye bir hücum daha, bir hücum daha yaparlar ve...

“Kısa bir süre sonra bir de bakarsınız dozerin tepeyle savaştığı yerde bir yol açılmıştır. Dozerin gerisindeki yol şimdi tepeyi de yarmıştır, tepenin arasından karşıya geçmektedir.”

Gaziantep'in Düztepe mahallesinde Cuma Yılmaz'ın kahvehanesinde Hasan Solmaz “Yol açan dozerler”

konusunda bunları söyledikten sonra sözü amacına getirdi:

“İşte bizim ülkedeki aydınlarımızın hepisi de aslında

birer dozer durumundadır” dedi “Bu aydınlar biz cahillerin, biz okuyamamışların önünde gitmek, bize yol açmak ve bizi o açtıkları yoldan refaha ulaştırmak durumundadırlar. Fakat...”

Fakat dozerler, taşlara, kayalara, tepelere karşı giriştikleri bu yol açma savaşlarında zaman olur, bir parçalarını kaybederler. Dozerin çalışmasını engelleyecek önemdeki parçanın kırılması, bu parça değiştirilinceye kadar dozeri olduğu yerde hareketsiz bırakır.

“Bizim ülkedeki aydınlarımız, birer dozer gücündedirler ama, bugünkü durumlarına bakarsanız, parçaları kırılmış dozerler gibidirler. Hepsi diyebileceğimiz kadar büyük bir çoğunluğu, parçası kırılmış dozerler örneği, lök gibi yolun ortasında öyle hareketsiz durmaktadırlar. Vazgeçtim bana yol açmalarından, üstelik, güçlülükle de olsa, geçebilmem mümkün olan yolumu da tıkıyorlar önümde.”

Hasan Solmaz, çadır bezinden yapılmış ceketinin yakasını tutup elbisesini gösterdi:

“Ben bugün bu soğukta çadır bezinden yapılmış bu ceketini, bu pantolonu giymek zorunda kalıyorsam, bunun suçlusu ben değilimdir.” dedi. “Benim bu durumumdan, bana hiç bir faydası dokunmayan aydınlar utansınlar. Ben bugün onbir çocuğun babası olarak bir yıldan beri iş bulamamışsam, bu da benim suçum değildir. Bu işsizliğimden de aydınlar utansınlar.

Evime günde giren ekmek, dünden itibaren yarı miktarında girmeye başladı. Çocuklarımdan utanmam lazım ama, yine de utanmıyorum. Çünkü bütün bunların suçu asla benim değildir. Bütün suç, bize faydası dokunmadığı gibi, üstelik bir de yolumuzu tıkayan aydınlarımızdır. Onlara bu durumumu anlatmaya kalkışsak, bize tembel derler.”

Hasan Solmaz, “tembel kişi”nin kim olduğunu da açıkladı:

“Görünüşe bakarsanız,

Türkiye'nin en tembel kişileri bizizdir. Yani burada sabahdan akşama kadar kahvede oturup, çay içen, pastıra, aznif oynayan işsiz takımdır.

Aslında hiç kimsenin bize tembel demeye hakkı yoktur. Çünkü bize önce bir iş verilsin. Sonra o işi yapmadığımızı görsünler. Ondan sonra ancak bize tembel desinler, işi olmayan bir insana tembel demek ayıptır. Tembel insanın tanımı başkadır.”

“Nasıldır? Yani kimdir tembel kişi?”

“Tembel kişi, kendinden başka bir insanı düşünmeyen kişidir. Bir insan, ne kadar çok çalışıyor, çalışsın, eğer o insan kendinden başka bir insana faydalı bir iş yapmıyorsa, asıl tembel insan, o insandır. Bizi tembel diye suçlayan aydınlarımıza bakın.

Yüz tanesinin içinde doksan dokuz, kendileri tembeldir. Çünkü bunların, kendilerinden başka kimseye faydaları dokunmaz.”

İlkokul mezunu bile değildi Hasan Solmaz. Fakat yaşamının koşulları, onu, çok aydını geride bırakabileceği kadar bilinçlendirmişti.

Hasan Solmaz ya bir de yüksek öğrenim yapabilseydi.

“İyi ki yapmamışım yüksek öğrenim” dedi, “Şurada şimdi, kimseye zararım dokunmadan, kendi halimde oturuyorum. Yüksek öğrenim yapmış olsaydım, hiç şüphe etmeyin, şu anda ben de milletin önünde, yolun ortasında, lök gibi oturuyor olacaktım, parçası kırık dozer örneği...” •

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

2025

Dilekler mi? Eylemler mi?

Yeni yılın ilk gününün sabahında gün ışığıyla birlikte süzülüyordü pencereden içeri.

“Hoş geldin Yeni Yıl” dedim.
“Gel, otur şöyle takvimin ilk sayfasına.”

Biraz sitemle “Dünyanın her yerinde coşkuyla, rengârenk, ısıtılı kutlamalarla karşılıyoruz seni ancak vedalaşma zamanı geldiğinde de düş kırıklıkları ile uğurluyoruz.” dedim ve ardı ardına sıraladım sorularımı?

“Artık buna bir son vermenin zamanı gelmedi mi? Ne zaman gerçekleştirecek dileklerimiz? Ne zaman son bulacak savaşlar? Ne zaman sevgi, barış, huzur getireceksin yüreklere?”

Meğer o benden daha dertliymiş bu konuda. “Dur bakalım küçük hanım” dedi. “İyi oldu bu konuyu açtığın. Ben de en az sizin kadar yorulduğum bu döngüden ve aylık zamanı geldiğinde hayatınızdaki tüm olumsuzlukların sorumlusu olarak beni göstermenizden. Senin sorularını yanıtlamadan önce benim de birkaç sorum olacak sana ve tüm insanlara.

Sizler hiç sorumluluk almadan beni sadece dileklerin yazıldığı bir sayfa olarak görmeye devam ederseniz daha pek çok düş kırıklığı yaşarsınız.”

Merakla “Ne sorumluluğundan söz ediyorsun?” diye sordum bu kez. »

“Anlatayım.” dedi. “Sizler bir-birinizin farklılıklarına hoşgörü ve saygı göstermeyi, temel hak ve özgürlüklere sahip çıkmayı öğrenmezseniz ben nasıl barış getireceğim dünyaya acaba?”

Çevre bilinci oluşturarak, iklim değişikliği, çevre kirliliği gibi küresel sorunlara karşı farkındalıkla, sürdürülebilir çözümler üretmezseniz, ben nasıl gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakmayı sağlayabilirim?

Eğitim sistemlerinizi geliştirmez, eğitimde eşitliği sağlamak için çalışmalar yapmazsanız, ben mi gerçekleştireceğim herkesin kaliteli eğitime erişmesini, toplumların gelişmesini?

Sağlıklı yaşam tarzını benimsemez, herkesin eşit şekilde sağlık hizmetlerine ulaşmasını sağlamazsanız, tüm sağlık sorunlarınızın sorumlusu ben mi olacağım?

Teknolojinin sunduğu olanakları kullanırken insan ilişkilerinin önemini unuttur, sevdiğinizle kaliteli zaman geçirmez, çocuklarınıza çevreye duyarlılık, empati, hoşgörü gibi değerleri kazandırmaz, davranışlarınızla onlara iyi rol model olmazsanız ben nasıl sevgi tohumları ekeceğim yüreklere?

Toplumsal sorumluluk projelerine, sivil toplum örgütlerine, siyasi

süreçlere katılım sağlayarak, toplumsal bilincin artmasında aktif olarak yer almayı tüm değişimi benim gerçekleştirmemi beklemeniz çözüm mü sizce?” diye sorduktan sonra “Bu sorular böyle uzar gider.” dedi.

Doğrusu, bu sorular benim sorularımın da yanıtlarını içeriyordu. “Haklısın.” dedim. “Sen sadece takvim sayfalarının değiştiği bir dönem değil, aynı zamanda değişim ve yenilenmenin de sembolüsün. Daha iyi bir gelecek ve daha iyi bir dünyayı ancak hep birlikte çaba gösterirsek inşa edebiliriz.”

“Ben size umut dolu bir sayfa açıyorum.” dedi. “Ancak bu sayfa sadece dileklerin yazıldığı bir sayfa değil, aynı zamanda hep birlikte inşa edeceğimiz geleceğin haritası olacak.”

Söz verdiğim gibi Yeni Yıl’ın mesajını size iletiyorum.

Benim Yeni Yıl mesajıma gelince; dilekte bulunmaktan öte eyleme geçtiğimiz, dileklerimizi gerçekleştirmek için sorumluluk aldığımız, daha iyi bir dünya için hep birlikte çabaladığımız, insana yarasır şekilde yaşamayı, sevmeyi, paylaşmayı başaracağımız bir yıl olmasını diliyorum. •

nuraybartoschek@butundunya.com.tr

Yüksek Çözünürlük

Ali Tekin Çam

Dünya
Kültürünün
Üç
Silahşörleri:

Ayaz Ata, Noel Baba ve Nasrettin Hoca

Bazen kendinizi rakamlardan oluşan bir matris evreninde yaşıyor muyuz gibi hissettiğiniz oluyor mu? Ben hissediyorum. Hayatımızı şekillendiren pek çok detayı anlamlandırma zorluğu çektiğimiz veya inanışımıza göre birtakım anlamlar yüklediğimiz bu gibi durumların bende ki karşılığı, hayatın ilahi bir kodlamadan ibaret olduğudur.

Mesela, San'atç'ı kelimesinde adının baş harflerinin yer alması ya da benim gibi 31 Aralık doğumlu ve soyadı Çam olan birinin doğum gününün; Türkler'de "Çam Bayramı", dünyada çam ağaçlarının süslenmesi ile yeni bir yılın karşılanması olarak kutlanması, bu konudaki düşüncemi oldukça destekleyen bir durumdur!..

Bu yazıyı okuduğunuzda, hepimize sağlık ve mutluluk getirmesini dilediğim 2025'in ilk günlerini çoktan yaşıyor olacağız. Yılbaşı kavramının diğer bir önemli parçası, olmazsa olmazı Noel Baba karakteri üzerine yapılacak bazı tespitlerin günün anlam ve önemine katkı sağlayacağı düşüncesindeyim.

Günümüzün Noel Baba ritüelleri, kızıyla, geyikleriyle Türklerin "Ayaz Ata" kültüründen devşirilmiştir. Ayaz Ata, Türk, Altay ve Orta Asya mitolojilerinde, özellikle Kazaklarda ve Kırgızlarda Soğuk Tanrısı olarak bilinir. Ayaz Ata, bazı kültürlerde kışın soğukta ortaya çıkan ve kimsesizlere, açlara yardım

Günümüzün Noel Baba ritüelleri, kızıyla, geyikleriyle Türklerin "Ayaz Ata" kültüründen devşirilmiştir.

eden bir evliyadır. İhtiyacı olan tüm insanlara gizli yardım ederek onları mutlu etmektedir. Yaptığı iyilikler hep gizemli kalmıştır. Bunlar Noel Baba tanımının özellikleriyle de örtüşen bilgilerdir. Ona ilk önce, "Kutsal Baba", "Çam Baba", daha sonra "Ayaz Ata" demişlerdir.

Günümüzde Noel Baba karakterine ilham kaynağı olan Aziz Nikolaos ise Kaş ilçesindeki Patara'da zengin bir ailede doğmuştur. Nikolaos da Ayaz Ata ile aynı misyona

sahiptir ve tüm varlığını muhtaçlara, hastalara ve acı çekenlere yardım etmek için kullanmıştır. Hikayeye göre çeyizlerini ödeyecek paraları olmadığı için köle olarak satılma riski olan kızları kurtarmak için bacadan kese ile altın atması, günümüz Noel Baba'sının hediyelerini bacadan vermesinin temelini oluşturuyor. Likya topraklarındaki kıyı kasabası Myra'nın piskoposu olarak kutsanan Aziz Nikolaos Aralık 343 tarihinde Demre'de ölmüştür. Kapitalist sistemin sömürgeci pençesi için girince, Aziz Nicholas da dünyaya yeni bir demografiyle sunularak kendi mitolojisini yarattı. Nicholas artık, doğduğu toprakların

Myralı, Aziz Nicholas

Thomas Nast'in Neşeli Noel Baba'sı, Harper's Weekly'de 1 Ocak 1881'de yayımlandı.

karakteristiklerini taşıyan kumral, ince, narin biri olmaktan çıkıp, mavimsi yeşil gözlü, göbekli, kar beyazı bir İskandinav'a dönüştü ve yeşil ya da ten rengi bir palto yerine kırmızı bir üniforma giymeye başladı.

İlahiyat profesörü Clement Clarke Moore Aralık 1822'te, New York eyalet gazetesi The Sentinel'de

çocuklara yönelik "Noel Baba'nın Ziyareti" ("Noel'den Önceki Gece" olarak da bilinir) adlı bir şiir yayımladı. Bu şiir, Noel Baba tasvirinde bir dönüm noktasıydı. Moore'un bu şiirde Aziz Nick'i, beyaz sakallı ve

minik burunlu, tombul ve tıknaz görünüm- lü, neşeli bir elf olarak tanımlaması; sıcak, arkadaş canlısı ve insani bir Noel Baba imajının ortaya çıkmasını sağladı. Amerikalı ressam Thomas Nast, Moore'un bu şiirinden etkilenecek Noel Baba'nın resmini yaptı ve onu

Ren geyiklerinin çektiği bir kızağa oturttu. Kimi zaman yaşlı, genç, uzun boylu, sıksa, korkutucu bir elf fiziğinde resmedilen, kimi zaman piskopos cübbesi, İskandinav avcı kıyafeti, çoğu zaman yeşil, kırmızı veya başka renk kıyafetler giyen “Noel Baba” bizlerin bildiği son haline ise bir reklam kampanyasıyla gelecekti.

1930’lı yılların başlarında “Coca-Cola” firması reklamcılarının “mevsimsellik” dediği satış rakamlarından oldukça rahatsızdı. O güne dek “sıcak yaz ayları için soğuk ve ferahlatan bir içecek” olarak konumlandıkları Coca-Cola’nın kış aylarında satışları oldukça düşüyordu. Strateji olarak “Susuzluğun mevsimi olmaz” mottosunu sahiplenerek hedef kitlede çocukları ön plana çıkarmaya başlamışlardı. Tabii Noel Baba da çocukların sevdiği bir figürdü. Kampanyalarını kış mevsimini de temsil eden Noel Baba üzerine konumlandırmak

istediler ve bu konu ile ilgili de illüstratör Haddon Sundblom’u görevlendirdiler. Sundblom’un Noel Baba’sı ilk kez 1931’de The Saturday Evening Post’ta Coca-Cola reklamlarında yer aldı ve ardından

bir çok dergi ve gazetelerde boy göstermeye başladı. 1931 yılında Coca-Cola’nın reklamı için çizdiği figürde, arkadaşı ve Coca-Cola dağıtıcısı Lou Prentiss’in yüzünü resmetmişti. Arkadaşının o sırada ölümü üzerine, bir ayna karşısına geçerek kendi yüzünü çizdi ve 1964 yılına kadar da her Noel’de ufak tefek değişikliklerle yoluna devam etti.

Tabii ki, Noel Baba’nın bir reklam figürü olarak kullanılması ilk değildi. 1930’lu yıllardan önce de kırmızı elbiseler içinde tasarlanmış birçok Noel Baba, popüler dünyada ve reklamlardaki yerini çoktan bulmuştu. Ancak Noel Baba, ilk kez Coca-Cola tarafından kullanılmamış olsa da uzun yıllar aynı konseptte sahip çıkması, yıllar içinde geliştirmesi ve dünya çapında büyük bütçelerle kampanyalarda kullanması sonucunda yaygınlığını ve bilinirliğini Coca-Cola’ya borçludur.

Artık Noel Baba, dünya çapındaki çocuklar için eşi, elfler ve ren geyikleriyle birlikte Kuzey Kutbu'nda yaşamakta ve sihirli uçan kızaklarıyla bacalardan geçerek her yıl Noel'de çocuklara hediyeler bırakmaktadır.

Bunun yanında, Noel Baba figüründen nasiplenenden biri de bizim Nasrettin Hoca'mızdır. Nasrettin Hoca da Noel Baba gibi, Anadolu topraklarından çıkmış ve dünya kültüründe önemli bir yeri olan ama fiziksel tanımlanma konusunda ise Noel Baba ile aynı kaderi paylaşan bir fenomen figürdür.

Türk grafiğinin dehası rahmetli hocam Mesut Manioğlu Nasrettin Hoca'nın tarifini yaparken, "*Nasrettin Hoca'yı hep Noel Baba gibi tombul çiziyorlar, halbuki bizim Nasrettin Hoca'mız ufak tefek, zayıf, son derece zeki, biraz asabi ama bir o kadar da sevimli biridir.*" demişti. Hoca haklıydı belki ama bu konuda görsel bir kaynağın bulunmaması nedeniyle çizerler Nasrettin Hoca'yı oluştururken en yakın model olarak gördükleri Noel Baba'nın etkisiyle davranmış olabilirler.

2025 İstanbul'a göç edişimin 50. yılı. Hâlâ 'nereli' olduğum sorulduğunda, Eskişehirliyim diyorum. Doğan Cüceloğlu Hoca'nın, "*İnsanın anavatanı çocukluğudur*" sözünden hareketle, Nasrettin Hoca'yı da Eskişehirli olarak kabul edebiliriz. Nasrettin Hoca'yı sahiplenmede her ne kadar Akşehir'le bir yarış içindeyssek

de, Doğu Türkistan'da, Çin'de, Türkistan'da, Özbekistan'da, Kazakistan'da, Kırgızistan'da, Türkmenistan'da, Azerbaycan'da, Anadolu'da, Balkanlar'da, Ortadoğu'da, Kuzey Afrika'da, Hindistan'da ve dünyanın daha birçok yerinde, Nasreddin Hoca fıkraları kuşaktan kuşağa, atadan toruna miras olarak aktarılıyor. Çünkü her ülkenin kendine ait bir Nasrettin Hocası var. "Türk dünyasında, Koca Nasır / Koja Nasr (*Kazakistan*), Apendi / Koco Nasriddin / Nasirdin Koco (*Kırgızistan*), Nasreddin Ependi / Ependi (*Türkmenistan*), Nasriddin Afendi / Afendi (*Özbekistan*), Nesreddin Ependi

Nasrettin Hoca heykeli / Özbekistan-Buhara

Hoca'nın Bulgar muadili Hitar Petar'ın Gabrovo House of Humour and Satire'deki heykeli

(*Doğu Türkistan*), Molla Nasreddin (*Azerbaycan*), Nasrettdin Huca (*Başkurt Türkleri*), Avanti / Efendi (*Çin Türkistan*), Mullah Nasruddin (*Afganistan*), Nasruddin Khoja (*Bosna*), Nastradin Hoxha / Nastradini Nastroja (*Arnavutluk*) vs." gibi adlarla anılan, Sivrihisarlı mı, Akşehirli mi, Özbek mi yoksa Arapların Cuha'sı mı olduğu tartışılırken bütün insanların gönlünde taht kuran Nasreddin Hoca, Türk fıkra tipleri arasında en çok sevilen isim olmuştur. Doğru anlaşılması gereken nokta şu ki Nasrettin Hoca bir kişi, bir şahsiyet değil, 43 ülkede bilinirliği tanınırılığı olan bir değerdir.

Anlatılan fıkralarının çoğu tabii ki doğrudan hocanın bizzat yaşadığı hadiseler değil. Fıkraların çoğu Türk insanının hoca imgesi altında oluşturduğu anonim mizah, devrin çarpıklıklarına getirdikleri

eleştirilerdir. Örneğin Nasrettin Hoca'nın Anadolu'da Timur devrinde yaşamadığı kesin olarak bilinmemekte ama Timur ile hocanın sayısız fıkrası vardır. Burada Anadolu insanı Timur'a olan tepkisini hoca fıkraları üzerinden ifade eder.

1200'lerden 1900'lere dek tam 700 yıl Hacı / Hoca Nasreddin olarak anılan ünlü fıkra

tiplmemizin adı 1900'lerin başlarında Nasreddin Hoca olarak değiştirilmiştir. Selçuklu ve Osmanlı'da Hacı / Hoca şeref adlarıdır, arkasına gerçek ad Nasreddin eklenir.

Nasrettin Hoca bir kişi, bir şahsiyet değil, 43 ülkede bilinirliği tanınırılığı olan bir değerdir.

Çokça farklı kaynakta Hoca'nın yaşadığı yıllar telaffuz edilir, Akşehir'deki türbesinde 1393'te bir ziyaret kaydı vardır. Tarihi karakterleri de dahil ederek düşündüğümüzde 500 yıllık bir geçmiş var fıkraların, bu sebeple Hoca'nın adı anıldığında farklı zamanlar telaffuz edilse de yazıya geçirilme

zamani olarak 15 ve 16. yüzyıl dönemi- ni anmak yanlış olmaz. İlk Nasreddin Hoca fıkrası 1480 yılında Saltuk-name'de geçer, derli toplu bir biçimde kültüre nüfuz ettiği tarih ise kaynaklara göre 16. yüzyıldır.

Hoca'nın kızına ait olduğu düşünülen bir mezartaşı vardır, bu taşta tarih 1327'dir. Hoca'nın 1250'li yıllarda ortaya çıkan vakıfname kayıtlarına bakıldığında yaşadığı yılları anlayabiliyoruz fakat hocanın yaşadığı yıl, yaşadığı yer hiçbir fıkranın temelini oluşturmaz. Fıkraların ana konusu olarak yer etmeyen kişisel hayatından ziyade edebi hayatının daha mühim olduğu düşünü- lür.

Evet!.. Görüldüğü üzere karşımız- da devasa bir kültür objesi var. Lakin bizim bunu değerlendirme yeteneğimizin durumu da ortada. Daha Nasrettin Hoca'nın fiziksel analizi bile yapılmamış vaziyette, çoğu yerde Noel Baba'nın yeşil kıyafetlisi gi- bi resmediliyor. Televizyon hariç bu konuda çevrilen film sayısı bile üçü geçmiyor.

Nasrettin Hoca'nın hem

Azerbaycan'da Molla Nasreddin olarak anılan ve karakteri Azeri kültüründen beslenerek gelişen Hoca, Çin Türkistanı'nda Avanti olarak cisimleşir.

kültürümüze, hem de ülkemize bir sosyal sorumluluk projesi olarak mutlaka kazandırılması gerektiğine inanıyorum. Bunun yolu da mimar ve kültür insanı Cengiz Bektaş'ın önerdiği gibi "Nasrettin Hoca İncelemeleri Enstitüsü"nü kurulmasından geçiyor. Bu girişim hem Nasrettin Hoca'yı sahiplenen diğer ülkelerden rol çalmak, hem de Nasrettin Hoca'yı markalaştırmak anlamına gelir ki, araştırmalara ev sahipliği yapacak şehre de çok önemli katkılar sağlar. En azından Nasrettin Hoca'nın fiziksel yapısı hakkında da bir bilimiz olur düşüncesindeyim.

Bu arada merak ettiğim de bir başka konu daha var. Nasrettin Hoca, bu kadar çok sevilmesine rağmen Selçuklu'dan bu yana hiç kimse ço- cuğuna Nasrettin adını koymamıştır. Neden acaba? •

alitekincam@butundunya.com.tr

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Antipatik (Fr.)
a-Bilgilendirme
b-Yayımcı
c-Sevimsiz, itici
d-Dizin, gösterge	6 Rölöve (Fr.)
a-Renk körlüğü
b-Yoğunluk ölçer
c-Kıvrık şapka
d-Artı elektrot	11 Tümülüs (Lat.)
a-Kabala
b-Höyük
c-Hafif şarkı
d-Kabare oyunu
2 Reaksiyon (Fr.)
a-Kışkırtıcı
b-Destekleyici
c-Büküm
d-Tepki	7 Talesemi (Fr.)
a-Mitral bozukluk
b-Bir kan hastalığı
c-Yürek kası
d-Uzak	12 Urodel (Yun.)
a-Kuyruklular
b-Abartmak
c-Kadın şarkıcı
d-Çok karışık
3 Obez (Fr.)
a-Ön kesinti
b-Çok şişman
c-Niceleyici
d-Eş zamanlı	8 Aberasyon (Fr.)
a-Sapınc
b-Çevreci
c-Nakliyat
d-Palavra	13 Salta (İta.)
a-Deniz tuzu
b-Eczane terimi
c-Kısa ceket
d-Dramlaştırma
4 Kaban (Fr.)
a-Üst giysisi
b-Kötümser
c-Oyma baskı
d-Basamak	9 Çıngar (Yun.)
a-Metal nişan
b-Kargaşa
c-Mayın
d-Utanmak	14 Septik (Fr.)
a-Korkunç
b-Elek, kalbur
c-Kuşkucu, şüpheci
d-Nefes, soluk
5 Defile (Fr.)
a-Girişken
b-Kıyı, çevre
c-Giyim gösterisi
d-Göz yanılması	10 Salta (İta.)
a-Deniz tuzu
b-Eczane terimi
c-Kısa ceket
d-Dramlaştırma	15 Steril (Fr.)
a-Savaş gemisi
b-Moda yaratan
c-Resim türü
d-Arınık

Söz Dokuma Atölyesi

Odyâ Yılmaz Güller

Yılın son günlerini yaşarken yeni yılla ilgili iki kelam etmeden olmaz. Zamanı tüketiyoruz ya da zaman bizi tüketiyor sözleriyle lafû-güzaf girdabına kapılmadan yeni yıl denince aklıma ilk geleni düpedüz söylüyorum: Kar. Üstelik bunu karı yılda ancak bir ya da iki kere gören -o da gökte değil

yalıdan inen kamyonların kasasında- bir Akdenizli olarak söylüyorum. Şehre düşmeyen kardan nasiplenmek için sokak sokak dolaşan kamyonlardan kar satın alırdık. Yağışını göremesek de üzerine pekmez döküp yediğimiz karsanbacın tadına bayılırdık. Tatlı soğukluk hâlâ aklımdadır. »

Kar Küresi

Hasıllı bu sevinci hep tadımlık yaşıyorum. Ta ki üniversiteyi kazanıp güneyin bir ucundan kuzeyin bir ucuna gidene kadar. Kış geldi mi kamyon kamyon kar yağardı bu sefer üzerimize. Bu tadımlıktan doyumluğa geçiş kimi zaman işkenceye dönüşürdü. Beyaz esaret... Ama yine de karın usul usul yağışını izlemek, kirlenmiş şehrin çamaşır suyu dökülmüşçesine ağardığını görmek içimi ferahlatırdı.

Yeni yıl karı hatırlatıyor dedik peki ya kar deyince aklınıza ne geliyor? Ben "kar küresi" derim. Zira çocukluğumu süsleyen en güzel sevirlikli benim için. Baktıkça içine çekildiğim masalsı bir dünya...

Yılın ilk karı yağarken kendimi sokağa atıp gökyüzüne bakar ve etrafımda uçuşan kar taneciklerinin dansıyla mest olurken kar küresinin içinde bulurum kendimi. Kar küresini ters yüz edince içimdeki çocuk da çıkıverir dışarı ve son kar tanesi düşene kadar dinmez heyecanı.

Bu küçücük küre bakanın gözünde kocaman dünyalara açılır. Kimi zaman da bir hüznün deryasına...

Tıpkı bu satırları yazarken göz göze geldiğim kar küresi gibi. Dile gelse neler anlatır kim bilir.

Aşk gibi,
ayrılık gibi, şiir
gibi...

AŞK KÜRESİ

*Kar küresine hapsolmuş iki aşık
Mevsim hep kış
Kadının elinde bir bavul
Sevdası katlanıp koyulmuş ağır
Ve saçları kış yeliyle savrulur.
Adam, elinde kemani mağrur
Fonda "O mahur beste çalar
müjganla ben ağlaşırız"*

Tınısı duyulur.

İki gönül arası

*Yapraklarını azat etmiş bir ağaç
Dallarında bir çift yürek asılı
durur.*

*O ağaç, hani olmaz ya, olur da
bahar gelirse*

Güneş boy verir

Sıcaklığını üfler yüreğe

Sevdaya durur yeniden

*Yeşile, yaprağa, çiçeğe durur
diye*

Bir umut bekler,

*Kar küresine hapsolmuş
sevgililer..*

odyayilmaz@butundunya.com.tr

Mustafa Kemal'in Askeri Datçalı Hasan'ın 95 Yıllık Protez Bacağı

Fotoğraflardaki İstiklal Savaşı gazisine ve onun ahşaptan yapılmış protez bacağına iyi bakın, çünkü çok etkileyici bir yaşam hikayesi okuyacaksınız.

Muğla'ya bağlı Datça ilçesinin birbirinden güzel 11 köyü var. Yunan adaları Kos, Tilos, Rodos,

Nisiros ile karşı karşıya olan ve antik kent Knidos yakınlarındaki Sındı da bu köylerden biri.

Bu yazıda, Kurtuluş Savaşı Gazisi, Sındı köylü Hasan Uysal'ı anlatacağım.

Hasan, Mustafa Kemal'in aske-ridir.

Yeniden kurulan orduya asker olarak alındığında evli ve 1 çocuk babasıdır. »

Büyük Taaruz'da (26 Ağustos 1922) 2 şarapnel parçasının isabet ettiği Hasan, ağır yaralanır.

Sağ bacağı dizinden, sol bacağı ise ayak bileğinden kesilir. Yaralanan askerler için Afyon Dinar'da kurulan seyyar hastanede bir süre kalır.

Ardından diğer yaralılarla birlikte getirildiği İzmir Hastanesinde tedavisi devam eder.

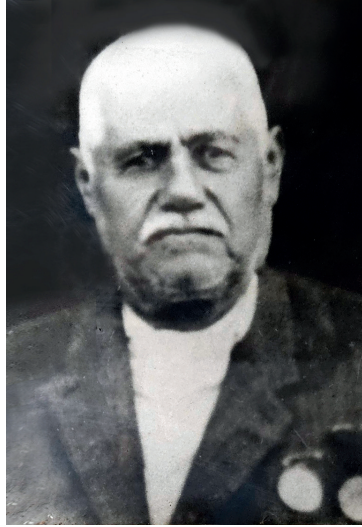
Ordu, askerlik görevine devam edemeyecek olan yaralıları memleketlerine göndermek üzere ekipler kurmuştur.

Hasan Uysal da önce trenle İzmir'den Aydın'a, buradan Muğla'ya, sonrasında da Marmaris'e kadar arabası ve katırla getirilir. O dönemde Marmaris'ten Datça'ya yol yoktur. Bir sıhhiye askeri, Hasan'ı katır sırtında Sındı köyüne kadar ulaştırıp, ailesine teslim eder.

Yere indirildiğinde emekleyerek ilerlemeye çalışan Hasan'ın halini gören karısı çok korkar. Kocasını istemediğini söyler ve baba evine döner.

Hasan'ın lakabı Topal Hasan olmuştur.

Köyün büyükleri yaklaşık 1,5 yıl ailesiyle yaşayan Hasan'ın bu durumuna sonunda bir çare bulurlar.

Datçalı Hasan Uysal

Komşu köy Mesudiye'nin önde gelenlerinden Abdullah Ağa ile görüşmek üzere bir heyet oluşturulur.

Bu dönemde mübadele olmuş, bölgedeki Yunanlar (hep hatalı bir ifadeyle Rum denilir) Yunanistan'a gönderilmiş, Türkler ise Türkiye'ye gelmiştir.

Mesudiye'de ilginç bir durum vardır.

Abdullah Ağa, 2 Yunan kız kardeşi evlat edindiği için onlar köyde kalmıştır. Sındı köyünden Abdullah Ağa'yı ziyarete gelenler ona Hasan'ı anlatırlar ve evlatlık kızlarından birini isterler. Topal Hasan'ın durumunu bilen ve ona yardımcı olmak isteyen ağa, büyük kız Heleni'yi vermeyi kabul eder. Hasan'ın halinden rahatsız olmayan Heleni de Sındı'ya gelin gelir. Bir süre sonra da kız kardeşi Yazı köyüne gelin gider.

Cumhuriyetin ilanından 3-4 yıl sonra ordu, Topal Hasan'ın durumunda olan askerlere yardım için harekete geçmiştir. Kayıtlar üzerinden Hasan'a da ulaşırlar ve onu Muğla'ya götürürler. Burada Hasan'ın hayatını değiştirecek bir gelişmenin ilk adımı atılır.

Bacak ve ayak protezleri için kontroller yapılır, ölçüler alınır.

Hasan köyüne döner. Birkaç ay sonra tekrar Muğla'ya götürülen Hasan'ın bacağına ahşap protezi takılır. Kesik ayağına ise yine ahşaptan ayakkabı benzeri bir protez verilir.

Hasan köye döndüğünde çok yeni bir hayat başlayacaktır. Yunan eşi Heleni ile bir yel değirmeni kurarlar.

İşler iyi gitmektedir ve yokluk çektikleri günler geride kalmış, mad-di durumları düzelmiştir.

Hasan'ın yeni yaşamını gören eski eşi, ailesinin de teşvikiyle eve geri dönmek ister. Ama Hasan, bunun için Heleni'nin rızasının alınmasını ister. Heleni ise ayrı evlerde yaşamaları şartıyla bu durumu kabul eder. Böylece yeni bir düzen kurulur.

Hasan'ın Türk karısından 4'ü kız 3'ü erkek 7 çocuğu olur. Yunan eşi Heleni'den ise 3'ü kız 2'si erkek 5 çocuğu olur.

Hayatın cilvesi olsa gerek, savaştan dönü-şünde bacağı ve ayağı kesik olduğu için Hasan'ı bırakıp giden ilk eşi felç geçirir ve bir daha yürüyemez. Ama Hasan hasta karısına iyi bakılması için elinden geleni yapar.

Evde sıkılmasın diye eşinin her sabah dışarı çıkarılıp, değirmenin karşısındaki ağacın dibine oturtulmasını sağlar. Kızlarından birine de "Evleneceksin ve annene bakacaksın" der.

Bu arada, Yunan eşi Heleni ise Müslüman olmuş, namaz kılmakta, oruç tutmaktadır.

Adı Fatma olan Heleni'ye köyde herkes 'Dönme Nine' demektedir.

Bazı kişiler onun Topal Hasan'dan çekindiği için Müslüman olduğunu söylemektedir.

Oysa gerçek farklıdır.

Hasan Uysal 1974 yılında vefat etmiştir. Fatma ise eşinin ölümünün ardından hayatını kaybettiği 1987'ye kadar namazını kılmaya, orucunu tutmaya devam etmiştir.

Dönme Nine, dağlardan topladığı otlarla, başta Arap eli mantarı olmak üzere mantar çeşitleriyle çok lezzetli yemekler yapmasıyla da tanınan, sadece Sındı'da değil çevre köylerde de sevilen bir kadındır.

Torunlarını korumak için babalarının önüne geçip, 'Kuzum ona vurma bana vur' demesiyle hafızalarda yer edinmiş bir insandır.

Topal Hasan ve Yunan eşi Heleni'nin kurduğu yel değirmeni uzun yıllardır çalışmıyor ama hâlâ ayakta duruyor.

Unutmadan; 2 ayağı da kesik İstiklal Savaşı Gazisi Hasan Uysal'ın, yaşadığı sürece tek bir ağacın kesilmesine izin vermediğini de hatırlatalım. Topal Hasan'ın torunu, Daçça'nın tanınmış esnaflarından Sedat Uysal ise İstiklal Savaşı gazisi dedesinin ahşaptan protez bacağına günümüzde de Sındı köyündeki baba evinde gözü gibi koruyor. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

***Hasan köye
döndüğünde çok
yeni bir hayat
başlayacaktır.
Yunan eşi
Heleni ile bir
yel değirmeni
kurarlar.***

Yeni Milli Eğitim Müfredatı ve Müzik Eğitiminin Beynin Bilişsel Gelişimdeki Önemi

Yazan: Prof. Dr. CENGİZ KUDAY

Çok kişi insanların gözü ile gördüğünü, kulağı ile işittiğini düşünür. Bir yere kadar bu bilgiler doğrudur. Yalnız bir küçük ayrıntı vardır. Bu iki organımız için de duyular birer aracıdır. İnsan, aslında beyni ile görür ve işitir.

Işitme, beynimizin sol yarısında yer alan bir bölgede, görme ise beynimizin arka bölgesinde yer alır. Sanat merkezi ise sağ parietal bölgeye yerleşmiştir. Bu bölgelerdeki anatomik farklılıklar kişinin müzik kulağı veya sanat yorumunu etkiler. Yani kabaca bunlar doğumsaldır.

Sol temporal bölgenin içinde yer alan (Hirsch Gyruusu) bölgenin derinliği az ise ne yaparsanız yapın o kişi müzikten anlamaz ve bu konuda bir yerde sağırdr. Biz buna amuzi (müzikle ilgili seslerin işlenmesindeki

bozukluk) deriz. Yukarıda belirttiğim gibi müzik insanın beynindedir. Beethoven son eseri Dokuzuncu Senfoni'yi tamamen sağır olduğu halde bestelemiş ve sonra da orkestrayı yönetmiştir ve bütün bunları aslında beyniyle gerçekleştirmiştir.

Görsel sanatlar da aynı şekilde sonradan öğrenilmez. Eğer anatomik bir uygunluk varsa geliştirilebilir.

Bunları neden yazıyorum?

Görsel sanatlar ve müzik eğitimi, zevki çok küçük yaşta başlar. Kendimden bir misal vereyim, hiç-

bir şekilde bir müzik aleti çalamam; görsel bir sanat kabiliyetim pek yok ama iyi dinlerim ve izlerim. İlk klasik müzik dinleme tecrübem çok küçük yaşta, 1945 yılının Kasım ayında olmuştu. Bir sabah evimizi ansızın bir mavi kalabalık doldurdu. Annemin uzun sessizlikleri bölün haykırışlarını, beni birilerinin kucağına alıp bahçeye çıkardığımı hayal meyal hatırlıyorum. Evimiz

askeri şehitliğe yakındı. Ertesi gün evimizin önüne bando ve askerler gelerek beni ve kardeşimi aralarına

Beethoven Dokuzuncu Senfoni'yi tamamen sağır olduğu halde bestelemiş orkestrayı yönetmiş ve bütün bunları aslında beyniyle gerçekleştirmiştir.

alarak yürümeye devam ettiler. Anemin ve ninemin kesik kesik hıçkırıklarını hatırlıyorum. Kortejle kendi yaptığımız çelenk elimizde, kardeşimle birlikte ilerledik. Kulaklarımda yaşadıkça gitmeyecek Chopin'in Cenaze Marşı'nın nağmeleri arasında şehitliğe girdiğimizi hatırlıyorum. Ve günün sonunda evimizde mütevazı bir kalabalıkla yapılan dualar ve sonunda hep birlikte söylenen, çok sonradan öğrendiğim Buhurizade Mustafa İtri'nin bestelediği tekbirlerin nağmeleri kulaklarımda halen çnlıyor.

Müzik farklı kültür inanç ve dillerin ortak bir ifade aracı olarak varlığını sürdüren evrensel bir dil olarak tanımlanır.

Müzik farklı kültürlerin inançların ve dillerin ortak bir ifade aracı olarak varlığını sürdüren evrensel

bir dil olarak tanımlanır. İnsanların duygusal ve sosyal bağlarını güçlendirmede kullanılan müzik, aynı zamanda bilişsel süreçlerin gelişimine de katkı sağlamıştır.

Eğitim çağındaki çocuklar farklı müzik türleriyle tanıştıklarında yeni düşünme yolları geliştirir, kültürler arası bir anlayış kazanırlar.

Türkiye'deki okullarda verilen müzik eğitimi Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, Batı müziği ile Türk halk müziği unsurlarını birleştiren bir politika doğrultusunda şekillenmiştir.

Ancak 2000'li yıllardan sonra müzik eğitimi giderek daha fazla dinsel ve milliyetçi unsurlarla şekillenmeye başladı.

Günümüzde ise yeni açıklanan Milli Eğitim programı diğer programlar gibi müzik müfredatında da geleneksel-evrensel ve Türk müziği unsurlarının yerine ilahiler ve dini motiflerin yer alması gibi bir takım değişiklikler içeriyor. Yeni müfredatta yapılan bu değişiklikler, müziğin evrensel dili, insan beyninin farklı yeteneklerini harekete geçiren ve yaratıcı düşüncüyü teşvik eden yapısıyla çelişen bu eğilim,

bireylerin daha dar bir çerçevede eğitimine yol açabilir.

Türkiye'nin müzik eğitimine

yönelik milli ve dini odaklı yaklaşımı, evrensel müzik dilinin sunduğu geniş yaratıcı yelpazeyi daraltma tehlikesini taşımaktadır.

Müzik eğitimi sadece yerel kültürel değerleri desteklemekle kalmamalı, ayrıca öğrencilerin küresel müzik dünyasına erişimlerine de yol gösterici bir unsur olmalıdır. Öğrenciler farklı müzik türleriyle tanıştıklarında yeni düşünce yolları geliştirir, kültürlerarası empati ve anlayış yetenekleri kazanırlar. Dolayısıyla öğrencilerin yalnızca bir bakış açısıyla eğitim alması müziğin yaratıcı ve çok sesli doğasını gölgede bırakabilme riskini taşımaktadır.

Sonuç olarak,

Ülkemiz müzik eğitiminin geleceği, evrensel değerler ile milli değerler arasında bir denge kurmaya bağlıdır. Bir bilim adamı olarak

Prof. Dr. Cengiz Kuday:
Bir bilim adamı olarak görüşüm müzik eğitiminin farklı kültürleri, dilleri ve deneyimleri kucaklayan bir yapıda olmasını desteklemektedir.

görüşüm müzik eğitiminin farklı kültürleri, dilleri ve deneyimleri kucaklayan bir yapıda olmasını desteklemektedir. Ancak bu şekilde müzik bireylerin çok yönlü bir şekilde gelişim göstermesine katkı sağlayacaktır. •

Çok Özel Bir Banka Hesabı

Her sabah 86.400 dolar yatırılan bir banka hesabınız olduğunu düşünün. Kalan bakiyenin ertesi güne taşınmadığı, her akşam gün içinde kullanmadığınız paranın iptal edildiği bir hesap.

Hepimizin böyle bir bankası var. Adı "zaman". Her sabah, size 86.400 saniye yatırılıyor. Her gece, akıllıca kullanmadığınız zaman yok ediliyor. Artan zaman bir günden diğerine aktarılmıyor. Her gün, hesap yeniden başlıyor.. Zamanınızı hiçbir zaman ödünç veremez veya başkasının zamanından ödünç alamazsınız. Hesabınızdaki zaman, sahip olduğunuz zamandır; hepsi bu...

Zamanı nasıl harcayacağınıza karar vermek, tıpkı para yönetiminde olduğu gibi size kalmıştır. Bir şeyleri yapmak için yeterli zamanınızın olmaması durumu asla söz konusu değildir. Söz konusu olan, zamanla yapabileceklerimizi yapmak isteyip istemediğimiz ve önceliklerimizin neler olduğudur.

İyi bir şairde bulunması gereken en önemli ve olmazsa olmaz özellik doğuştan gelen yetenektir. Bu yetenek, inşa edilecek bir binanın arsası üzerine eşilmiş ve sağlam şekilde atılmış temel gibidir. Şairin gelecek yaşamdaki eserleri bu temel üzerine kurulur.

Nedir bu doğuştan gelen yetenek?

Şair, duyguları ileri derecede gelişmiş ve duyguları zirvede olan kişidir.

Yalnızca aşırı duygusallık yeter mi?

Hayır, yetmez. Duygusallığa paralel olarak ileri derecede zekâ sahibi de olmalıdır.

Zekâ, duygularla ortak hareket etmediği sürece, güzel şiirler yazmak olanaksız.

Bir şair için başka nelere ihtiyaç var?

Yazdığı dilin bütün özelliklerini çok iyi bilmesi gerekir. Dilbilgisi, imla, kompozisyon konularında yeterli bilgiye sahip olmalı. Özellikle hece şairleri için geniş bir kelime haznesine ve sözlük bilgisine de ihtiyaç vardır.”

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

GÜÇ VE İKTİDAR TUTKUSU

Yazan: TAYFUN YILMAZ

Merkezine parayı, varlığı, zenginliği koyduğumuzdan beri, yeryüzünde yaşamın adil olmadığını düşünüyoruz çoğumuz. Mücadelemiz, daha çok sahip olmak, kazanmak, zenginleşmek, tüketebilmek üzerine kurulmuş durumda. Binlerce yıldır yapılan savaşlar, rekabetler, çalışmalar önünde sonunda, sahip olma, ele geçirme ile noktalanıyor. Maddi anlamda zengin olmayı becermiş insanların davranışlarında da değişiklikler olabiliyor. Zenginin sınırları geniş olduğundan, büyüyen rakamlarla birlikte ego, acımasızlık, küstahlık, kötülük gibi özellikler de büyüyebiliyor. Sadece para değil, güç ve otorite sahibi olanlar

da farklı değil. En belirginleri, siyasi gücü elinde bulunduranlar elbette. Kısa sürede tanınmaz hale geliyorlar. Gerçi, gücü eline geçirip zengin olmayana pek rastlamıyoruz ama neyse.

Şöyle bir şey yapsak: Yönetici, başkan, diktatör, tiran, vb. adı her neyse, güçten beslenen ve bunu insanların zararına kullanan figürü, elindeki her şeyi alıp, dımdızlak vaziyette, helikopterle Amazon ormanlarının orta yerine bıraksak. Yani, doğanın olabildiğince, insandan korunmuş bir bölgesine... Çöl de olabilir ama hayvan ve bitkilerle maksimum temas, alacağı eğitim için çok daha yararlı olur bence.

Ormana bırakırken, eline şarjı bitmiş bir telefon ve içinde milyon dolar olan bir çanta verelim. Ateş yakmayı becerebilirse, ısınmak için kullanabilir.

Ormana bırakırken, eline şarjı bitmiş bir telefon ve içinde milyon dolar olan bir çanta verelim. Ateş yakmayı becerebilirse, ısınmak için kullanabilir.

Bu eğitim, bize net olarak, gücün insanın doğasıyla ilgili olmadığını, insana atfedilen bir olgu olduğunu gösterir diye

düşünüyorum. Aslanların dünyasında, bir kral en fazla kendi sürüsünün lideri olur. Yırtınca da, ülkedeki aslanlara, hatta bölgedekilere liderlik yapması olanaksızdır.

Hayvanlar, doğanın öngördüğü gibi yaşarlar. Acıkınca yerler, yiyecek bulamazlarsa, güçsüz düşer, ölürlür. İstisnalar dışında yiyecek stoklamazlar. Doğa ihtiyaçları kadarını sunar. Elbette, hayatta kalmak için savaşır, çiftleşirler, hatta bazıları insanlarınkine benzer duygular da yaşar. Ama hadlerini her zaman bilirler.

En açgözlü halleri, bazen bol bulunca, yiyeceği fazla kaçırmak olabilir. İçgüdülerıyla doğaya saygı duyarlar. •

Kültür ve Sanat Dünyasından

Tekin Özertem

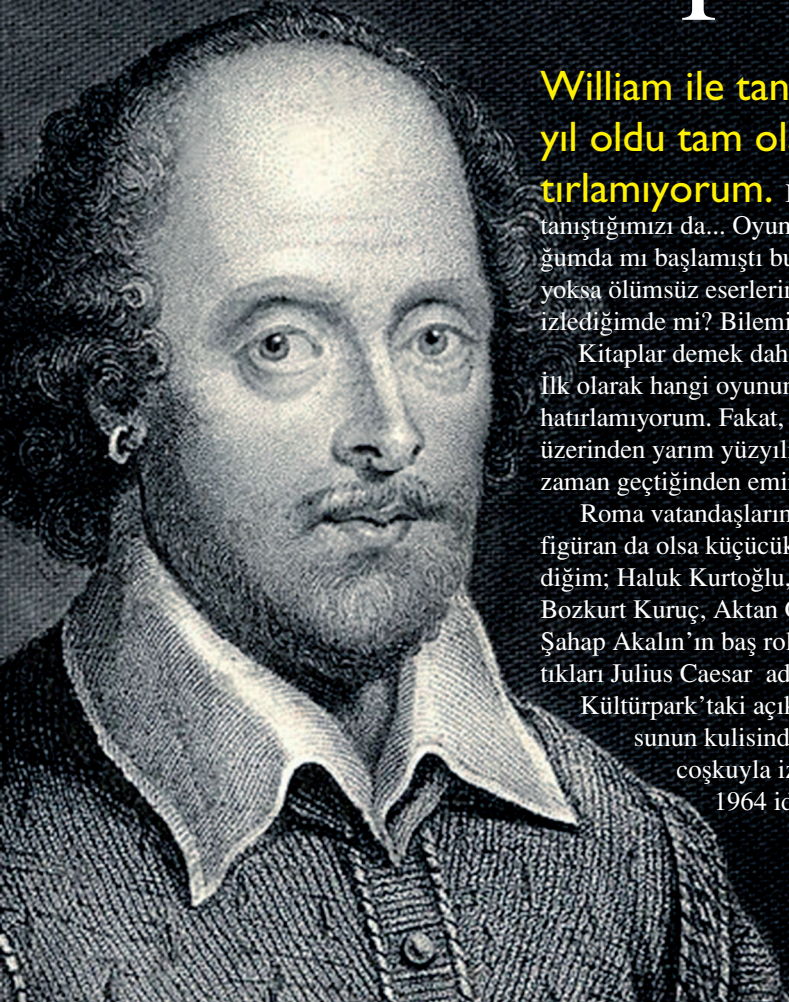
Arkadaşım William Shakespeare

William ile tanışalı kaç yıl oldu tam olarak hatırlamıyorum. Ne zaman nasıl tanıştığımızı da... Oyunlarını okuduğumda mı başlamıştı bu arkadaşlık yoksa ölümsüz eserlerini sahnede izlediğimde mi? Bilemiyorum.

Kıtaplar demek daha doğru olacak. İlk olarak hangi oyununu okuduğumu hatırlamıyorum. Fakat, tanışmamızın üzerinden yarım yüzyılı aşkın bir zaman geçtiğinden eminim.

Roma vatandaşlarından biri olarak figüran da olsa küçücük bir rol üslendiğim; Haluk Kurtoğlu, Savaş Başer, Bozkurt Kuruç, Aktan Günalp ve Şahap Akalın'ın baş rollerini paylaştıkları Julius Caesar adlı oyunu İzmir

Kültürpark'taki açık hava tiyatrosunun kulisinden her akşam coşkuyla izlediğimde yıl 1964 idi...

(soldan) Haluk Kurtuğlu, Savaş Başer, Bozkurt Kuruç, Aktan Günalp ve Şahap Akalın

Sevgili Haluk Kurtuğlu'nun Julius Caesar'ın naaşı önünde, Antonius'un ağzından Romalılara, *"Dostlar, Romalılar, vatandaşlar! Beni dinleyin; ben buraya Sezar övmeye değil, gömmeye geldim. O benim dostumdu. İnsanın ettiği kötülük yaşar ardından, iyilikleriye toprağa gömülür. Bırakalım Sezar için de öyle olsun..."*⁽¹⁾ deyişi hâlâ kulaklarımda. Oyunun son günlerinde ayağını burkup incitmiş, alçılı ayağı ve baston ile sahneye çıkarak sürdürmüştü o unutulmaz oyununu.

William Shakespeare'i, gelmiş geçmiş en büyük oyun yazarı ve şairlerinden birini ilk adı ile anmamı kınamayın. Çünkü o benim kendisinden razı olduğum çok şey öğrendiğim gerçek dostlarımdan biri. Evlatlığı Brutus'un sırtından hançerlediği Caesar'ı önce lanetleyen; Marcus Antonius, Caesar'ın bütün mirasını kendilerine bıraktığını söyledikten sonra çark edip katillerini lanetleyen Romalılardan öğrendim halkların küçük çıkar düşkünlükleri ile dönemliklerini. Bunu bana Shakespeare öğretti.

Kral Lear ve Romeo Juliet ile

gerçek sevgi ile aşkı; zavallı Desdemona'nın hayat ışığını yok yere söndüren Othello'dan kıskançlığın nasıl bir bela olduğunu, Macbeth ile ihtiras ve ihaneti, Hamlet'ten kuşkunun insanın içini nasıl kemirdiğini, cesareti, baskıdan yılmamayı, haksızlığa karşı koymayı, adil olmayı; doğumdan ölüme uzanan yolculuğumuz boyunca üzerinde yürüdüğümüz yolun, yan yana ve art arda

Kral Lear ve Romeo Juliet ile gerçek sevgi ile aşkı; zavallı Desdemona'nın hayat ışığını yok yere söndüren Othello'dan kıskançlığın nasıl bir bela olduğunu, Macbeth ile ihtiras ve ihaneti, Hamlet'ten cesareti, baskıdan yılmamayı, (..) hep onunla olan birlikteliklerimiz sayesinde öğrendim.

dizilmiş siyah, beyaz taşlarla döşeli ve tuzaklarla dolu olduğunu hep onunla olan birlikteliklerimiz sayesinde öğrendim. Bunun için ona, onunla olan dostluğuma dayanarak rahatlıkla William diyebilirim.

Bu değerli dostumun aynı gün doğup yine aynı günde öldüğünü bilmem bileniniz var mı? Şaka gibi... Evet, şaka gibi, ama gerçek. Dünya tiyatro tarihine yön verenren, bir çığır açan arkadaşım; 23 Nisan 1564 yılında doğmuş ve yine bir 23 Nisan günü, 23 Nisan 1616'da hayata veda etmiş. Sevinç ile hüzün aynı güne denk gelmiş. Geçtiğimiz 23 Nisan günü doğumunun 451. ölümünün 400. yılı idi.

Hayır, ölüm sözcüğünü sevmedim. Geri alıyorum. Onun yerine Dünya sahnesi üzerindeki rolünü hakkı ile oynayıp, siyah frizlerlerin^[2] örtülü karanlığını aydınlatan; oyun boyunca hiç sönmeyen ışığa doğru yürüyüşünün 400 yılı demek daha yakışık alacak. Biz tanıştığımızdan bu yana da az değil, 60 yıl geçti aradan. Dostluğumuz o günden bugüne artarak sürüp gidiyor...

Dünyanın bir sahne, biz insanların bu sahne üzerinde birer oyuncu olduğunu ilk kez Shakespeare söyledi. Tanıyıyım. İnanmayanlar "Size Nasıl Geliyorsa Öyledir" ve "Beğendiğiniz Gibi" diye dilimize çevrilen "As You Like It" adlı eserine bakabilirler. Onun, "Bütün dünya bir sahnedir / Ve bütün erkekler ve

kadınlar sadece birer oyuncu; girerler, çıkarlar. / Bir kişi bir çok rolü birden oynar..." sözleri bana Türk tiyatrosunun önemli bir kilometre taşı olarak anılacak sevgili Haldun Taner'in Sersem Koca'nın Kurnaz Karısı adlı oyunundaki Tomas Fasulyeciyan'ın sözlerini hatırlatır:

"Zaten aktör dediğin nedir ki?"

Shakespeare'in Londra'daki ilk tiyatro binası: The Globe

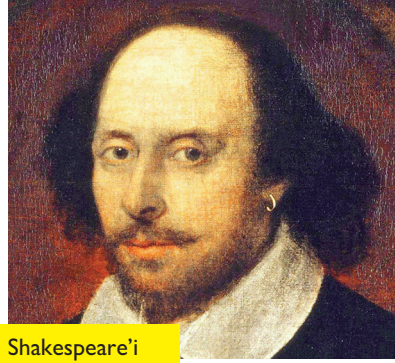
Oynarken varızdır, yok olunca da sesimiz bu boş kubbeye bir hoş seda olarak kalır. Bir zaman sonra da unutulur gider. Olsa olsa eski program dergilerinde soluk birer hayal olur kalırız. Göröorum, hepiniz gardoroba koşmaya hazırlanırsunuz. Birazdan teatro bombos kalacak. Ama teatro işte o zaman yaşamaya başlar. Çünkü Satenik'in bir şarkısı şu perdelere takılı kalmıştır. Benim bir tiradım şu pervaza sinmiştir. Hıranuşla Virginia'nın bir diyalogu eski kostümlerden birinin yırtığına sığınmıştır. İşte bu hatıralar o sessizlikte saklandıkları yerden çıkar, bir fıslıtlı halinde sahneye dökülürler.

Artık kendimiz yoğuz. Seyircilerimiz de kalmadı. Ama repliklerimiz fısıldaşır dururlar sabaha kadar. Gün ağarır, temizleyiciler gelir, replikler yerlerine kaçışır... Perde !"

Evet, perde! Sihirli bir sözcük perde. Kimi zaman bir başlangıç, kimi zaman bir son. Shakespeare'in deyişi ile size nasıl geliyor ise öyle. Onun yaşamında ve sonrasında kimbilir kaç kez açılıp kapandı tiyatroların perdeleri. Bunu bilmek mümkün değil. Kimse bilemez. Dünyanın hemen hemen her diline çevrilmiş, perde açıp kapatmayı gereksinmeyen eserlerinin kaç kez oynanıp sahnelendiğini de. Ama benim bildiğim, hem de çok iyi bildiğim çok önemli bir şey var: Shakespeare'i tanımamanın, bilmenin büyük bir eksiklik, bir kayıp olduğu... Sonelerini okumamış olanlara da Shakespeare'i daha yakından tanımak için sonelerini okumak gerektiğini hatırlatmak isterim.

Shakespeare'i tanıdıktan yıllar sonra, Talat Halman'ın çevirisiden okudum Shakespeare'in sonelerini. Sone, iki dörtlü ve iki üçlüden oluşan, on dört dizeli Batı'ya ait bir şiir türü. Rönesans İtalyasında oluşan bu tür, Shakespeare'den önce gelişip yaygınlaşmış İngiliz şiirinde. Olgunlaştıran, lirik şiir aracı kıvamına getiren Shakespeare olmuş.

İngiliz edebiyatının en ünlü şiir dizileri olduğu söylenen sonelerini onaltıncı yüzyılın sonlarında yazmış Shakespeare. Bu sonelerin tümünü büyük bir yetkinlikle: "Shakespeare,

Shakespeare'i daha iyi tanımak için sonelerini okumak gerektiğini hatırlatmak isterim

Tüm Soneler" adı ile dilimize kazandıran da Talat Halman. Kitabının

ön sözünde de bu sonelerin bazılarının şairin kişiliğine ışık tuttuğunu ve insan ruhunun bir çok boyutlarını yansıttığını söylüyor. Gerçekten öyle olduğunu da sonelerini okuduktan sonra anlıyor insan.

William, sadece bir şair değil. Bir devrimci. Bu da en sevdiğim yanlarından biri. Öyle oklu yaylı, mızraklı gürlü bir devrim değil onunkisi. Yüz yılların geleneğini, kurallarını ters yüz eden bir devrim.

Aristoteles^[3] koymuştu işin kurallarını M.Ö 350'li yıllarda:

Bir tiyatro eserinde trajik olan ile komik olan içiçe yan yana gelemmez, ele alınamaz diye. Bununla da kalmamış üç birlik kuralı olarak bildiğimiz o üç kuralı sıralamıştı peş peşe: **1. Yer birliği. 2. Zaman birliği 3. Konu birliği** diye. Peşlerine de eklemişti bunlar asla değiştiremez, değişmemeli diye.

Aristoteles'e göre oyunlar tek bir yerde/mekanda, aynı gün içinde

geçemeli ve konuları tek bir olay ile sınırlı olmalıydı. Tiyatro yazını böyle sınırlamış ve böyle sürüp gitmişti oyun yazarlığı yüz yıllar boyu. Bu kuralları görmezden gelip, aldırmayarak altüst etti Shakespeare! İsteyen istediği gibi yazabilir, söyleyebilir dedi.

Yıllar içinde onu daha yakından tanıdıkça köle ticaretini aşığılaman dostumun Türklere, Müslümanlığa ve Yahudilere karşı olan ön yargılı tavrı beni oldukça şaşırttı. Hamlet, Othello, II. Richard ve III. Richard ve Venedik taciri adlı eserlerini okuduktan sonra şaşıp kaldım bu sapkın ön yargılarına. İrkildim. Bozuldu azıcık aramız. Ama çağının koşullarını; 1290 yılında I. Edward tarafından İngiltere'den Yahudilerin sürgün edildiklerini, ancak onyedinci yüzyılda İngiltere'ye döndüklerini; Kudüs'ü ele geçirmek amacıyla gerçekleştirilen Haçlı Seferleri'ni sürdürebilmek için Papalar başta olmak üzere Hıristiyan din adamlarının kışkırttığı İslam karşıtı söylemleri okuyup öğrenince kavradım bu ön yargıların nedenlerini... Kızgınlığım geçiverdi.

İnsan, yıllar geçince daha çok anlamaya gayret ediyor arkadaşlarının, dostlarının hatalarının gerekçelerini; daha bir anlayışlı daha bir hoşgörülü oluyor. Arkadaşım William ile aramıza giren soğukluk bu nedenle yok olup yeniden sevgiye dönüşebildi. Bu sayede ulaşabildim sanatın günlük siyaset ve küçük politik çıkarılara alet edilmemesinin gerektiği düşüncesine. Sanat

ve siyasetin birbirinin ayrılmaz bir parçası olması bu gerçeği değiştirmiyor. Uzun soluklu olması için günlük siyaset ve küçük politikalara alet edilmemesi değinmek istediğim..

Arkadaşım, William Shakespeare aramızdan ayrılalı dört yüz evet, tam dört yüz yıl geçti. Onun hâlâ aramızda yaşıyor olmasının sırrı: zamanında kusur sayılmayan, beni şaşırtan sözünü ettiğim ön yargıları dışında insanı her yönü ile kucaklayabilmiş ve tüm zamanları içeren siyasete ilişkin yorumları.

İşin bir ilginç yanı da kimilerine göre Shakespeare adında birinin yaşamamış, hiç var olmamış, bu adın gizemli bir maske olduğu. Bu da ayrı bir yazının konusu...

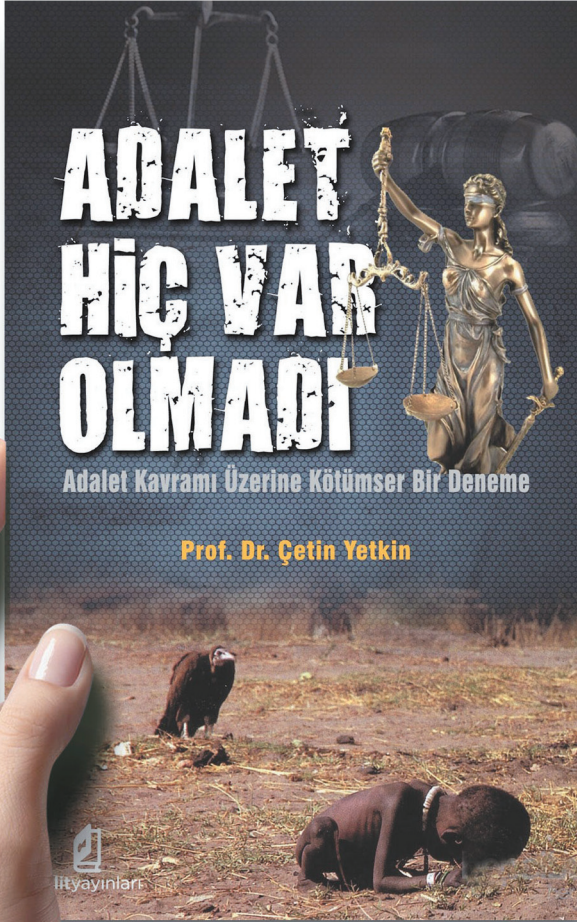
Tiyatro sanatına çok küçük, ama gerçekten çok küçük yaşlardan beri gönül vermiş biri olarak Shakespeare ile benim aramdaki sevgi ve dostluğun bir nedeni de onun aynı zamanda gerçek bir devrimci, tiyatro sanatına gem vuran kuralları alt eden, yazarlara ve oyunculara özgürce nefes alıracak bir devrimi gerçekleştirmiş, en azından tiyatro sanatına ve şiire gem vurulamayacağını kanıtlamış olması.

Anısı önünde saygı ile eğiliyorum. Daha nice yüz yıllarda yaşayacağsın dostum William Shakespeare... •

tekinozertem@butundunya.com.tr

[1] Julius Caesar. III. Perde. II. Sahnede [2]Tavandan inerek sahenin üst kısmını, yandaki boşlukları gizleyen kısa, dar perde [3] Aristoteles, MÖ 384 -322, Antik Yunan filozof. Platon ile Batı düşüncesinin en önemli iki filozofundan biri.

Insanoğlu tarih boyunca "adalet" aradı. Adaletli bir toplumsal-siyasal d¼zen uğruna zalimlere karşı direndi, devrimler yaptı. Bu s¼reçte de, uğruna bunca savaşım verilen adaletin ne olduğunu açıklamak için hukukçular, d¼ř¼n¼rler, filozoflar g¼r¼řler ¼ne s¼rd¼ler. Ama "Adalet nedir?" sorusuna bug¼ne değin ¼zerinde anlaşılmış kavramsal bir tanıma ulaşılmış değil. Prof.Dr.etin Yetkin, adaletin bu değişkenliğinin d¼nyada ve T¼rkiye'de bu konuda yazılardan ¼rnekler vererek aıkladarken, bir yandan da gerçekte "adalet" diye bir şey olup olmadığını sorguluyor. Yetkin diyor ki, "İnsanlar, yıllarca tutuklu kaldıktan sonra bir yanlışlık oldu denilerek serbest bırakıldıklarında 'Yaşasın adalet!' demekten vazgeçmelidirler. Çünkü adalet hiç olmadı ve olmayacaktır da. Yeter ki sınıfsız toplum ideali k¼resel d¼zeyde bir g¼n gerçekleşsin. ¼nk¼ o zaman adalete zaten gereksinim duyulmayacaktır!"

B¼T¼N KİTAPÇILARDA

Durak

Op. Dr. Murat Molu

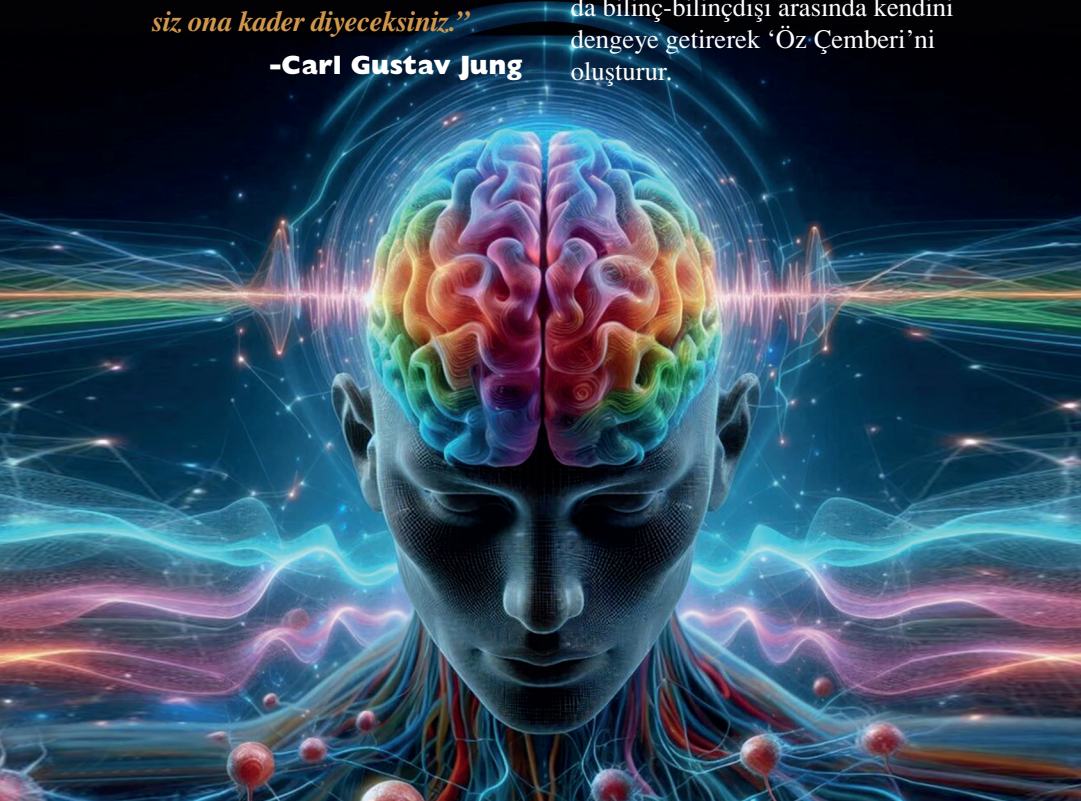

Bilinç, Bilinçdışı ve Rüya

*“Siz, bilinçdışınızdakileri
bilince dönüştürene kadar, onlar
sizin hayatınızı yönlendirecek ve
siz ona kader diyeceksiniz.”*

-Carl Gustav Jung

Bilinç ve bilinçdışı kavramları insan davranışlarını inceleyen psikolojinin yanısıra, sosyoloji, sosyal psikoloji, antropolojiyi, hatta hukuk, iktisat, tarih ve siyasal bilimleri de ilgilendirir. İnsanın bilinçli olması, egosunu geliştirmesi için çaba sarfetmesi gerekir, ancak bunun bir sınırı vardır ve yeterli olmayabilir. O zaman, bilinçdışı devreye girer sürekli düş kurar, yorum yapar ve daha etkin olur. İnsan bu noktada bilinç-bilinçdışı arasında kendini dengeye getirerek ‘Öz Çemberi’ni oluşturur.

Psikanalizin en etki isimlerinden birisi olan ruh çözümleyicisi Carl Gustav Jung, tutumlarına göre insanları ikiye ayırır; **içedönük** ve **dışadönük** olanlar. Bunlar bilinç düzeyindeki fenomenlerdir. Bilincin her iki grupta da deneyimlere yönelebilmesi için ise, dört işlev vardır; **duyu-düşünme-hissetme-sezgi**.

Duyu bize bir şeyin var olduğunu, düşünme ne anlama geldiğini, hissetme bunu nasıl anlamlandırdığımızı ve makul olup olmadığını söylerken, sezgi ise bizlere o şeyle ilgili olasılıkları bilinçdışı yordamlarla yorumlayabilme imkânı verir.⁽¹⁾ Her ne kadar bilinçdışı negatif hudut, karanlık bir alan olarak bilirse de, bilincinde olmadığımız şeyler vardır ve hep var olacaklardır. Bilinçdışını kişisel ve kolektif olarak ikiye ayıran Jung, bireyden topluluklara ve tüm insanlığı ilgilendiren geniş bir yelpazede incelemeyi uygun bulmuştur. Bilinçdışına taşınan bazı meseleler ve içeriklerin

günyüzüne çıkarılmasını ise, psikanalizin gerçek analizi olarak gördüğü, rüya çözümlemesi ile olabileceğini, çağrışım deneyimleri ile gerçekleştirmiş ve savunmuştur. Ona göre rüyalar eşsiz, biricik, kişiye özel, bilinçdışı, anlık, doğal hakikati nakleder.

“Rüya, rüya sahibinin hem senarist, hem aktörü, hem yapımcısı, hem de izleyicisi ve eleştirmeni olduğu bir tiyatro oyunudur. Rüyalarımız her gece kendi çapında felsefe yaparlar.”⁽²⁾

Chuang Tzu MÖ 4. yüzyılda Çin’de yaşamış bir bilgedir. “Şeylerin Aynılığı” öyküsünde, kırdan uykuya dalar ve kendini çiçekler arasında gezinen bir kelebek olarak görür. Uyandığında kafası karışır, kendisinin bir kelebek olduğunu gören adam mı, yolsa; rüyasında adam olduğunu gören kelebek mi olduğunu bilemez. Buna ise “Şeylerin Dönüşümü” adı verilmiştir.

Bir başka kısa hikayede ise, Cheng’de bir oduncu vurduğu geyiği pişman olup ormana gömer. Bir süre sonra, gömdüğü yeri unuttuğu gibi, bunu rüyasında gördüğüne inanmaya başlar ve rüyası gibi anlatır. Bu anlatıyı dinleyip şüphelenen, inanmayan arkadaşı ormana gidip, geyiği bulur, gömülü olduğu yerden çıkarıp evine getirir. Hanımına durumu anlatınca, “*Belki de rüyanda geyik öldürmüş bir oduncu gördün. Gerçekten böyle bir oduncu*

olduğuna inanıyor musun? Ama burada olduğuna göre rüyan gerçek olmalı,” diye yanıt verir karısı. O gece geyiği öldüren oduncu ise gerçekten bir rüya görür. Rüyasında geyiği sakladığı yerden çıkararı tanır, onun evine giderek geyiği ister ve tartışır. Çözüm için yargıcın karısına çıkmak zorunda kalırlar. Yarğıç oduncuya şöyle der:

“Gerçekten bir geyik öldürdün ve bunun bir rüya olduğuna inandın. Sonra gerçekten rüya gördün ve bunun gerçek olduğuna inandın. Ötekisi geyiği buldu, şimdi seninle tartışıyor gelgelelim karısı rüya gördüğünü ve rüyasında diğerinin öldürdüğü geyiği bulunduğunu düşünüyor. Demek ki; kimse bir geyik öldürmedi. Ama burada bir geyik ölüsü olduğuna göre, en iyisi hayvanı aranızda paylaşın.”

Bu olay kralın kulağına gider ve o da şöyle der; *“Peki ya yargıç? Bu geyiğin paylaşıldığını rüyasına*

görmüş olmasın?”⁽³⁾

Öyleyse, kıssadan hisse; yaşamış ya da yaşanması olası güzelliklerin renkli rüyalarda görülmesi ve güzel rüyaların da yaşamda gerçek olması bir yana, ‘rüyalarda buluşmak’ dilekleri şarkılarda kalsa bile, çok keyif verici olsa gerek! •

muratmolu@butundunya.com.tr

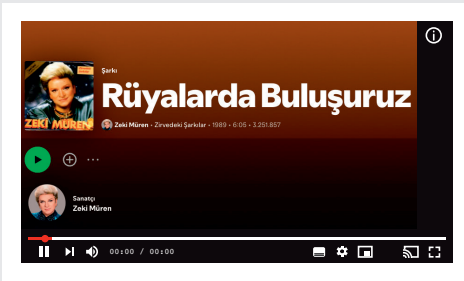
Kaynakça:

- (1) Carl Gustav Jung, “Bilinç ve Bilinçdışı”, Çeviren: Canberk Şeref, Pinhan Yayıncılık.
- (2) Carl Gustav Jung, “dışabakan rüye görür, içe bakan uyanır”, Hazırlayan: Özlem Küskü, Destek Yayınları.
- (3) Jorge Luis Borges, Adolfo Bioy Casares, “Kısa ve Olağanüstü Hikayeler”, Everest Yayınları.

AFORİZMALAR

- “Bilinç sürekli bir değişim içindedir.”
-W. James
- “Gece rüyalarının genel anlamda uyanırken kurulan hayallerin tekrarı olduğu söylenebilir.”
-Alfred Adler
- “Yaşam içinde karşılaştığımız her zorluk bize içe dönmek ve kendi içsel kaynaklarımızı anımsamak için fırsat sunar.” -Epiktetos
- “Hayal gücü, duyuyla akıl arasında aracı konumundadır.”
•Farabi

Zeki Müren’in sesinden ‘Rüyalarda Buluşuruz’ şarkısı

Duygusal ve dūřinsel dikkatin yanı sıra, řair içtenlięini de koruyarak yazdđđı bu beřinci kitabıyla Gūntūrk Őstūn, deniz ve denizcilięin adeta dokusuna iřlemiř macera tutkusunu, emeęi, yalnızlıęı, bařına buyrukluęu, acıyı ve Őlümü kendine Őzgū dizelerle aktarıyor. Deniz canlılarına ‘‘Dostlarım’’, deniz tařıtlarına ‘‘Kardeřlerim’’ diye seslenen ilginç duyarlılıkta bir řairden hem enginlerin hem de řiirin bűyűleyici dűnyasına açılmayı hedefleten bir yapıt.

BŪTŪN KİTAPÇILARDA

2025 Yılına Girerken Petrol Fiyatları

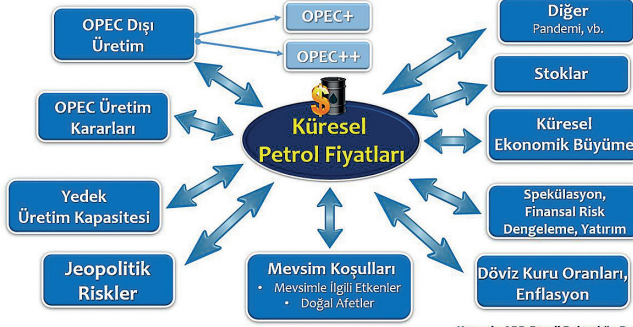
Giriş

Petrol fiyatları, çoğu kolaylıkla öngörülemeyen çok sayıda değişken etkene bağlı olarak değişim göstermektedir. Gerek petrol ihraç eden ve gerekse ithal eden ülkeler açısından; petrol fiyatlarının öngörülebilmesi, kritik önem taşır. Fiyatların yüksek ya da düşük seyrinin yaratabileceği etkiler kadar, fiyatların dalgalanması da (istikrarsızlığı) ülke

ekonomileri için önemli risk unsuru olmaktadır.

Petrol fiyatlarını oluşturan etkenlerin başında, diğer tüm metallerde olduğu gibi, arz-talep dengesi (ya da dengesizliği) gelmektedir. Ancak bu temel etkenin ötesinde; **Küresel Ekonomik Büyüme Öngörülerini, OPEC kararları, OPEC dışı üretim, Jeopolitik Etkenler, Yedek Üretim Kapasitesi, Stokların**

Petrol fiyatları, çok sayıda ve değişken etkene bağlıdır

Kaynak: ABD Enerji Bakanlığı, Pamir

Durumu, Mevsimsel Koşullar, Döviz Kurları, Enflasyon, Piyasa Spekülasyonu ve bazı diğer etkenlerin fiyatların oluşumunda etken olduğu görülmektedir. Bu etkenlerin kimi zaman biri ya da birden fazlası ağırlıklı olarak öne çıkabilmektedir. Fiyat oluşumu da bu etkenlerin bileşeni olarak oluşmaktadır.

Petrol tüketiminde %91, doğal gaz tüketiminde %98,3 ve taş kömürü tüketiminde %97,4 ithalata bağımlı olan Türkiye için, petrol ve diğer enerji kaynaklarının fiyatları, ödemeler dengemiz açısından son derece kritik önem arz etmektedir. Bir fikir vermesi bakımından, (Aralık 2024 sayımızda da belirttiğimiz gibi) Brent petrolünün varil 2022 yılında ortalama 101 dolar olurken, Türkiye'nin enerji ithalat faturası 96,6 milyar dolar olmuştur. 2023 yılında ise yukarıda belirtilen çok sayıda etkenin farklı oranlarda etkisiyle, Brent petrolünün varil fiyatı, yıllık ortalama 82 dolara gerilemiş ve enerji ithalat faturamız 69,1

milyar olarak gerçekleşmiştir. Fiyat düşüşündeki en önemli etken, küresel ekonomik büyüme hızındaki (ve özellikle Çin'de) azalma olarak öne çıkmıştır. OPEC ve "ar-

tı" (OPEC +) ülkelerin petrol fiyatlarının düşmemesine yönelik üretim kısıtlama kararlarına ve özellikle Orta Doğu bölgesindeki jeopolitik kaosa karşın fiyatların, 2024 yılında da fiyatların 81 dolar / varil seviyesinde kalacağı hesaplanmaktadır.

Petrol Fiyatlarını Belirleyen Etkenler

Yukarıda başlıcalarını sıralamaya çalıştığımız değişken etkenleri ve fiyatları ne yönde biçimlendirebildiklerini, genel hatlarıyla açıklamaya çalışalım.

Arz ve Talep Dengesi:

Diğer metallerde de olduğu gibi; petrol arzının talebi karşılama yetersiz kaldığı koşullarda, (diğer etkenlerin sabit kalması koşuluyla) fiyatlar üzerinde yukarı yönde (artış) bir baskı oluşacaktır. Aksine durumlarda ise (örneğin Covid-19 nedeniyle küresel ölçekte kapanmalara bağlı olarak, talep büyük oranda düştüğü için) arzın talepten fazla olması nedeniyle fiyatlar düşecektir. 2020 yılında Brent petrolünün

ortalama fiyatının 42 dolar/varil gibi bir değere düşmesinin temel nedeni, bu dengesizliktir.

OPEC Üretim Kararları:

OPEC (Petrol İhraç Eden Ülkeler Topluluğu),

halen 12 üyeli bir kartel konumdadır. Aralık 2024 itibarı ile üyeleri şöyle sıralanmaktadır: **S. Arabistan, İnan, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt, Libya, Venezuela, Kongo, Ekvator Ginesi, Gabon, Nijerya, Cezayir.** OPEC üyesi ülkeler, 2023 yılı sonunda, dünya petrol rezervlerinin %79,1'ine sahiptir.¹ Energy Institute verilerine göre OPEC, 2023 yılında dünya petrol üretiminin %35,4'ünü gerçekleştirmiştir. OPEC'in üretim kapasitesi, kuşkusuz bu oranın üzerine çıkabilecek potansiyelindedir. Söz konusu üretim miktarının (oranının) kapasiteye göre düşük olmasının politik nedenleri olduğu kadar (örneğin, Venezuela ve İnan üretimleri üzerinde ABD ambargolarının baskısı, Libya'da yıllardır süren dış destekli iç çatışmalar, vb.), OPEC'in, petrol fiyatlarının aşırı düşmesini engellemek için uygulamakta olduğu kota uygulaması ve üretim kısıtlaması kararlarının da etkisi vardır. Son yıllarda OPEC'in

TÜRKİYE-Birincil Enerji Arzı – Kaynakların Payları, 2023

Toplam 158.4 Milyon TEP

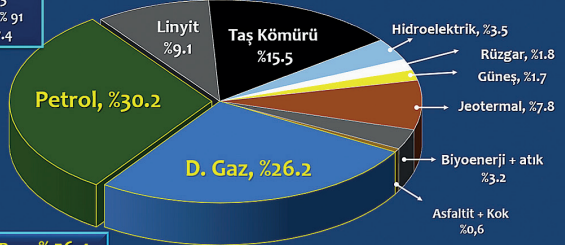
İTHALAT BAĞIMLILIĞI:

TOPLAM: % 69

Doğal gaz: % 98,3

Petrol (Ürün dahil): % 91

Taş kömürü: % 97,4

Petrol + D. Gaz Payı: % 56.4

Fosil Yakıt Toplamı: % 81

Kaynak: ETKB - Enerji Denge Tablosu, Kasım 2024

bu politikalarına, “artı” olarak tanımlanan 10 diğer petrol ihracatçısı ülkenin aynı yönde ki ve birlikte kararları da eklenmiştir.

OPEC + Ülkeleri: “OPEC’e “artı” olarak eklenen ve birlikte üretim kısıtlaması yapan ülkeler şunlardır: **Rusya, Azerbaycan, Kazakistan, Bahreyn, Brunei, Malezya, Meksika, Oman, Güney Sudan ve Sudan.** Brezilya da gözlemci statüsü ile toplantılara katılmakta ve kısıtlılara destek vermektedir. OPEC ve “artı” ülkeleri, Nisan ve Kasım 2023 aylarında, “piyasa istikrarını sağlamak amacıyla”, toplam üretimlerinde sırasıyla 1,6 milyon varil / gün ve (ek) 2 milyon varil/gün (toplam 3,6 milyon v/g) kararı aldılar. 5 Aralık 2024 toplantısında ise, bu kesintinin Mart 2025’e kadar uzatılması kararı alındı. Tüm bu çabalara karşın, özellikle Çin ekonomisindeki durgunluğa paralel olarak talepteki düşüş nedeniyle, Brent fiyatları

halen 73 dolar / varil civarında seyretilmektedir.

Ek Üretim Kapasitesi:2

Bu terim, özellikle S. Arabistan'ın ve kısmen de B.A.E. gibi ülkelerin, üretme kapasitesi olmasına karşın yedekte tuttuğu petrol miktarı için kullanılmaktadır. ABD Enerji Bakanlığı "Ek Üretim Kapasitesi"ni, en çok 30 gün içinde piyasalara arz edilebilecek ve en az 90 gün süreyle bu arzı sürdürebilecek miktar olarak tanımlamaktadır.

koşullarda ise piyasalarda bir rahatlama gözlemlenmekte ve fiyatların aşağı doğru seyri yönünde etki oluşmaktadır.

Jeopolitik Etkenler:

Petrol, özellikle Birinci Paylaşım Savaşı'ndan bu yana, jeopolitik etkenlerle bütünleşmiş bir kaynak olarak anılmaktadır. İkinci Paylaşım Savaşı'nın da belirleyicisi, petrol kaynaklarına kesintisiz ulaşabilme unsuru olmuştur dersek, abartmış olmayız. "1973 Petrol Krizi", Altı

Gün Savaşları'nda İsrail'i destekleyen ülkelere ve İsrail'e karşı bazı OPEC üyesi ülkelerin petrol ambargosuna verilen addır. Bu ambargonun sonucunda, petrol fiyatları yaklaşık 4 kat artmış, petrol ithal eden ülkelerde büyük oranda enflasyon artışlarına neden olmuştur.

“Ek Üretim Kapasitesi'nin 2-2,5 milyon varilin altında olduğu koşullarda, piyasalarda fiyatların yukarı doğru seyri yönünde baskı oluşmaktadır.

“Ek Üretim Kapasitesi'nin 2-2,5 milyon varilin altında olduğu koşullarda, piyasalarda fiyatların yukarı doğru seyri yönünde baskı oluşmaktadır. Söz konusu kapasitenin 4-5 milyon v/g ve üzerinde olduğu

Orta Doğu'da yıllardır yaşanmakta olan duraysızlıkların temelinde petrol olduğu gibi, Rusya-Ukrayna çatışmasının merkezinde de petrol ve doğal gaz kaynaklarının ticareti ve rekabeti yer almaktadır. İran

ve Venezuela üzerindeki ABD ambargoları bu ülkelerin üretim kapasitelerini ciddi biçimde kısıtlamaktadır. Bu da arzın, gerçek potansiyelinin altında seyrine ve dolayısıyla petrol

İran ve Venezuela üzerindeki ABD ambargoları arzın, gerçek potansiyelinin altında seyrine ve dolayısıyla petrol fiyatlarını yukarı yönde etkilenmesine neden olmaktadır.

fiyatlarını yukarı yönde etkilenmesine neden olmaktadır. Libya'daki "iç çatışma" da sık sık ciddi arz ve ihracat kısıntılarına neden olduğundan dolayı, fiyatların yüksek yönlü etkilenmesine zemin oluşturmaktadır. Ambargolar nedeniyle yeterli yatırım yapılamayan petrol üreticisi bu ülkelerde, arz sıkıntıları daha da artacağından, uzun erimde de olumsuzluklar yaşanacaktır.

Mevsimsel Koşullar ve Hava Koşulları:

"Seyahat Mevsimi" olarak da tanımlanan yaz aylarında; benzin, mazot, jet yakıtı, vb. petrol ürünlerine talep artacağından fiyatlar yukarı doğru yönelmektedir. Soğuk kış aylarında ise ısınma amaçlı yakıtlara talep artmakta ve gene fiyatlar yükselmektedir. "Hava Koşulları" ile kastedilen ise, son yıllarda giderek sayı ve şiddetleri artan fırtına ve kasırga gibi doğal afetlerdir.

Söz konusu kasırgalar, özellikle denizel alanlardaki (offshore) petrol üretimini ve taşımacılığını büyük

oranda aksatmakta, arz kesintilerine ve fiyatların artışına neden olmaktadır.

Döviz Kuru Oranları, Enflasyon:

Uluslararası piyasalarda petrol ticareti, ağırlıklı olarak dolar üzerinden yapılmaktadır. Türkiye gibi, petrol tüketiminin büyük kısmını ithalatla karşılayan ülkelerde, petrol fiyatlarının artması, ülkeden daha çok döviz çıkışına ve bunun sonucunda döviz kurlarının ülke para birimi karşısında değerlenmesine yol açmaktadır. Bu durum, cari açığın artması başta olmak üzere yüksek enflasyon, faiz artışı gibi farklı ekonomik olumsuzlukların ortaya çıkmasına yol açmaktadır.³

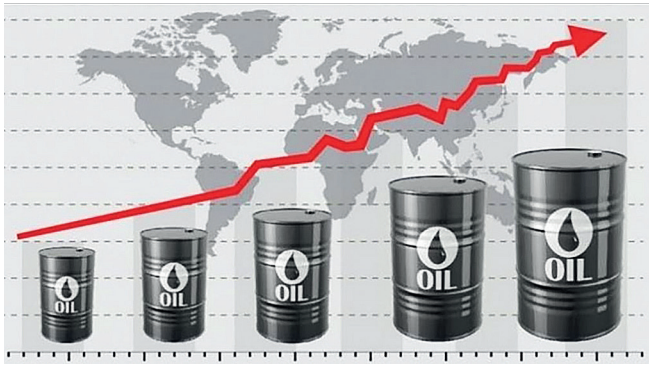
Türkiye'nin enerji ithalat faturası (önceki sayımızda da belirttiğimiz gibi), cari açığın önemli kalemini oluşturmakta ve yıllar içinde farklı oranlarda toplam ithalat faturamızın %13,2'si ile %26,5'i arasında bir seyir izlemektedir.

Küresel Ekonomik Büyüme Oranları da petrol (ve diğer enerji kaynaklar) talebinde de etkili olmakta; ekonomik büyüme oranları arttıkça, talep ve fiyatlar da artmaktadır. 2000-2019 arası dönemde, ortalama %3,8 olan küresel ekonomik büyüme oranı, 2022'de %3,5'e, 2023'te %3'e, 2024'te (tahminen) %2,9'a gerilerken, petrol talep artışını da olumsuz etkilemiştir. 2000-2019 arası dönemde yıllık ortalama 1,2 milyon varil artış gösteren petrol talebi, 2024 yılında 0,84 milyon varil / günlük artışta kalmıştır.⁴ Talep artış hızındaki azalmada Çin ekonomisinde yaşanan durgunluğun önemli etkisi vardır.

Yukarıda sıralanan başlıca etkenlerin dışında **"Diğer"** başlığı altında yer alabilecek farklı etkenler de vardır. Nitekim 2019-2020 yıllarına damgasını vuran, Çin'de ikinci bir pandemi dönemiyle ekonomide yeni ciddi sıkıntılara, büyüme oranlarında ve petrol talebinde büyük düşüişlere yol açan Covid-19 salgını buna örnek olarak gösterilebilir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, 2020 yılnda Brent petrolünün ortalama varil

fiyatı 42 dolar olurken, yılın belli döneminde, 10 dolar / varilin altına düşen ya da vadeli piyasalarda "negatif" fiyatlar söz konusu olmuştur.

Uluslararası Enerji Ajansı, Aralık 2024 Aylık Petrol Piyasası Raporu'nda, "2024 yılında bir önceki yıla kıyasla 0,84 milyon varil artış gösteren **petrol talebinin**, 2025 yılında (2024'e göre 1,1 milyon varil /gün artış) göstereceğini, tüketimin ise 103,9 milyon varil/güne yükseleceğini" öngörmektedir. 2024 ve 2025 talep artışında petrokimya sektörü talebinin belirleyici olacağı, ulaştırma sektörü talebinin ise teknolojik gelişmeler ve tüketici davranış eğilimleri nedeniyle baskı altında (sınırlı) kalacağı da öngörüler arasında yer almaktadır.

Küresel petrol arzı Kasım 2024'te Libya ve Kazakistan üretimlerindeki artışlarla 130 bin varil/gün yükselmiş ve 103,3 milyon varil/gün olarak gerçekleşmiştir.

OECD dışı ülkelerdeki talep artış hızı, özellikle Çin'de belirgin bir şekilde yavaşlarken, gelişmekte olan Asya ülkelerinin, 2024 ve

2025'te artışlara öncülük etmeye devam edecekleri de tahmin edilmektedir. Küresel **petrol arzı** ise Kasım 2024'te Libya ve Kazakistan üretimlerindeki artışlarla 130 bin varil/gün yükselmiş ve 103,3 milyon varil/gün olarak gerçekleşmiştir.

Petrol fiyatları, tüm bu değişken etkenlerin kimi zaman ağırlıklı olarak bir ya da ikisinin, kimi zaman ise çok daha fazla etkenin, aynı zaman dilimindeki etkilerinin bir bileşkesi olarak ortaya çıkmaktadır.

Kısa ve Uzun Dönem İçin Petrol Fiyatı Tahminleri

Başta Uluslararası Enerji Ajansı, ABD Enerji Bakanlığı, Dünya Bankası, Büyük Enerji şirketleri, Yatırım Bankaları olmak üzere çok sayıda kurum ve kuruluş; kısa -orta ve uzun vadeli petrol fiyatı tahminleri yapmaktadırlar.

ABD Enerji Bakanlığı'nın Enerji Enformasyon Ajansı (Energy Information Energy) web sayfasında, Aralık 2024 Kısa Dönem Enerji Görünümü Raporu, 2024 yılı ortalama petrol fiyatını 80 dolar / varil, 2025 tahminini 74 dolar / varil olarak vermektedir.

Dünya Bankası, (benzer biçimde) 2024 yılında Brent ortalama fiyatının 80\$ / varil (varil başına) olacağını; 2025 yılında 73 dolar / varil ve 2026 yılında 72 dolar / varil seviyelerine gerileyeceğini öngörmektedir.

IMF'nin 2024 için tahmini 81,3 dolar / varil, 2025 tahmini 72,8 dolar / varil olarak verilmektedir.

J. P. Morgan'ın 2024 yılı tahmini 80 dolar/varil, 2025 tahmini 73 dolar/varildir.

Dünya Bankası, 2024 yılında ortalama Brent petrol fiyatının (varil başına) 80; 2025 yılında 73 ve 2026 yılında 72 dolar seviyelerini öngörmektedir.

Uzun vadeli fiyat tahminleri için, Uluslararası Enerji Ajansı'nın Ekim 2024'te yayınladığı "World Energy Outlook" (WEO-2024) raporunda 3 ayrı senaryo için 2030, 2040, 2050 yılı öngörülleri yer almaktadır. Bu senaryolar arasında "baz senaryo" olarak tanımlayabileceğimiz Açıklanan Politikalar Senaryosu'nun ("STEPS": Stated Policies Scenario); 2030 -2040 -2050 yılları için fiyat öngörülleri ise sırasıyla 82-79-77 dolar/varil olarak verilmektedir.

Toparlarsak; doğal olarak, başta Orta Doğu bölgesi olmak üzere, dünyanın birçok bölgesinde savaş ve işgallerin sürdüğü ve uzun süre sürecek görüntü vermesi dikkate alınır, söz konusu öngörülleri önemli ölçüde değiştirebilecek etkenlerin başında "jeopolitik etkenler" gelmektedir. Yeni keşifler

olmaması ve petrol arz ve talebinin mevcut seviyelerde devamı halinde, üretilebilir petrol rezervlerinin ömrü 51 yıldır. Dolayısıyla, rezervlerin yeterliliği açısından bir sorun yoktur. Ancak “Enerji Dönüşümü”-nün önümüzdeki yıllardaki gelişim hızı, yatırım maliyetlerinin teknolojilerdeki ilerlemelere koşut olarak düşüş seyri, petrol talebini ve fiyatları etkileyebilecek önemli bir diğer etkidir. Uluslararası Enerji Ajansı (WEO-2024) raporunda, iki farklı senaryoya da yer verilmektedir (Announced Pledges Scenario (APS), Net Zero Emissions by 2050 (NZE)). Bu senaryolar, Açıklanan Politikalar Senaryosu’na göre, fosil yakıtların enerji karışımındaki paylarının daha köklü oranda azaltılabilmesini hedefleyen iyimser senaryolardır.

Söz konusu senaryolardan APS, 2030-2040-2050 yılları için petrol fiyatı tahminlerini, 72-63-58 dolar/varil; 2050 yılında enerji faaliyetlerinden kaynaklanan karbon salımlarının “sıfırlanacağı” varsayımını hedefleyen NZE Senaryosu için

tahminler ise sırasıyla 42-30-25 dolar/varil olarak öngörülmektedir.

Fosil yakıt tüketimleri toplamı, enerji karışımı içinde %81 olan ve bu kaynakların tüketiminde %s90’ın üzerinde ithalata bağımlı olan Türkiye için, yapılması gereken en acil politika değişikliği, fosil yakıt bağımlılığını hızla azaltmak ve yerli/yenilenebilir kaynakların enerji karışımındaki payını hızla arttırmak olmalıdır. Zengin güneş, rüzgâr (karasal ve denizel) potansiyelimiz başta olmak üzere, Türkiye’nin zengin yenilenebilir kaynakları âtıl beklemektedir. Enerji üretiminde kullanılan donanımın (rüzgâr türbini, güneş panelleri, vb. yerli üretimi de yoğunlaşılması gereken bir diğer stratejik alandır. •

nedcetpamir@butundunya.com.tr

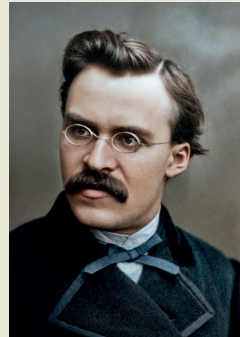
- 1- https://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/330.htm
- 2- Spare capacity
- 3- Türkiye Ekonomisinde Dünya Petrol Fiyatları ve Döviz Kuru İlişkisi: AMPİRİK ANALİZ, Mustafa Şit, Erdal ALANCIOĞLU; Harran Üniversitesi İİ-BF Dergisi Cilt: 3 Sayı: 3 Yıl: 2019
- 4- World Oil Market Report (Dünya Petrol Piyasası Raporu), Aralık 2024, Uluslararası Enerji Ajansı

“İnsanın kinden kurtulması en yüksek umuda götüren köprü ve uzun süren kötü havalardan sonra görülen gökkuşağıdır.”

“İnançlar hakikat düşmanları olarak, yalanlardan daha tehlikelidir.”

“Sahip olunması zorunlu tek şey var: Ya yaradılıştan ince bir ruhtur bu, ya da bilim ve sanatlar tarafından inceltmiş bir ruh...”

-Friedrich Nietzsche

Anka
Berk Yüksel

Işık... Daha Çok Işık!

*“Işığa kavuşmayı istiyorsan,
karanlığa meydan okumayı da
göze almalısın!”*

Platon

Dışarıda keskin bir koku vardı...
Dünya’da bir şeyler hızla değişiyordu...

Cehaletin, taassubun kara bulutları, hastalık ve savaşların bitmek bilmez sızıları bir kâbus gibi çökmüştü Dünya’ya...

Araftaki güya yaşamımızda,
Mücadelemiz kadar var olup,
Gözlerimizin bağını açıp,
Görmekle yetinmeyip,
Gördüğümüzü daha iyiye dönüştürüp,

Gönül gözümüzü de açıp..
Mekân, zaman ve nedenselliğin
kozmetik yumurtasını kırmaktı belki de amaç!

Oysa insanlık bambaşka yönlere savrulmaktaydı...

Ruhları sönmüş insanlar, ne yolu ne de kahramanın hikâyesini anlayamazlardı! >>

Bu sonsuz yolculukta kendi yolunu, kitleye rağmen yürümeye cesaret eden, “herkes gibi” olmayıp “kendi gibi” olabilenler kahramandı.

Kendi ışığı olmadığı için kalabalıklara karışmayı bir marifet bilimleri değil.

Bir kaos topunda, uçurumun dibinde kavranılmaz hayat ağacının ters imgesine bakmaya çabalarken...

Işığa doğru,

İyi-doğru ve güzele doğru,

Bütüne doğru,

Tamamlanmaya doğru,

İçimizdeki Tanrısallığı doğurtmaya doğru,

“Ben” ve “O” arasındaki mesafeyi kısaltmaya doğru,

Merkeze doğru,

Birliğe ve sevginin özüne doğru,

Ruhun kaynağına doğru,

Madde ve mananın çift sütunlu denge yolunda, yolculuğa devam edebilmekte amaç.

Güçün her iki yönünü de idrak ederek,

Gerçekten yaşamaktı!

Dünya üzerinde hiç kimse birbirine, aynı hayali kuran insanlardan daha yakın değildi!

“Mücadelen kadar varsın!” diyor du yaşam bizlere...

Taassup ve dogmanın ve her devrin hegemonlarının ışığı hapsedme, akli ve bilgiyi sınırlama çabasının prangalarını kıran ve karanlığa meydan okuyan “kahramanlar” insanlığa her çağda ümit oluyordu...

İnsan gibi insan, karanlığın

suratına şöyle haykırıyordu zamansızlıkta:

“Ya varoluşa saygı duy ya da karışık çıkışı kabul et!”

Unutulmamalıydı ki, en güzel konuşan ya da en güzel yazan değil; en güzel yaşıyordu “kahraman”!

Fikri mücadele ise sonsuzluktan başlangıçsızlığa zamanda ve mekânda her daim devam ediyordu... Aydınlık, merkeze koyduğu insana bir soluk, bir nefes aldırırken karanlık boş durmuyor, yine geleceğe dair hesaplarını yapıyordu... Zaman akıyor, değişiyor ve insanlık dönüşüyordu lakin mücadele ise hep aynı kalıyordu.

Kutsal ve inanç ile insanın arasına girmeye çabalayanlar ismen değişiyor; karanlığa karşı aklın, bilgeliğin, aydınlığın, ışığın, İnsan'ın mücadelesi ise her daim sürüyordu.

Martin Luther bir duruşma sırasında yargıçlara şöyle seslenmişti:

“Milleti cehennemle korkutup, cenneti para karşılığı satıyorsunuz. Sıkıysa cehennemi satsanız ya?”

Yargıçlardan biri şöyle cevap verir: *“Cehennemi kim alır ki?”*

Luther, “Ben alıyorum, neyse parası vereyim.” der. Bedava verdiler...

Martin kapının önüne çıkar duruşma sonucunu merak eden binlerce kişiye:

“Cehennemi satın aldım benimdir. Bundan sonra oraya kimseyi almayacağım korkmayın.” der.

“Gökler karışmaz aklın işine!”

Dante

berkyuksel@butundunya.com.tr

KUZEY'İN LEONARDO'SU

ALBRECHT DÜRER

Yazan: SONGÜL SAYDAM

Kuzey'in Leonardo'su Albrecht Dürer, 453 yıl önce 21 Mayıs 1471'de Almanya'da gözlerini açtığında "ele geçirilmez" İstanbul düşmüş, Bizans tarihe karışmış, Türkler Avrupa'nın ortalarına kadar ilerlemişti.

Sorumluluktan kaçan kiliseler, saraylar Türkleri günah keçisi yapıp düşmanlık tohumlarını ekerken, salgın hastalıklar da dur durak bilmeden insanlığı kırıp geçirmekteydi. Siyasal, toplumsal, dinsel alandaki çatlaklar uçuruma; çatışmalar savaflara dönüştü. İnsanlar Tanrı'nın onları cezalandırdığını, kıyametin yaklaştığını düşünüyordu. »

Cehennemden kaçıp cennetler bulmak isteyenler yelkenlerini yeni kıtalara açarken, bu yangını söndürmek için çabalayanlar da vardı. Onların dayanağı sanattı. Rönesans yani Türkçe deyişle “kendine gelme ve eski canlılığını, biçimini yeniden kazanma, daha iyi bir duruma ulaşma” anlamındaki “yeniden doğuş” başlamıştı.

Bu ortamda doğup ve büyüyen Dürer’in de yapıtlarının ana konusu kıyametti. Gündüz gözleriyle gördüklerine, gece rüyasındakiler ekleniyordu. Kutsal Kitap’taki

kıyameti, mahşeri görselleştirerek on beş gravürde anlattı Dürer. “Mahşer’in Dört Atlısı”nda “ölüm, kıtlık, savaş ve salgın”; “Şövalye, Ölüm ve Şeytan”da “şeytanî cazibeye ve tehlikeye karşı korkusuzca at süren bir şövalye” vardı. “Kıyamet”e, “Son” a yanıtı ise otoportreleriydi. Dürer’den önce başka hiçbir ressam bu kadar çok otoportre çizmedi. Kendi görüntüsünü takıntı haline getiren ilk ressam sayılan Dürer’in eğilimi, kendine aşıklık, özseverlik, kendini olduğundan çok daha büyük görme hastalığı değildi. İlk eserlerinden, on üç yaşını betimleyen gümüş ucuy-

la yapılmış çizimden, son çalışmalarına kadar bütün otopotrelere “Çaresiz değil çare sizersiniz” diyerek, “Kendine olan özgüvenin, inancın, kararlılığın, gururun ve içindeki dehanın bilincine ulaş” mesajı vardı. Yöresinde ilk “avangart” yani sanatta çığır açan, zamanını aşan, geleceğin sanatına iz bırakan, alışılmışın dışına çıkarak yeniden de yeni bir özellik gösteren sanatçıydı.

Başlattığı “Otoportre Çağı”, edebiyatta “otobiyografi” dönemine yol açtı. İtalya’da Cellini, Cardano; Fransa’da Montaigne, Monluc; Almanya’da Sastrow,

Mahşer'in Dört Atlısı / Albrecht Dürer

Platter; Hollanda'da Lipsius; İngiltere'de müzisyen Whythorne; İspanya'da St. Teresa, St. Ignatius, Contreras otobiyografilerini ilk yazanlardı. Otoportreleriyle bir açıdan günümüzde bir salgın gibi yayılan en büyük bağımlılık sayılan özçekimin de öncüsüydü Dürer.

Babası, 18 çocuğundan hayatta kalabilen üçünden biri olan Dürer'i 15 yaşına kadar yanında çırak tuttu. Yeteneğini fark edince oğlunu ressam Wolgemut'un yanına kattı. 6 yıl atölye ve gezgin ressamlık döneminden sonra Dürer, gravüre yöneldi. Kartacalı Terentius'ın "Latin Komedileri", Şövalye Geoffroy IV de la Tour Landry'nin "Genç Bir Kızın Eğitimi" ve Hümanist Sebastian Brandt'ın "Deliler Gemisi" yapıtlarını resimledi. Pirinç metal ustasının kızıyla evlendi. Birlikte yaşadığı babası ölünce ailenin sorumluluğu üstüne kaldı.

Hastalanıp ölümle burun buruna gelen Dürer, "Burada bir efendiyim, ülkemde bir asalak" dediği İtalya'ya gitti. Köklerindeki Almanya'nın doğacılığı ile İtalyan Rönesansı'nın klasik idealleri uyumlulaştırmak istedi. Sonunda Almanya'da öğrendiği teknikle

Latin Komedileri / Dürer

Rönesans kuramını birleştirdi. Dönüşte kendi atölyesini açtı.

"Nasıl, titreyerek güneşi bekeleyebilirim" diyerek perspektif sanatının gizemlerini öğrenmek için yeniden İtalya'ya giden Dürer, dışlandı ve küçümsendi ama sabredip iki yıl kaldı:

"İtalyanların arasında pek çok dostum var. Bunlar bana kendi ressamlarıyla yiyip içmememi öğütüyorlar. Bu ressamların çoğu bana düşman. Kiliselerdeki ve buldukları her yerdeki yapıtlarımı kopya ediyorlar; sonra da yapıtlarımı nerede ellerine geçirirlerse kötülüyorlar ve klasiklerin tarzını izlemediğimi ileri sürerek onların değersiz olduğunu söylüyorlar. Fakat Bellini, birçok soyluya beni övdü. Bir çalışmamı edinmek istiyordu ve kendisine bir şeyler yapmamı istemek için ayağıma kadar geldi. İyi de para veriyor. Herkes bana onu ciddi ve samimi bir insan olarak tanıttı. Bu yüzden onu seviyorum. Çok yaşlı ama resim sanatında hâlâ en iyisi."

Dürer'in andığı Bellini, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 500 yıl sonra yapıldığı topraklara geri getirdiği Fatih Sultan Mehmet tablosunun ressamıydı. Venedik Kontu'nun İstanbul'a gönderdiği Bellini, hayatlarında hiç Türk görmeyen, hayali tablolar yapanlar için bir Türk İmajı yarattı. Bellini'nin çizimlerini temel alan Dürer de ilk Viyana

Giovanni Bellini

Kuşatması sırasındaki gravürlerinde Türk figürüne felaket sembolü işledi. Dürer'in çizdiği, "Osmanlı Süvarisi", "Türk Hükümdar" adlı gravürü Avrupa'da oluşmaya başlayan "despot Türk" imgesinin bir habercisiydi.

Dürer ve Leonardo'daki karmaşık düğüm figürleri İslami geometrik

Dürer'in Bellini'nin resimlerine bakarak çizdiği hayali bir Osmanlı hükümdarı tasviri.

motiflere dayanıyordu. İslami gelenekte oluşturulan, çok yaygın kullanılan sihirli kareler Dürer'in gravürlerinde özellikle "Melankoli"sinde boy gösterdi. Değişik sembolik aletlerin ortasındaki melek veya kanatlanmış perinin arkasında 36 alanlık bir kare yerleştirmişti. Karenin bütün yatay, dikey satırlarında, köşegenlerdeki rakamlar toplandığında Jüpiter denen 34 sayısı bulunuyordu. En alttaki satırın ortasındaki sayılar birlikte okunduğunda, baskının yapıldığı ve annesinin öldüğü tarih olan 1514 vardı.

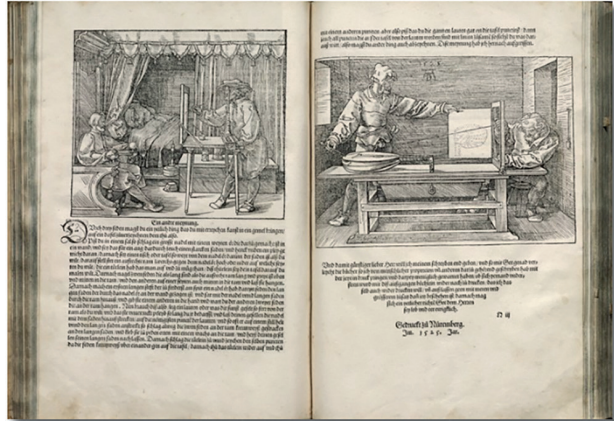
Sanatçıları küçük gören anlayış egemendi. Sanata üne ulaştıran bir araç gözüyle bakan İmparator Maximilian, hayallerini gerçekleştirmek için Dürer'i hizmetine aldı. Dürer imparatora grafik sanat abidelerinin en

ünlüsü sayılan resimleyip ve süslediği “Dua Kitabı”nı sundu. Döneminin en büyük matbaasının sahibi olan Dürer, baskı teknikleri, kitap tasarımı ve özellikle harf tasarımı üzerine büyük çalışmalar yaptı. Günümüzün gözde sanatı grafik tasarımın öncüsüydü Dürer. Gutenberg’in bulduğu matbaacılığı ileriye taşıyan Dürer, tipografik baskı tekniği ile ağaçbaskı resim sanatının gücünü birleştirerek resimli kitap basımını yaygınlaştırdı. Matbaa Dürer’in ününe ün kattı. Vasari onun için, “Öylesine evrensel ki, eğer Toskana’da doğmuş olsaydı, ülkemizin en iyi ressamı olarak kabul görürdü.” diye yazdı. Ve öyle de oldu.

Artık kürk giymişti Dürer: “Ve beni, sofraya buyur ettiklerinde, masanın iki yanında oturan herkes sanki çok ünlü bir asilzade ile tanıştırılıyormuş gibi ayağa kalktı. Aralarında pek önemli kişiler de vardı ve hepsi büyük bir alçakgönüllülikle başlarını eğerek beni selamladılar.”

Sık sık yapıtlarında resimlediği “eller” ile çalışan insanları küçük gören zihniyeti kırmıştı. 8 yıl çalıştığı sarayda tahta çıkan V. Karl’ın da sanat danışmanı oldu. Taç giyme

töreni için gittiği kentlerde kral kadar büyük saygı gördü. Çok yönlüydü. Çalışma alanlarının yelpazesi geniş, yelpazelerin her kanadındaki konular, yol, yöntem, ürünler de çeşitliydi. Resim yaparken fırçalar, oyma ve kabarma çalışırken keskin çelik bıçaklar, kalemler duygularına ve düşüncelerine baş eğip; ellerine, parmaklarına büyük bir uysallıkla iş görmesi için bütün sanat ustalığını ve özelliklerini temiz ve kusursuz şekilde yansıtmalarına yardım ededi. Her nerede ve her ne işte çalışırsa çalışsın işini bütün içtenliği ile benimseyen Dürer her şeyi tamam, kusursuz, büyük bir doğrulukla yapmaya özen gösterirdi.

Dürer'in resimleyerek matbaasında bastığı "insan oranları" konulu kitabı

Portreden çok hoşlanırdı. Gotik sanatın dışı ittiği insan vücudunu ideal güzellikte göstermeye çalıştı. İnsanın başına daha çok yer vermek için bele kadar bölümü kullanırdı. İnsanın görünümünü dış hatlarında insanın iç dünyasını, ruhunu büyük bir

ustalıkla yansıttı.

Kant, Scheling, Hegel, Fichte gibi Alman Aydınlanması'nın büyük filozoflarının öncüsüydü Dürer. Kutsal kitapların en gizemlilerinden biri olan Latince İncil'i alıp anlamını resimlerle, açık şekillerle anlatmak cesaretini gösterdi. Din tüccarlarının kutsallık dikenli telleriyle çevreledikleri düzeni fırçası, kalem, keski ile Kutsal Kitap'ın ruhuna akıl ve mantık katarak sarstı. Dürer'in çağdaşı Luther de Kutsal Kitabı ölü bir dil olan Latince'den, konuşulan Almancaya çevirerek bir devrim yaptı. Martin

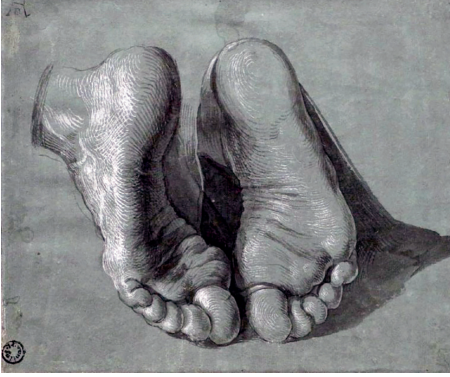
Luther 1517'de Doksan Beş Tezi'ni duyurduktan hemen sonra Dürer, Reform'un hevesli bir takipçisi oldu. Bin beş yüz yıl önce Filistin'de yaşayan İsa'yı, Meryem'i hayal dünyasından çağına taşıyarak çizdi, işledi. *"Her şeye rağmen dünya dönüyor!"* dediği için ölümün kıyasından dönen Galileo'nun zorunlu olarak "dünya dönmüyor" belgesine imza atarken fısıldadığı *"Yine de dönüyor dünya!"* sözü Dürer'in sanat gücüyle çığlığa dönüştü.

Bilim temelli sanatın savunucusuydu Dürer, *"Sanat, gerçekten doğadadır, doğada gizlidir, kim onu doğadan alabilen ona sahip olur"* inancındaydı. Doğa karşısında Avrupa'da yapılan ilk suluboyalardan olan "Çimenliğin Büyük Parçası" adlı tablosunun bilimsel tekniği bugün bile hayranlık uyandırır. Gerçekliği iki boyutlu bir yüzeye kopya etmek için optik bir araç ile deneyler yapan, peyzajları doğa etüdü sayan Dürer, birinde küçük bir sandalla, bir bilimci gibi bir balinanın gövdesini incelemek için altı gün denizde dolaştı. Dinsel konulu tabloları öne çıkarılsa da doğadan, hayattan, insanlardan alıp yansıttıkları daha fazlaydı. Hayvanların

Dürer'in bilimsel tekniği bugün bile hayranlık uyandıran "Çimenliğin Büyük Parçası" adlı suluboya tablosu

resimlerini de severek yaptı. Simgesel resimler yapmaktan da çok hoşlanan bir sanatçı idi. Resim sanatında “en etkili olmuş hayvan resmi” sayılan “gergedan”ı hiç görmeden Lizbon’a yerleşen bir işadamlarının Nuremberg’de bir arkadaşına gönderdiği yazılı anlatı ve taslaktan yola çıkarak resimledi. Gerçeğe uymayan birçok yanı olduğu ortaya çıksa da Portekiz Kralı’na armağan olarak gönderilen bu Hint gergedanı ölümsüzleşti.

Diz çöken ayaklar / Albecht Dürer

Son yıllarında sanat kuramı ile yoğunlaşan Dürer ressamlarının çoğunun geometri bilmediklerini fark etti. 1525’te “Çizgi, Düzlem ve Cisimlerin Pergel ve Mastarla Ölçülmesi Üzerine” adlı geometri çalışmasını yayımladı. Yaşamı boyunca insanlarla ilişkilerinde soğuk ve mesafeli durdu. İlişkilere korku ve öfkeyle yaklaştığından sevgiyle ilgili güzel deneyimleri olmadı. Önce babasının, sonra annesinin ölümü onu derinden sarstı ve sanatına da yansdı. Ölüseverler Dürer’i

azizleştirmeye girişti. İtalya’da topırağa verilmeden önce ölüm maskesi alınıyordu. Dürer gömüldükten üç gün sonra mezardan çıkarıldı, ölüm maskesi yapıldı. Bir çok yerde Dürer Şenlikleri düzenlenmeye başladı. 1840’ta Nuremberg’de altında “*Peder Dürer, bizi kutsa ki biz de senin gibi Alman sanatını gerçekten el üstünde tutalım, mezara kadar rehber yıldızımız ol*” yazısı bulunan anıtsal bronz heykeli dikildi.

AD imzasıyla ilk ticari markayı yaratan Dürer’in yapıtları II. Dünya Savaşı sırasında yok olmanın kıyısından döndü. Başarısız bir ressam olan Hitler, Almanya ve işgal ettiği ülkelerdeki sanat eserlerini toplattı. Yenilgiye uğrayacağını anladığında bu eserlerin gizlendiği Avusturya’daki tuz madeniyle yok edilmesi emrini verdi. Yerel görevlilerin özveriyle kurtarılmasını sağladığı yapıtlar arasında Dürer’inkiler çoğunlukta idi.

İçinde mobilyasından diğer ev eşyalarına, mutfakta kullandığı kaplara kadar içinde doğduğu ev, onu ölümsüzleştiren yapıtlarını ürettiği atölye olduğu gibi büyük bir sevgi, saygı, özenle ile korunan Dürer, çok yönlü yaratıcılığı, verimli sanat gücü ile dâhiydi. O gününde İtalya’da doğan Rönesans güneşinin ışıklarını toplayıp kuzeyde Almanya’da Reform’a oradan da İngiltere’ye sanayi devrimine doğru yol almasında çabalayan ateş böceği idi. •

Konfor- suzlukla Uzlaşmak

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

Günümüz dünyası konfora olağanüstü derecede önem veriyor. Günlük işlerimizde en az çabayı sarf etmemizi sağlayan muntazam yeniliklere sahibiz. Anında yemek ve market teslimatları, günün belirli saatlerinde yerlerimizi paspaslamak üzere programlanmış temizlik robotları, evlerimizden çıkmadan öğrenme ve etkileşim sağlayan çeşitli internet mecraları ve hatta ilgi alanlarımıza göre kişiselleştirilmiş eğlenceler, bir dokunuş ya da bir tık kadar yakınıımızda. Tüm bu gelişmeler elbette zamanımızı daha verimli ve anlamlı bir biçimde kullanmamızı sağlıyor. Ama belki de kendimize sormayı ihmal ettiğimiz bir soru var. Rahatlığa veya asgari çabaya duyulan ihtiyaç, insan olarak bizim için birincil hedef haline mi geldi ve dahası, bu gerçekten peşinden koşulmaya değer bir hedef mi?

Doğu'nun ve Batı'nın filozoflarının ve büyük düşünce insanlarının söylediklerine bakarsak, konforun

rahat kucağına kendimizi bırakmaya duyduğumuz yoğun isteği sorgulayabiliriz. Örneğin Platon'un ünlü mağara alegoris, insanın cehaletten bilgelige doğru yolculuğuna atıfta bulunur. Ve bu yolculuk, daha derin ve daha gerçekçi bir hakikati keşfetmek için bilindik zincirleri ve hakikat kavramlarını bırakmaya cesaret etmeyi gerektirir.

Friedrich Nietzsche'nin "Amor Fati" veya kaderini kucaklamayı ve sevmeyi öğrenme kavramı, yaşamın görünüşte olumlu ve olumsuz olarak algılanabilecek tüm yönlerini kucaklama ihtiyacına sıkı sıkıya

bağlıydı. Çünkü her birinin yaşamlarımızda oynayacağı değerli bir rol vardı ve her ikisi de bir yaşamın ayrılmaz bir parçasıydı.

Yaşamını tüm insanlık için acı çekmenin nedenini keşfetmeye adanmış olan Siddhartha Gautama Buddha da, acıdan insanın evrimi, olgunlaşması ve büyümesi için gerekli olan bir öğrenme aracı olarak bahsetmiştir. İnsanın kendi

potansiyelini gerçekleştirmesinin, her ne pahasına olursa olsun konfor peşinde koşmasıyla çeliştiği görüşü öne çıkıyor.

Tarihteki büyük kişiliklere, bilimde çığır açan buluşlara imza atanlara, ilham verici sanat eserleri veya mimari eserler yaratanlara ya da yaşamlarını diğer insanların iyiliğine adayanlara bakarsak, onları başarıya ulaştıran şeyin zorlukların üstesinden gelme güçleri olduğunu görürüz.

Hayranlık duyduğumuz kişiler hakkında en iyi hatırladığımız şeyler, yaşamlarını ne kadar rahat geçirdikleri değil, yaşamın onlara sunduğu zorluklarla kendilerini güçlendirme ve yüceltme becerileridir.

Hayranlık duyduğumuz kişiler hakkında en iyi hatırladığımız şeyler, yaşamlarını ne kadar rahat geçirdikleri değil, yaşamın onlara sunduğu zorluklarla kendilerini güçlendirme ve yüceltme becerileridir. Jorge Angel Livraga'nın da dediği gibi eğer zorluklarımızdan besleniyorsak, en küçük rahatsızlıklar ve zorluklar karşısında yükselen öfkemiz, bizim toplum olarak daha az dirençli hale geldiğimizi mi gösteriyor?

Eğer doğaya bakarsak, çatışma ve mücadelenin doğal yaşam döngüsünün ayrılmaz bir parçası olduğunu görürüz. Bir tohumun, güneş ışığının yönlendirdiği bir filiz olarak potansiyelini gerçekleştirebilmesi için sert, koruyucu dış yüzeyini delmesi ve yoğun toprakta yerçekimine karşı yukarı doğru ilerlemesi gerekir. Bir çiçeğin meyveye dönüşebilmesi için güzelliğinden ve bir çiçek olarak yaşamından vazgeçmesi gerekir.

Bir adamın bir kelebeğin kozasından çıkmak için mücadele ettiğini izlemesi ve acıyarak onun işini kolaylaştırabilmek için dikkatlice kozada açılan deliği biraz büyütmesi, fakat henüz kanatları bedenini taşıyabilecek denli gelişmemiş olan kelebeğin bu yardımla kozadan çıkmasına karşın uçamayışına dair öyküyü bilirsiniz. Bu modern benzetmede adam aslında kelebeğe iyilik yaptığını düşünmüştür fakat aslında kelebeği uçabilecek duruma getirecek mücadeleyi elinden almış ve tekâmülünün yarım kalmasına yol açmıştır. Rahatlık, ne kadar cezbedici bir koza olsa da, bizi aynı yerde tutar ve ilerlememizi engeller. Mücadele etmek ise güç ve büyüme için en önemli bileşendir.

Konfor alanından çıkmak, herkes için başka anlamlara gelebilir. Fiziksel rahatlık için sürekli arayışın ötesinde, duygusal ve zihinsel alışkanlıklarımız ve bağlılıklarımızla yüzleşmek de belki daha zor gelebilir. İçeride dönük biri için kalbini başkalarına açmak anonimlik maskesinin ardına saklanarak daha kolayken,

konfor alanının dışına çıkmak ise yeni deneyimlere adım atmak anlamına gelebilir. Bir maceracı için ise dinginliği benimsemeyi veya rutine alışmayı öğrenmeyi gerektirebilir.

Konforsuzlukla uzlaşabilmek, istemediğiniz bir konuşmayı gerçekleştirmekten sonsuza dek kaçamayacağınızı anlayabilmeyi ya da yorgun olduğunuz bahanesiyle er-telemek yerine basit

bir günlük işi veya buluşmayı gerektiği zaman gerçekleştirmek anlamına gelebilir. Kendimiz için kolay ve rahat olandan ziyade, doğru, iyi ve gerçek olana göre hareket edebilmek için, küçük günlük anlardan başlamak daha verimli olabilir.

Tanıdık ve kolay olanın dışına çıkmak bizi her zaman zorlayacak olsa da, konfor alanımızda kalmanın bizi mutlu ettiğini söyleyebilir miyiz? Dürtüsel olarak hızla “Evet!” diye haykırabiliriz çünkü günümüzde şartlandırıldığımız tepkiler, rahatsız edici şeylerden kaçınmak ve anında tatmini seçmektir. Ağırılığı altında ezildiğimiz duygularımızı bir kase dondurmayla hafifletmeye çabılıyor, huzursuz zihinlerimizi sosyal medyanın bitmek bilmeyen kaydırmalarıyla uyuşturarak,

**Kolay ve rahat olan,
kısa süreli bir sığınak sağlar
ancak aynı zamanda bizi
zayıf bırakır.**

yapılacaklar listelerinden veya zor konuşmalardan kaçınıyoruz. Öyle ki, hiçbir şey yapmayarak rahatlama fırsatını bekliyoruz.

Kolay ve rahat olan, bize kuşkusuz ki hoşnutsuz olunan durumlardan kısa süreli bir sığınak sağlar ancak aynı zamanda bizi zayıf bırakır. Çünkü yaşamımızı, seçtiğimiz ve doğru gördüğümüz yönde yönlendirme yeteneğimizi sekteye uğratar ve bizi, koşullarına sıkışmış pasif varlıklar haline getirir. Alışkanlıklarımız ve bağlarımız daha ağır zincirler haline gelir ve olmak istediğimiz kişiye dönüşmemizi engeller. Ve böylece yaşamın doğal akışından koparız.

Eğer tüm yaşam sürekli bir büyüme ve hareket halindeyse, insan

olarak amacımız gerçekten de mümkün olan en az çaba ve hareketle yaşamımızı sürdürmek olabilir mi? Dolayısıyla, belki de aslında konforsuzluk yaşamsal bir gereksinimizdir. Zorluklarla yüzleşmek, kişisel rahatlıklarımızın veya fantezilerimizin kölesi olmaktansa doğru olan için ayakta ve sorumlu kalmamızı, kendimizi tanımamızı ve güçlenmemizi sağlar.

Sadece konforlu ve hoş olanın peşinde koşmak, yaşamı at gözlükleriyle yaşamak demektir.

Yaşamı kısmen ve seçici bir şekilde deneyimlemek, sadece kabul etmek istediklerimizi kabul etmek ve daha rahatsız edici gerçekliklerden kaçınmaktır. Oysa aslında zaferlerimizi ve iyi talihimizi gerçekten takdir etmemizi sağlayan zorluklardır ve zorluklarımızdan dersler alarak anlam çıkarmamızı sağlayan tam da bu başarılarıdır.

Konforsuzluğu (belki biraz isteksizlikle bile olsa) kucaklamayı öğrenme pratiği, daha tatminkar bir yaşam sürmemize de katkıda

bulunabilir. Yaşama bir filozof veya maceracının ruhuyla yaklaşmak, rahatsız edici olsa bile gerçeği aramak, yaşamı tüm yönleriyle olduğu gibi görmek, geçici bir rahatlık zevkünden çok daha derin bir mutlulukla karşılaşmamızı sağlar ve daha fazla anlam, amaç ve sorumlulukla yaşama duygusunu doğurur. Konfor alanımızın dışına çıkabilmek kişiliğimizi güçlendirir, kim olduğumuzu keşfetmemizi sağlar ve rahatsız edici durumlarla karşılaştığımızda kendimize daha fazla güvenebiliriz. Bize yaşamı anlamlı ve güzel kılan; acı ve haz, zorluklar ve zaferin uyum içinde bir arada var olmasıdır. Eğer konforun nihai bir insan hedefi olduğu görüşüne gerçekten meydan okuyabilirsek, belki de yaşama dair daha derin bir yön keşfedebiliriz; büyümek, gelişmek, potansiyelimize yaklaşmak için daha donanımlı hale gelebiliriz. Bu yoldaki en güçlü düşmanımız ise, konforun aldattığı yoldaşlığıdır. •

sabriyeasir@butundunya.com.tr

Çeviri kaynağı: "Embracing Discomfort: A Recipe for Fulfilment", Trishya Screwvala, 1 Kasım 2024, library.acropolis.org

■ *Şayet bir gün çaresiz kalırsanız, bir kurtarıcı beklemeyin. Kurtarıcı kendiniz olun.*

■ *Hiçbir zafer amaç değildir. Zafer, ancak kendisinden daha büyük bir amacı elde etmek için belli başlı bir vasıfadır.*

■ *Hayal ettim, hayalimin önündeki engelleri tespit ettim. Engelleri kaldırdığımda, hayalim kendiliğinden gerçekleşti.*

■ *Hiçbir şeye ihtiyacımız yok, yalnız bir şeye ihtiyacımız vardır; çalışkan olmak.*

Mustafa Kemal Atatürk

Boz Urbalı Köy Kahramanları
Köy Enstitülerinden İç Isıtın Öyküler
Cemal Türkmen

Atatürk'ün Kaymakamı

Musa artık pazartesi gününü bekliyordu. O gün çevre köylerden gidecek olanlarla birlikte Mecitözü'ne gidip Maarif Memurluğuna uğrayacaklardı. Sonunda pazarı pazartesiye bağlayan gece geldi, dayandı. Sabahın ilk horozları öterken uyandı Musa. Hazırlıklarını tamamladı. Anasının gece boyu çıkardığı tıkrıtlardan onun hiç uyamadığı yorumunu yaptı. *“Seninle Mecitözü'ne gadar gelip seni uğurlayım bari.”* demişti. Ama Musa şiddetle karşı çıkmıştı. *“Ne işin var gadın başına yollarda, yayan yapıldak? Sen evden bile çıkma. Ben tek başıma giderim.”* demişti o da.

Olay,
1940 yılının
Ağustos
ayında
yaşanmıştır.

Fakat anası, Sülüklügöl'e kadar onunla birlikte yürüdü. Bir de onca yolu geri gidecekti annesi. Onun için rica etti:

“Buruya gadar geldin, ama artık geri dön, n'olursun ana, beni üzme.” dedi.

Anası içi istemeye istemeye razı oldu dönmeye. Musa, Köse Doğru'nu aşip görünmez oluncaya kadar ardından baktı anası. Oğlu da kısa aralıklarla geri dönüp anası hala orada mı diye bakmaktan kendini alamadı. İlçeye vardıklarında derhal Maarif Memurluğu binasına gittiler.

Orada kendilerinden önce gelmiş başka Gök köy yolcuları da vardı.

Memurluğun bahçesinde toplanan köy çocukları, aynı yolun yolcusu olmanın verdiği kader birliğiyle kısa sürede tanış oldular.

Öğrenci adayı çocukları, adlarını okuyarak sırayla içeri alıyorlar, gerekli evrakları, parasız tren yolculuğu belgesini hazırlıyorlardı. Sıra Musa'ya gelmişti. İçeri girdi, başöğretmenin kendisine vermiş olduğu belgeleri memura uzattı. Memur evrakları aldı, tek tek baktı, inceledi, bir daha baktı. Yüzü buruştu:

“Nüfus cüzdanın yok senin.” dedi. “Nüfus cüzdanı olmazsa senin kaydını yapmazlar a yavrum. Boşuna gidersin Gölköy'e kadar. En iyisi sen, hemen buradan çık, hükümet konağına git, nüfus memurunu bul, sana bir cüzdan çıkarırsın. Onu al, bana getir.”

Musa, sıkıntı ve üzüntüyle çıktı kapıdan. Dışarıda anasıyla babasıyla bekleyen arkadaşlarını görünce içi

burkuldu. Kendi anası ya da babası yanında olsaydı, belki bunlar başına gelmezdi. Gelse bile hemen bir hal çaresi bulurlardı onlar. Ama yoklardı yanında, yalnızdı o. Dokunmuştu tek başına olmak Musa'ya. Gözleri doldu. Keşke babası “ayıncagacıları” konuk etmeseydi de mapus damlarına düşmeseydi, şimdi yanında olur, alıverirdi nüfus cüzdanını. Fakat şimdi hayıflanmanın zamanı değildi. Doğruca hükümet konağına gitti Musa. Merdivenlerden ikinci kata çıkıp sola döndü. Kapısında “nüfus” yazılı odaya girdi. İçeride dört tane memur vardı. Kime ne diyeceğini bilemeyince ortalığa konuştu:

“Emmi, okula gideceğam de nüfus cüzdanı isdediler...” dedi.

Sonra gözünü odadakiler üzerinde gezdirerek yanıt verecek birini beklemeye başladı. Odadaki büyük masada oturan, ak saçlı, kırmızı tumbul yüzlü bir adam ayağa kalktı.

Hem ona doğru geliyor hem de bağırıp çağırıyordu:

“Ana yok, baba yok, ilmühaber yok, muhtar yok, ortada

Musa Uysal, günümüzde restore edilmiş olan Mecitözü hükümet konağının merdivenlerine oturmuş ağlıyordu.

el gadar bi velet var, nüfus cüzdanı isdiyo!”

Musa, adamın ses tonundan, elindeki bastondan, üzerine doğru gelmekte oluşundan korkarak kendini dışarı atıvermişti. Ağlaya ağlaya tahta merdivenlerden indi. Merdivenlerin alt basamağına oturdu. Niye oturduğunu, neyi beklediğini bilmeden öylece kalakaldı alt basamakta. Hırslı, kızgın ve üzgün bir süre oturdu merdivende. Yanında beliren düzgün giyimli, kibar konuşan, orta yaşlı bir adamın sesini duydu:

“Neden ağlıyorsun çocuğum?”

Musa da zaten derdini anlatacak, derdine derman olacak bir canlı kul arıyordu. Nazlanmadan anlattı olanları:

“Okuyup öğretmen olucağam, emme nüfus cüzdanım yok. Nüfusa güdüm, bastonlu bi adam bana bağarırıp çağardı, gorkdum, geçdim.” dedi. Düzgün giyimli adam:

“Anladım evladım.” dedi. *“İskilipli Topal gene yapmış yapacağını. Şimdi sen benimle gel bakalım.”*

Adam, Musa’yı elinden tutup doğruca “Nüfus” odasına götürdü. Onlar içeri girer girmez içerdekilerin hepsi birden ayağa kalktılar. Musa, onların ayağa kalkmalarından kendisine yardım edenin “büyük” bir adam olduğunu anladı. Yüzüne bir gülümseme, içine bir ferahlık geldi.

“Bu çocuğa niçin nüfus cüzdanı vermediniz?” diye bağırdu büyük adam.

Bastonlu total adam kendini savunmak zorunda kaldı, aynı gerekçelerle:

“Gaymakam Bey, yanında velisi yok, muhdar yok, ilmühaber yok, biz ona nasıl cüzdan verelim?”

“Verirsiniz beyim, verirsiniz!” dedi Kaymakam. *“Siz evrakını hazırlayın, gereken yapılacaktır.”*

Kaymakam, Musa’ya dönerek:

“Git, bahçede otur, bir yere ayrılmama, seni çağırمامı

bekle!” dedi.

Musa, hükümet konağının bahçesine çıkıp Nüfus Memurluğunun ve Kaymakamın penceresini görecektir bir yere oturdu. Gözünü Kaymakamın penceresinden ayırmadan birinin gelip onu çağırmasını bekledi. Sonunda Kaymakamın odacısı ona seslendi:

“Hişt, deliganlı! Gel bakalım, Gaymakam çağarıyo.”

Kaymakam onu bir koltuğa oturttu. Anasını, babasını kardeşlerini sordu. Babasının niçin kendisiyle ilgilenmediğini öğrenmek istedi. Musa olanları bütün içtenliğiyle anlattı.

Çok geçmedi, Musa’nın köy muhtarı olan amcası içeri girdi.

Musa'nın "nüfus cüzdanı" yoktu.

Kaymakam, Musa'yı göstererek:

"Yusuf Efendi!" dedi. "Kim bu çocuk? Nereye gidiyor?" Amcası kekelemeye başladı:

"O benim yiğenim." dedi.

"Okumaya gidiyomuş, nüfus cüzdanı yoğumuş."

"Bak sen, demek amcasısın ha! Vah sana, yazıklar olsun sana! Senden amca olursa, tövbe tövbe! Hemen bir kayıp ilmühaberi düzenle, imzala götür Topal' a ver!"

Muhtarın aracıkta düzenlediği ilmühaberi Kaymakam da imzaladı. Amcası götürüp Nüfus Memurluğuna verdi. Biraz sonra amcası, elinde nüfus cüzdanıyla girdi makam odasına. Kaymakam, cüzdanı sahibine verirken amcasına paylamayı da sürdürdü:

"Sen muhtarsın, senin vazifen böyle bir durumda bu çocuğa yardımcı olmaktır. Sadece bu çocuğa değil, aranızda husumet bile olsa bütün köylülere yardımcı olmak senin vazifendir."

Amcasının karşılık vermesine fırsat tanımadan eliyle çık işareti yaptı Kaymakam. Amcası süklüm püklüm çıktı, gitti.

Kaymakamın amcasını azarlaması, amcasının ezik tavırları, Musa'nın içinde bir sevinme duygusu yaratmıştı istemeden.

Kaymakam, Musa'yı odacısıyla birlikte Maarif Memurluğuna gönderdi. Maarif Memurunun verdiği kayıtla ilgili belgeleri alarak yeniden Kaymakamın yanına döndüler. Evrakları inceleyen Kaymakam, bir talimat daha verdi odacıya:

"Götür, arabaya bindir çocuğu." dedi.

Musa, Kaymakamın elini öptü. Başka diyecek bir söz bulamadı. "Teşekkür ederim." demek Musa'nın söz dağarcığında henüz yoktu. Ama o Kaymakamın elini öperken babasının elini öper gibi olmuştu. Kaymakam yaptıklarıyla yetinmemiş, Musa'nın küçük avucuna biraz da para sıkıştırmıştı.

Odacı Musa'yı alıp kamyon şoförüne teslim etti.

Kamyonun çevresi oldukça kalabalıktı. Gölköy'e okumaya gidecek olan çocukların ana babaları ya da diğer yakınları onları uğurlamaya gelmişlerdi. İçlerinde sadece Musa'nın bir uğurlayanı yoktu. Bir kez daha yalnızlık acısı oturmuştu yüreğine. Ağlamasına tek engel, Kaymakamın elinden tutmasıydı. Hapisteki babası olmasa bile Kaymakam babası vardı.¹ Onu uğurlamıştı bir anlamda. Böyle düşünürken gözü birden Devletoğlan Köyü'nden Semen'in Mıstık'ı, Derviş Mehmet Ağa'yı, Kambur Veysel'i gördü. Onun için gelmiş olamazlardı. Bu nedenle onlarla göz göze gelmek istemedi. Ama onlar doğrudan onun yanına geldiler.

"Emminden duyduk." dediler. "Okumaya gidiyomuşun, gariplik çekme deyi geldik."

Musa'nın gözlerinin doluluk oranı arttı. Anası, babası gelememişti ama işte, Derviş Mehmet Ağa Emmisi, Kambur Veysel Emmisi, Semen'in Mıstık Emmisi gelmişlerdi

Mecitözü'nden Çerikli'ye kamyon kasasında gittiler.

onu uğurlamaya. Musa üçünün de elini minnet dolu duygularla öptü. Avucuna sıkıştırılan küçük paraları alırken gözlerinin içine baktı. *“Sağ olun emmilerim.”* dedi içinden. *“Sağ olun. Beni analı babalı çocuklar gibi uğurladınız.”*

Mecitözü'nde bindikleri kamyon, Çorum'u, Sungurlu'yu geçip Çerikli Tren İstasyonu'nda indirdi onları. Buradan trene binerek Çankırı'ya kadar gittiler. Çankırı-Kastamonu arasını da bir yük kamyonunda katettiler. Köyden uzaklaştıkça içlerine çöken gurbet sancısını türkü söyleyerek bastırmak istediler. Bir türküyü bırakıp diğerine geçerek unutmaya çalıştılar köylerini, köylerinde bıraktıklarını. Kastamonu'ya gelince, muavin, torbalarını aşağı attı, belki biraz da kıskançlıkla. Çünkü

hemen hemen aynı yaşıydılar.

“Yolculuk buruya kadar beyler.” dedi. *“Gölköy'e nasıl gideceğak?”* diye sordular. Muavin, bu kez, gururlanarak konuştu:

“Şurda devam edin, önce Aşşa İmarret, soona Hacıorta Yokuşu, soonası da Gölköy.”

Sırtlarında torbalarıyla iki saat kadar yürüdüler. Küçük bir tepenin üzerine geldiklerinde Gölköy karşılarında beliriverdi. Yorgunluk atmak için oturdular. Kimsede konuşacak psikoloji yoktu. Bir yandan Gölköy'ü seyreliyorlar diğer yandan da düşünüyorlardı. Uzaktan gördükleri kadarıyla Gölköy'ün öğrencileri tarlada, bağda, bahçede harıl harıl çalışıyorlardı. Bu nasıl işti? Bunlar okumaya mı gelmişlerdi yoksa ırgatlığa mı?

Gölköy'ün öğrencileri bağda, bahçede harıl harıl çalışıyorlardı.

Bir süre sonra yerlerinden kalktılar. Biraz moralleri bozulmuş olarak süklüm püklüm girdiler enstitü bahçesine. Onları görevliler karşıladı. Yatakhaneye götürüp yataklarını gösterdiler. İlk önce hamama gittiler. Üstlerinde, ceplerinde ne varsa boşalttılar. Çamaşırıktakiler üzerlerinden çıkan giysileri buharlı kazana atıp kaynattılar. Etüv denilen bu kazana giren giysilerin biti piresi, nesi varsa ölmüş, öyle söyledi bilenler. Onları İsmail Özenver adlı bir öğrenciye teslim ettiler. İsmail Ağabeyleri onlara okulu gezdirdi, bilmeleri gereken bilgileri verdi, çevreyi tanıttı.

Musa ve arkadaşları okul bahçesinde gezinirken dersten çıkan öğrencilerin üç katlı eski okul binasının önündeki büyük meydana toplanmaya başladıklarını fark ettiler. Bazı öğrenciler voleybol oynamaya, bazıları kümeleşerek gezinmeye başladılar. O sırada nöbetçi öğretmenin sesi duyuldu:

“Haydi çocuklar, Sepetçioğlu oynamaya.”

Öğrenciler, nöbetçi öğretmenin çevresinde bir halka oluşturdular. Kızılı erkekli tüm öğrenciler ve öğretmenler, bütün okul, başladılar Sepetçioğluna.

*Sepetçioğlu bir ananın kuzusu,
Hiç gitmiyor kollarından sızsızı.
Yassıl dağlar yassıl,
Osman Efem geliyor vay vay... •*

(Şiħça Yavuz, Yokuşta Yürüyen Adam, 2009, s. 41-45)

1. *Musa Uysal, yıllar sonra kendisine yardımcı olan kaymakamın kim olduğunu merak eder. Yokuşta Yürüyen Adam adlı kitapta (s. 43) bu konuda şu bilgileri verir:*

Musa Uysal

Emekli olduktan sonra olayda sözünü ettiğim kaymakamın kim olduğunu öğrenmek için İçişleri Bakanlığına gittim. Kaymakamın öldüğünü tahmin ediyorum ama adını soyadını öğrenirsem, o soyadını taşıyanları telefon rehberinden bulur, bir biçimde ulaşabilirsem oğlunu, kızını bulup minnet borcumu ödeyeceğim...

Memura, “1940’ ta Mecitözü kaymakamının adını soyadını öğrenecektim.” deyince, memur şöyle bir yüzüme baktı. “Bulamayız.” deyip kestirip attı. Soruya kulak misafiri olan ve ben yaşta biriyle Bakanlık merdivenlerinden aşağı iniyordum. Yanıma yaklaşarak, “Kaymakamın adını ne yapacaktınız?” dedi. Öyküyü anlattım. Adının Melih Ergun olduğunu söyleyen emekli, bana döndü. “O kaymakamın adını ben biliyorum.” dedi. Heyecanla, “Kim?” diye sordum. “O Mustafa Kemal’ in kaymakamı.” dedi ve uzaklaştı.

(Yazarın Notu: Musa Uysal, Melih Ergun’ un kim olduğu konusuna bir açıklık getirmemiştir. Bu kişinin, çocuk kitapları yazarı ve yayıncısı Melih Ergun olması güçlü bir olasılıktır.)

Hayat Kilim Gibidir

Çankaya Köşkü'nde Atatürk'ü ziyaret eden bir öğrenci, hatıra defterine not düşmesi için uzatır.

Atatürk, "Hatıra defterin hayat defterin olsun. Bütün anılarını burada yaz ki geleceğe armağan kalsın..." der.

"Hayatta kendi yolunu bulamayan başkasının yolunda yalpalar..."

Muazzez İlmiye Çığ

Hayati iyi oku kilim gibi doku, Hzeytin ağacı gibi koru. Asırlar öncesine uzanan insanlar, halı, kilim ve ağaçlar üzerine söylenen

ve yazılanlar yaşamın felsefesini geçmişten geleceğe taşımaktadır. Altaylarda dokunan pazırık halısı, Kaşkar ve Turfan'dan Orta Asya'ya ve oradan Anadolu'nun dört bir yanına taşınan el emeği, göz nuru ve ruh taşıyan dokuma sanatına hayat veren halı ve kilimlerin motiflerinde ve desenlerinde halkın kültürel kimliği bulunur. Geçmişini geleceğe taşır....

Pazırık halısı, eski Türk yurtlarından Altay Dağları'nın Pazırık vadisinde Hun kurganlarında bulunmuş olup, zaman olarak da MÖ V. ve III. yüzyıllar arasında ait olduğu belgelenmiştir.

Dünyanın en eski halısı olarak kabul edilen Pazırık Halısı 2500 yıllık.

Orta Asya'nın bağrından çıkmış olan özgün Pazırık Halısı ve Şark Halısı, Türk halıcılık sanatının temelini oluşturmakta, bozkırda yaşayan ve gelişen Türk kültürünün temel değerleri olan at, geyik, ağaç, kuş, su, ateş, toprak gibi atalar kültürünü yansıtmaktadır. Şark kültürü ve sanatı değerlerinin, efsanelerden geleceğe uzanan özünü, Şamanizmin izlerini ve bütün gizemini, şark halısının ilmikleri arasında bulabiliriz.

Kurganlardan çıkan buluntu Pazırık halısının bozulmamış renkleri, desenleri ve motiflerinde yer alan, göbeğinde simetrik kareler içerisinde çiçek motifleri, bunun çevresini saran çizgiler arasında sıralanmış

uyumlu geyik desenleri, onu saran çerçevede yıldızlar, onu saran çerçevede geleneksel kıyafetli birbirini izleyen atlı biniciler ve en son dış alanda toprak ve suyu simgeleyen saçaklar, cennet kuşu motifleri, at haşaları, ayın figürleri, bukleler, dolamalar, lüleler, ilmikler bize çok ayrıntılı kültür ve sanat sayfaları açmaktadır.

Altaylar'da

eski Türk budunlarının yurtlarında Pazırık ve Başadur bölgelerinde, kurganlardan asırlar sonra çıkarılan Pazırık halısı, dokuma sanatında, renk, ışık, desen, ahenk, ruh ve anlam bütünlüğü ilmiklerle sarmalanmıştır. **Pazırık** halısı kitaplara, kataloglara, şiirlere ve makalelere sığmayacak ontantik ve özgün bir yüceliktir.

Petrograd Ermitaj Müzesi'nde bulunan Altay kazılarında ortaya çıkan buluntular arasında yer alan ve ahşap zeminde üzeri cam kaplamalı koruma alanı içerisinde özel korumalı demir kapılar ardında saklanan Pazırık halısına ait en güzel örnekleri görmek kolay olmamakta.

Halı ve kilimleri ile ünlü Milas için şiir yazar Maksut Doğan'ın ifadesiyle, *"...Milas köyleri düz ayak değil / İçime yığılı durur yollar / Alıp başımı gidesim gelir/ Fesleğen Yaylasında nar yeyip / Karacahisar halısına binetim gelir / Başımda bulutlardan bir sarık / Dur durak bilmeyen insanlara / Susuz kalmış derelere varasım gelir."*

"Ruh neşesini çalışmakta bulur." **Shelle**

Bir Uygur atasözünün ifade ettiği gibi *"Yer doymazsa er doymaz."* / *"Dünya durmayan bir salıncaktır: Orada her şey toprak, Kafkas'ın kayalıkları, Mısır'ın piramitler; hem çevresiyle birlikte, hem de kendi kendine sallanır."* **Montaigne**

Karacadağ'ın Yazmanlı halı ve kilimleri
(Kök boyası ile)

Balıkesir Sındırgı, Yahyalı, Bünyan, Sarız Kuruhöyük, Çanak-kale, Kars, Aydın Çine, Konya, Uşak Eşme, Kilis, Gaziantep, Muğla Milas başta olmak üzere ülkemizin dört tarafında yünleri kök boya olan el dokuması yastık, yolluk, seccade, halı, kilimlerin tezgâhlarda dokunarak üretilmesi geçmişten geleceğe uzanmak. İç ve dış pazarlarda ilgiyle karşılaşmakta. Kullanılan malzeme, kullanılan boyalar, kullanılan renkler, dokuma tekniği, ölçüler mesleki eğitim okullarında ele alınmakta.

Bu alanda Eşme dokumaları

Günümüzde Uşak-Eşme'de az da olsa ev ihtiyaçları için dokuma yapılmaktadır.

bize en güzel örnekler sunmakta; Yörük-Türkmen kökenli yerleşim yeri olması sebebiyle göçebe kültürünün pek çok özelliğini göstermektedir. Kök boyası kilim ve halı kültürü bunun temel göstergesidir. Yöresel birikim ile dokunan Eşme kilimi Anadolu'nun başka yörelerinde olmayan yapısal özelliklere sahiptir. Eşme kilimleri, genelde tacirlerin siparişleri ile ticari amaçla dokunmaktadır. Bunun yanı sıra, Eşme halkının kendi evleri için dokudukları kilimler vardır ve az da olsa bazı evlerde halen kendi ihtiyaçları için dokuma yapılmaktadır.

Öteden beri halkın kendi ihtiyacı için dokuduğu eski kilimlerde iplikler, dokuyucu tarafından evde eğrilip bükülmüş ve yine evlerde kök boya ile boyana-

rak hazırlanmıştır. Bu kilimler rengi, yangısı (motifi) ve kompozisyonu ile bölgeye has özellik göstermiştir. Eşme'de kilimler, evlerde "İstar" denilen dik tezgâhlarda, kadınlar tarafından dokunmaktadır.

Eşme kilimi adından da anlaşılacağı gibi geçmişten günümüze aslında bir kilim dokumadır. Ancak bu dokuma farklı

ürünlerin yapımına da imkân veren bir dokumadır. Teknik açıdan ve özellik açısından hiçbir fark olmamakla birlikte farklı boy ve ender dokunarak farklı ürünler ortaya konmuştur. Eskiden bu dokuma ile elde edilen ürünlerin en önemlisi kilimin yanı sıra çanta, heybe, yastık kılıfları, minder kılıfları, sofa bezi gibi ürünlerdir. Günümüzde ise kilim çoğunlukla yer döşemesinde kullanılmaktadır. Ayrıca araç içi koltuk döşemeleri de Eşme kilimi ile elde edilebilmektedir. Modern kullanım alanı ise duvar panolarıdır. Uluslararası festivallerle tanıtımı yaygın ve etkin bir şekilde yapılmakta...

Altınbaş Kilimi: Eşme için özel olan ve benzerini Reyhanlı Türkmenleri'nin de dokuduğu bir kilim, Altınbaş kilimidir. Altınbaş

Kök boya kilim

kilimlerinde motif ve kompozisyon, ayrı bir özellik gösterir. Tek eksen üzerinde sıralanmış dikdörtgen toplar kıvrım denilen, taban tabana gelecek biçimde yerleştirilmiş “eli belinde kız” ve “tavşan topuğu” motifleri ile dolguludur. En eski Altınbaş kilimlerinde dörtgenlerin ortasında bir kıvrım onun etrafında “tavşan topuğu” motifleri bu kilimlere özgü bir şekilde sıralanmıştır. Dikdörtgenler dışında kalan kilim zemini yine bu kilimlere has çok zengin motiflerle

Gülen çocuk motifi / Yağcıbedir

süslenmiştir. Kilimler bordürlüdür. Bordürler de yine bu kilimlere has motiflerle bezenmiştir. Zemin ve

bordürlerde Bintepe, Kurbağacık, Elmacık, Kazan kulpu, Sandıkulpu, Yılıkıç, Bukacı ve diğer zengin motiflerle süslenmiştir.

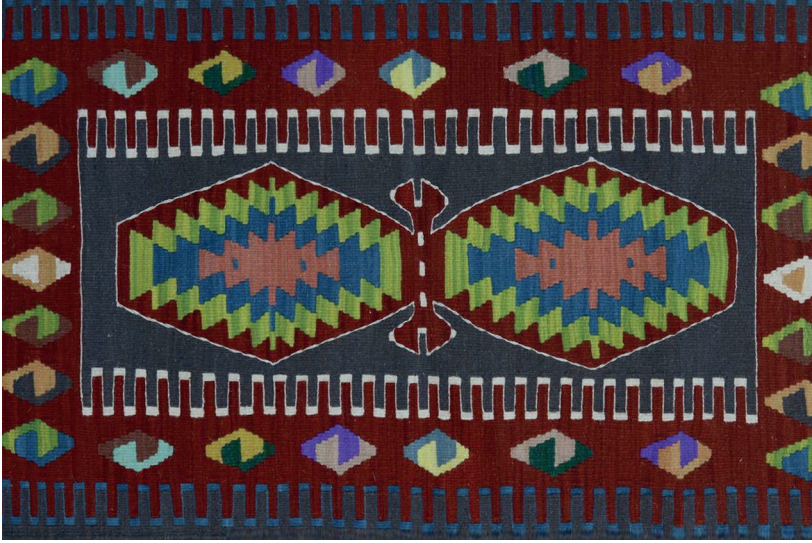
Toplu Kilim:

Toplu kilimlerde genel olarak baklavaya yaklaşan iç içe kancalı basık altıgen madalyonlar bir eksende tek veya çift sıra halinde yan yana yerleştirilmiştir. Madalyonlara bölgede “top” denir. Top sayısı

kilimin büyüklüğüne göre değişir. Top sayısına göre kilime ad verilir. Üç, beş ya da yedi toplu kilim gibi. Bu kilimlerde kancalı altıgenlerle dolgulanmış toplar genelde merkeze doğru eşkenar dörtgene dönüşür. Kilimlerin bir kısmında ise toplar

Anadolu kilimlerinde "eli belinde" motifi

Toplu Motifli El Dokuma kök boya Barak Kilimi / Sahil Barak Kaş-Antalya

basamaklı ve kancalı ya da kıvrımlı dikedörtgenlerle süslenmiştir. Ortada bir eksenle sıralanan topların yanı sıra aradaki boşluklara ana toplardan daha küçük ölçüde iki taraflı toplar yerleştirilen kilimlere “Yan Toplu Kilim” denir. Yan topların büyüklüğüne göre arada boşluk kalır veya kalmaz. Boşluk kaldığı takdirde kilimin zemini çeşitli motiflerle dolgulanır. Bu kilimler genelde tek bordürlüdür. Su, toprak, doğa, canlılar ve yaşam felsefesi

ilmik ilmik motiflere aktarılır.

Halının yaşı: Halının yaşı eski bir halıda aranan özelliklerin başında gelir. Bugün bir halının antika olabilmesi için yaklaşık 100 yılın üzerinde bir yaşa sahip olması gereklidir. Çünkü antika bir halıda aranan diğer özelliklerin sadece böyle bir halıda olma olasılığı vardır.

Takvimler değişirken yeni bir yaşam anlayışı, iradesi ve ümidi ile yeni yıllara koşmanızı dilerim. •

yahyaaksoy@butundunya.com.tr

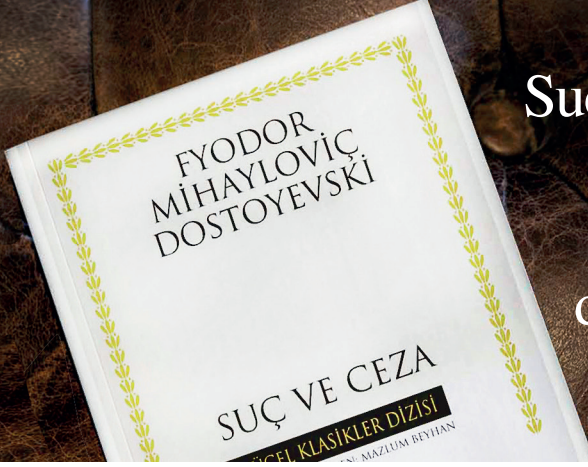
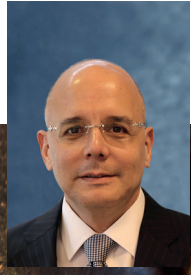
*“Önümden yürüme... Seni takip edemeyebilirim.
Arkamdan yürüme... Sana liderlik edemeyebilirim.
Yanımda yürü... Sadece arkadaşım ol.”*

- Albert Camus

*“Karanlık karanlığı yok edemez: bunu yalnızca ışık yapabilir.
Nefret nefreti yok edemez: bunu yalnızca sevgi yapabilir.”*

-Martin Luther King Jr.

Suç ve Ceza'yı söküp yeniden dokuyarak okumak

Geçen yıl, Amerikan Northwestern Üniversitesi'nin Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde Prof. Susan McReynolds'ın öğrencisi olma şansını yakaladım. Dersin amacı, edebiyat metinlerini Marksist Feminist psikanaliz, dekonstrüksiyon-yapısöküm gibi farklı yaklaşımlar ışığında okumayı öğretmektir.

Bu yaklaşımlardan bana en uzak duran 20. yüzyılın popüler felsefecisi Jacques Derrida'nın dekonstrüksiyon-yapısöküm yaklaşımıydı. Ben de bu dersten ve Prof. Susan McReynolds'tan azami faydayı sağlayabilmek amacıyla, derinlemesine tanıdığım Rus yazar Dostoyevski'nin Suç ve Ceza'sını, kimi zaman eleştirdiğim bu yaklaşımdan yola çıkarak yeniden okumak istedim.

Dönem başında içim içime sığmıyordu, epeyce huzursuzdum. Suç ve Ceza'nın bazı pasajlarını

Northwestern Üniversitesi'nin giriş kapısı

yapısöküm yaklaşımıyla okurken metnin sesini, müziğini, kalplerimize işleyen ritmini kaybeder miyim endişesini taşıyordum. Edebiyat işi, gönül işi değil miydi? Kalp akılla değil, duygu ile hareket ederken bu eserleri masaya yatırmaya, sökmeye ne gerek vardı?

■ Suç ve Ceza romanında çok etkilendiğim, bir yazar olarak Dostoyevski'nin ruhunu, hassas kalbini ve edebi yeteneğini açıkça gösteren bölümler var.

Bu sorular beni ikilemde bırakacak kadar tehlikeliydi. Edebi olsun ya da olmasın, okuduğunuz bir metinde hangi satırların, hangi kelimelerin size ulaştığı, etkilediği ve üzerinde düşündürdüğü, kişilik yapınızın, hayata bakışınızın ve değerlerinizin bir aynasıdır. Bu sihrin bozulmamasından yanaydım!

Suç ve Ceza romanında çok etkilendiğim, bir yazar olarak Dostoyevski'nin ruhunu, hassas kalbini ve edebi yeteneğini açıkça gösteren bölümler var. Örneğin kitabın başlarında yer alan, "Benim sevgili Rodya'm..." diye başlayan annenin oğlu Raskolnikov'a yazdığı mektupta, Rusya'nın o günkü değişiminin, sosyal yapısının ipuçları veriliyor. Ancak bir kadın kalemi, ancak anneliği iliklerinde hisseden bir kadın oğluna, maddi sıkıntılar içinde böyle bir mektup yazabilir.

Son satırları mektubun duygusunu çok iyi yansıtıyor:

"Rodya sen bizim her şeyimizsin: Bütün umudumuz ve bütün beklentimiz. Sen mutlu ol yeter ki, biz de mutlu oluruz. Eskisi gibi dua ediyorsun musun Tanrı'ya, Rodya; Yaradan'ın rahmetine ve bizim günahlarımızın affolacağına inanıyor musun? Ta yüreğimin derinlerinde, şu yeni moda inançsızlık sana da bulaşmış olmasın diye korkuyorum.

Mezara kadar senin..."

Bir başka örnek vereyim: Dostoyevski Suç ve Ceza'da, "Herkesin gidecek bir yeri olması" düşüncesini defalarca tekrarlar. Raskolnikov, gideceği bir yeri olmadığı için tefeci kadına babasının saatini rehin vermek zorunda kalır. Marmelodov'un eşi, gideceği bir yeri olmadığı için onunla ikinci evliliğini yapmak zorunda kalır. Sonya gideceği bir yeri olmadığı için sokaklarda hayatını sürdürmek zorunda kalır.

Nasıl bir yaylı sazın tellerinin gerginliği sesin iyi çıkmasını sağlarsa, hayat verdiği trajediler de Dostoyevski'nin edebi gücünü, etkisini zirveye öyle taşır. Dostoyevski bir baba olarak Marmelodov'u, fahişelik yapabilmesi için şart olan sarı evrakı almaya giderken kızı Sonya'ya eşlik ettirebilmişti!

Dostoyevski'nin satırlarında erittiği ruhunun güzelliklerini akademik bir yöntemle açıklamaya çalışmak bana Dostoyevski'nin sesini

Jacques Derrida

öldürmeye, sevgili Ahmet Haşım'ın cümlesi ile “Bülbülün sesini eti için öldürmeye,” benziyordu. Gönlüm buna razı değildi.

Peki, bu yapısöküm nasıl bir yaklaşım? Çok basite indirgeyerek söylemek gerekirse, metni yeniden yapılandırarak farklı okuma biçimlerine olanak sağlayan bir yaklaşım.

Felsefe hocam Sadık Acar yapısökümü aşağıdaki şekilde tanımlıyor:

“Dekonstrüksiyon, anlam ve metin arasındaki ilişkiyi kavramaya yönelik ele alış biçimlerini ifade eder. Felsefede ilk kez 20. yüzyıl filozoflarından Jacques Derrida tarafından ileri sürülmüş, özellikle Batı metafizik düşüncesinin nasıl yapılandırıldığının bir deşifresi olarak kullanılmıştır. Bu anlamda dekonstrüksiyon, bir çifte okuma tekniğidir. Ele alınan text'in hangi niyetler, ilkler ve kavramlarla nasıl dokunduğunun, yani text'in nasıl dokuma/textil haline getirildiğinin bir ifşa

edilmesi/açık kılınmasıdır. Dolayısıyla metni bir 'açık metin' haline getirip okuyucuya yeni bir okuma imkânı sunan, başka niyet, ilke ve kavramlarla yeni dokumaların nasıl yapılabileceğini veren bir okuma biçimidir. Dekonstrüksiyon, bir reddiye ya da negatif bir okuma değil, başka-

lığa verili olan metin-anlam ilişkisinin dışında başka anlam ilişkilerine açılma; bir anlamda metinde tercih edilen kutupsal karşıtlıklarından birinin yerine tercih edilmeyen ikincilerini konuşurma çabasıdır.”

Demek ki elimizde önce fikir ile-ri süren bir metin olacak. Yani, “Dün ne yedin?” veya “Beşiktaş'ın maçı ne oldu?” gibi soru cümlelerinin yapısökümü olamaz.

Yapısöküm için bir fikrin, bir ilkenin ya da bir niyetin olması lazım.

Derrida'ya göre yapısökümde temel çaba, “Yazarın niyeti ile metnin akışı arasındaki gerilimi,” göstermektir. Dolayısıyla yapısöküm metni açık bir metin haline getirerek, başka niyet, ilke ve kavramlarla okuyucuya yeni bir okuma biçimi sunar. Sadık Acar'ın ifade ettiği gibi yapısöküm, “Metinde susturulan, söylenmeyen, bastırılan anlamları okuma ve onlara varlık verme çabası,”dır.

Tam bu noktada Derrida şöyle soruyor: “Bir metinde bastırılan ve

Prof. Susan McReynolds

göz ardı edilenin karşısına konumlandırılanı yeniden okuyabilir miyiz? Anlamlandırabilir miyiz?"

Söküp yeniden dokumak üzerine kurulu bir yaklaşım olan yapısöküm ile evet.

Prof. Susan McReynolds'un dersinde Dostoyevski'nin Suç ve Ceza romanından bazı pasajları bu yaklaşımla yeniden okumuştum. Sizlerle bunu paylaşmak istiyorum.

Romanın kahramanı Raskolnikov, maddi sıkıntılar yüzünden hukuk eğitimine ara vermek zorunda kalmış bir öğrencidir. Bir gün para bulmak için tefeci bir kadını öldürmeyi planlar. Tefeci kadın Raskolnikov'a göre toplum için bir değer değildir; bu nedenle de öldürülmesi akılcı ve rasyoneldir. "Basit bir matematik hesabı, zaten öleceği belli, değersiz bir hayata sahip yaşlı bir tefeci kadın. Öbür tarafta ise onun

parasıyla kurtarılabilen yüzlerce insan. Bir ölüm karşılığında yüzlerce hayat, basit bir matematik. Onu öldürmek ahlaka sığar, dahası onu öldürmemek ahlaksızlık olur," diye düşünür.

Bu düşüncelerle tefeciye öldüren Raskolnikov, cinayet sonrası büyük bir bunalıma düşer ve toplumdan uzaklaşır. Karşısına ailesini geçindirebilmek için üvey annesinin zoruyla fahişelik yapan Sonya çıkar. Ona tefeci kadını neden öldürdüğünü aşağıdaki cümlelerle anlatır:

"Raskolnikov: Bir Napolyon olmak istedim ben, o yüzden öldürdüm... Ee, anladın mı şimdi?"

'Ha- Hayır' diye fıslıladı Sonya naif ve mağcup, 'Yalnız... Konuş, konuş! Ben anlarım, her şeyi kendimce anlarım ben!' dedi yalvarırcasına.

Anlar mısın? Peki göreceğiz! Sustu ve uzun uzun düşündü.

Mesele şu: Bir defasında şöyle bir soru sordum kendi kendime. Mesela benim yerimde Napolyon olsaydı, kariyerine de başlamamış olsaydı, yani ne Toulon, ne Mısır olsaydı, ne Mont Blanc yürüyüşü, bütün bu güzel ve anıtsal şeyler yerine sadece gülünç bir kocakarı olsaydı, bir sicil memurunun dul karısı, ayrıca da sandığındaki paraları yürütmek için öldürülmesi gereken birisi (kariyer yapmak için ama, anlıyor musun?) ve başka da bir yolu olmasaydı bu işin, böyle mi karar verirdi. Anıtsal olmaktan böylesine uzak ve... Ve günah olan bir şeyden ötürü zilip büzülür

Felsefe hocam Sadık Acar

müydü? Bu mesele üzerine çok uzun düşündüm, çok uzun; en nihayet, Napolyon'un böyle bir durumda kalsaydı ezilip büzülmek bir yana bu işin anıtsal olmadığını aklına bile getirmeyeceğini, hatta neden ezilip bükülmek gerektiğini dahi anlamayacağını nihayet (ve ansızın) kavradığımda acayip utandım. Eğer başka bir yolu olmasaydı, onu en ufak tereddüde kapılmadan oracıkta boğazlardı!... Ve ben de... Tereddütlerden kurtuldum... Boğazladım... Böyle bir otoritenin emsaline uygun olarak... Ve işte, aynen böyle oldu her şey! Gülünç mü geldi sana? Evet Sonya, aynen bu şekilde oldu ya, belki bu diğer her şeyden daha gülünçtür...”

Bu metnin yapısökümünü, Sadık Acar ile yaptığım görüşmenin ve bana yol gösteren notlarının ışığında aşağıdaki gibi özetleyebilirim.

Öncelikle yazarın niyetine bakalım: Dostoyevski yukarıdaki pasajda, büyük ve yüce bir şahsiyetle (ki burada örnek Napolyon), ahlaki ve hukuki olmayan adi bir cinayeti (tefeci kadının öldürülmesi) karşı karşıya getiriyor. Dostoyevski, bir insanın hayatına son vermek günahıdır, ahlaki ve hukuki değildir gibi bir toplumsal kabulün karşısına, büyük ve yüce bir kişiliği çıkararak bu toplumsal kabulün değerini tartışmaya açıyor. Bu tartışmayı da toplumsal alanda imgesi parlak olan bir isimle, Napolyon ile ilişkilendiriyor.

Dostoyevski, Napolyon'un modern dünya için başat bir imge olduğunu biliyor. Örneğin Hegel'in düşüncesinde Napolyon, Tanrı'nın bedenlenmiş imgesi, modern devletin ilk temsilinin işaretidir. Yazar böylece tartışmayı en üst perdeden açıyor.

■ Kant'a göre ahlak; dışarıdan dayatılan bir kural değil, insanın kendi içinde taşıdığı bir vicdan sesidir. Ama burada Raskolnikov, Kant'ın ahlakını baskılıyor.

Daha sonra Raskolnikov'un durumunu bize çıkamaz bir sokak olarak sunuyor. Başka bir imkânın olmadığı bir durumdan söz ediyor. "Eğer eylem kaçınılmazsa, tiksindirici ve yüz kızartıcı bile olsa bu eylemi yapabilir miydim?" sorusunu sorduruyor Raskolnikov'a. "Napolyon da Raskolnikov'un karşılaştığı gibi bir çıkmazla karşı karşıya gelseydi, o da aynı şeyi yapardı," demeye getiriyor! Burada yazarın bir yapılandırması, yönlendirmesi var. Dostoyevski, Napolyon yerine sıradan bir üniversite öğrencisini örnek verseydi, kıyaslamayı bu şekilde kurgulasaydı, gerilim olmayacak, metin etkisini kaybedecek ve bizi satırlarında ikna olmaya davet edemeyecekti.

Derrida da bizi metin ve anlam ilişkisindeki gerilimi görmeye davet ediyor, "Bu gerilim okuyucuyu yönlendiriyor," diyor. Metne kendimizi kaptırıp, onunla bir özdeşlik kuruyoruz. Bir insanın ölümü arka planda kalıyor. Bülbülün sesine dalıp gidiyoruz. İşte Derrida bunu kırmaya çalışıyor!

İkinci önemli nokta; yazar bizi yönlendirirken bir tercihte daha

bulunuyor: Yüz kızartıcı bir eylemin yapılabilmesine kapı aralarken, Kant'ın "Ahlakın koşulsuz ödevini" de baskı altına alıyor.

Kant'a göre ahlak; dışarıdan dayatılan bir kural değil, insanın kendi içinde taşıdığı bir vicdan sesidir.

Ama burada Raskolnikov, Kant'ın ahlakını baskılıyor. Oysa Kant burada, "Senin şimdi karşında yaşlı bir kadın var. Yüksek bir ideale ulaşmak için, bu kadını bir engel olarak görüyor, bir araç haline getirip onu öldürüyorsun. Bunu yapamazsın! Çünkü sen bir gayeye bağlı olarak eylemine yön veremezsin. Eylem sonuçlarından hareketle ahlaklı olmaz. Yani ahlaklı bir davranışta ödül mekanizmasından söz edilemez," derdi.

Demek ki yazar, Kant'ın ödev ahlakını ilke olarak benimseydi, metni başka türlü yapılandırması gerekecekti. Ama burada Raskolnikov'un seçtiği ahlak, Thomas Hobbes'çi, yani özçıkara dayalı rasyonel bir ahlak anlayışı. Metni de bu anlayıştan yola çıkarak yapılandırıyor.

Bakın bu denli bir çifte okuma yapabilme, bizi nasıl daha derin ve katmanlı bir okuyucu konumuna getiriyor.

Şimdi başka bir pencere daha açalım: Yazar çıkışı olmayan bir durumda ötekinin hayatına son vermeyi değil de, bizzat kişinin kendini ortadan kaldırmasını, yani intihar etmesini de tembihleyebilirdi. Oysa Napolyon'a özenen Raskolnikov,

kadının hayatını ortadan kaldırmayı seçiyor. Niyete bağlı bir tercihte bulunuyor. Metin pekâlâ Raskolnikov'a intihar etmesini tembih edebilir, buna yönelik tarihsel örnekleri, eylemleri kullanabilirdi. Ancak metnin niyeti bu değil; niyeti Napolyon örneği üzerinden cinayetin meşru görülmesini sağlamak.

Başka bir yorumu da şu şekilde yapabiliriz: Yazar Raskolnikov'un karşılaştığı çıkmaz karşısında, kendini başkaları için feda eden İsa'yı seçebilirdi. O zaman metin bambaşka yapılırdı.

Yapısökümü yapabilmenin güzel tarafı da bu zaten; metnin yol alış niyetini çözümlayebilmek, çifte okuma yapabilmek.

Yukarıdaki yapısökümde, Dostoyevski Napolyon yerine sıradan bir üniversite öğrencisini seçseydi, özçakar ahlakı yerine Kant'ın ödev ahlakına yönelseydi, baş kahramanı tefeci kadını öldüreceğine kendi hayatına son verseydi veya İsa gibi fedakâr bir figürü devreye sokmuş olsaydı bu metin farklı örülebilirdi, farklı dokunabilirdi.

Metin bize toplumda bir adaletsizlik olduğunu çok net söylüyor. Bu adaletsizlikle hemfikiriz. Ancak çözümü konusunda Dostoyevski bizi yönlendiriyor. Metin-anlam arasındaki gerilim, kendimizi metne kaptırmamıza sebep oluyor, dalıp gidiyoruz.

Raskolnikov kendi bireysel suç ile toplumsal suç arasında

bir ayrıma gitmiyor. Adeta kendi bireysel suçunu toplumsal suçta eritiyor. Kendi suçunu toplumun yarattığı adaletsizlik üzerinden okuyucuya kabul ettirmeye çalışıyor.

Yani şunu demeye çalışıyor: “Toplum beni buna itti.” Adeta bir bireyin yaşamına son vermesinin üstünü kapatıyor. Yaşlı kadını, bu sistemin çürümüşlüğü olarak gösteriyor ve bize onun tekil bir birey olduğunu unutturuyor. O tekil bireyi, adeta savaş meydanındaki yüzlerce kişiden biri gibi göstererek öldürmesini makul kılıyor.

Arabanın farları sadece önümüzdeki yolu aydınlatır. Dostoyevski de araba farları gibi bize tek bir yönü işaret ediyor. Halbuki, yapısöküm analizlerinde elimizde bir el feneri var. İstedığımız yere tutabiliyoruz, istediğimiz tarafı aydınlatabiliyoruz, istediğimiz yöne çevirebiliyoruz. Bu ikisi arasındaki fark çok önemli. Yazarın yönlendirmesinden kurtulup başka yönlerin bilincine varmak, kapsamlı düşünebilmek bizim elimizde.

Biz bir okuyucu olarak çifte okuma yapmayı öğrendikten sonra, yazarın neleri bastırıldığını, neleri gölgelediğini, neleri parlattığını ve bizi nasıl yönlendirdiğini çok daha net görebiliyoruz. Yapısöküm bize “Metni eleştirerek oku, duyguya kapılıp, sürüklenme,” tavsiyesinde bulunuyor.

demiraytac@butundunya.com.tr

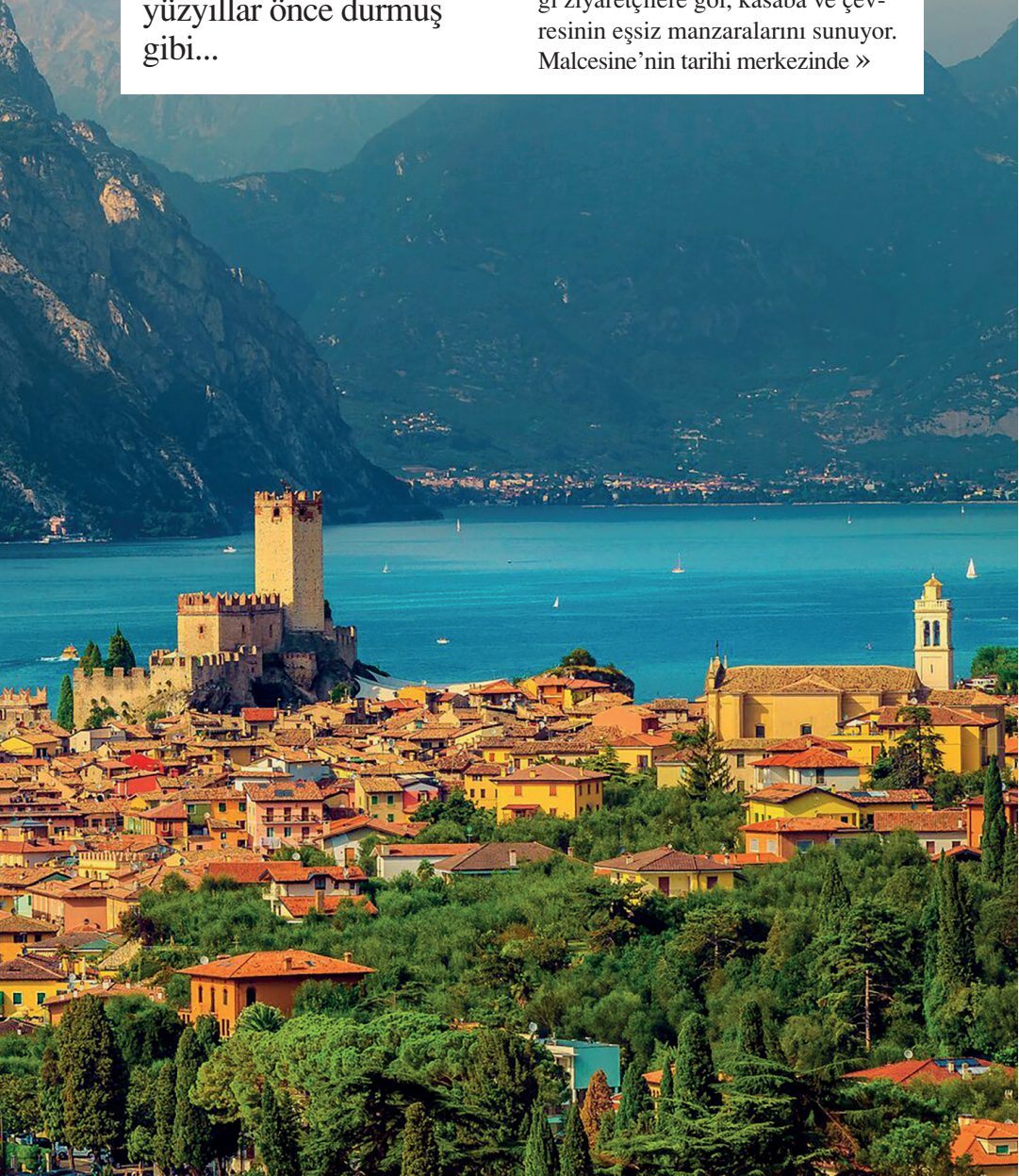
Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

Otantik bir Orta Çağ kasabası
Malcesine

İtalya'da Garda Gölü'nün kıyısında zeytinlikler ve çakıllı plajlarla çevrili olan Malcesine'de zaman yüzyıllar önce durmuş gibi...

Göl kenarında, kayalık bir tepe üzerine inşa edilmiş küçük kale, sanki kasabanın ardındaki Baldo Dağı'nın görkemine özenircesine göğe yükseliyor. Kale ve Baldo Dağı ziyaretçilere göl, kasaba ve çevresinin eşsiz manzaralarını sunuyor. Malcesine'nin tarihi merkezinde »

Arnavut kaldırımli sokaklarda dolaşıyorum. Burası evler, küçük mağazalar, kafeler ve restoranlarla kaplı,

rüyüşümü güzelleştiriyor.

Dükkanlarda 1946'da kurulan Malcesine Zeytin Yetiştiricileri Konsorsiyumu tarafından korunan zeytinyağı ile Verona bölgesinin Lugana, Bardolino ve Valpolicella şarapları satılıyor. Restoranlarda göl balıklarına ek olarak Baldo Dağı'ndan gelen mera peyniri, et, bal ve kekik, nane, karahindiba, şerbetçiotu gibi yabancı aromatik bitkilerle lezzetlendirilen yemekler sunuluyor.

Sokaklardaki bahçe duvarları kalenin surlarına dönüşmeye başladıktan kısa bir süre sonra Scaliger Kalesi'nin girişine geliyorum. Aldığım biletle 1902'de ulusal anıt ilan edilen kalenin avlusunda ve surların üzerinde dolaşıyorum. Fotoğraf çektiren gelinle damadın yanından geçerek 31 metre yüksekliğindeki kuleye çıkıyorum. Kalenin bulunduğu tepe göle ve kasabaya hakim olduğu için, surlar ve kulenin tepesinden birbirinden güzel göl, dağ, ada, sahil ve kasaba

manzaraları görüyorum. Bir süre gölde sörf yapanları izledikten sonra aşağı inip kalenin içindeki müzeleri geziyorum. 13.yüzyılda Verona'lı Della Scala ailesi tarafından yeniden inşa edilen kalede "Kadırga Odası", "Monte Baldo ve Garda Doğa Tarihi Müzesi" ile şair ve yazar W. Goethe'ye adanmış bir sergi alanı buluyor. 2013 yılında açılan Kadırga Odası'nda Garda Gölü'ndeki yelken tarihi, kalenin kuruluşu, gelişimi ve Venedik'ten Garda Gölü'ne karadan tüm filonun taşınmasını gerektiren girişimin öyküsü anlatılıyor. Goethe Odası'nda 18. yüzyılda yaptığı İtalya yolculuğunda Malcesine'ye hayran kalan Alman şairin bazı çizimleri

sergileniyor. 2008 yılında yenilenen Doğa Tarihi Müzesi ise tüm duyularınıza hitap ediyor, hem bilgi edinebiliyor, hem de dokunmatik

ekranlar sayesinde Baldo Dağı'ndaki çiçekleri koklayabiliyorsunuz. 370 kilometrekaresel ölçümüne sahip, İtalya'nın en büyük gölü olan Garda'nın 50.000 futbol stadi büyüklüğünde olduğunu,

içinde 30 çeşit balık yaşadığını, 5 adası olduğunu bu bölümde öğreniyorum. Gölde ve Baldo Dağı'nda yaşayan balıklar, kuşlar, kelebekler ve diğer hayvanların sergilendiği odaları gezerek kaleden çıkıyorum. Malcesine ziyaretçilerine tarihi bölüm ve kalenin dışında başka seçenekler de sunuyor. Göl kıyısında yürüyüş yapılan yol, kendine özgü beyaz çakıl taşları ve serin suları ile

her biri farklı küçük plajlar, limanın yanında yer alan Palazzo dei Capitani turistlere farklı deneyimler yaşıyor.

Yalnızca kasabayı değil, onu çevreleyen dağları ve Garda Gölü'nün muhteşem manzaralarını görmek isteyenler ise Baldo Dağı'na çıkıyor. Maceracı olanlar kasabadan başlayan patikalardan zirvelere yürüyüş yaparken, Malcesine-Monte Baldo teleferiğine binenler 15 dakika içinde 1760 metre yükseklikteki Tratto Spino adlı üst istasyonda olabiliyor. Yılın on ayı açık olan teleferiğin kabini, istasyona yaklaşırken kendi etrafında dönerek yolculara 360 derecelik bir manzara sunuyor. Baldo Dağı'nda yazın çiçeklerle kaplı çayırlar arasında yürüyüşler, dağ bisikleti ve kaya tırmanışları yapıyor.

Heyecanı sevenler yamaç paraşütü ile dağın üzerinden uçup Malcesine'ye iniyor. Kış aylarında kar ayakkabısıyla yürüyüş, göl manzarası eşliğinde kayak ve snowboard yapılarak karakteristik dağ kulübelerinde ve orman evlerinde lezzetli molalar veriliyor. Venedik Alpleri'nin en batıdaki bölümünü olan Baldo Dağı, doğuda Adige Vadisi ve batıda Garda Gölü arasında yer alıyor. Cesur anlamındaki Baldo adını taşıyan dağ, mikro iklimi nedeniyle Avrupa kıtasında yaşayan birçok hayvan ve bitki türüne ev sahipliği yapıyor. Buzul çağı boyunca, Alp sıradağlarının geri kalanı buzla kaplıyken, Baldo Dağı bu fenomenen etkilenmemiş, bu nedenle bu bölgenin ilk ziyaretçileri olarak kabul edilebilecek birçok hayvan türü için mükemmel bir sığınak haline gelmiş. Buradaki pek çok botanik türü de bitki uzmanlarının 16. yüzyılda Baldo Dağı'nda

doğa turizminin temelini atmalarını sağlamış. O günden bugüne ziyaretçiler yalnızca yürüyüş yapıp eşsiz manzaraların tadını çıkarmıyor, güzel çiçekler ve bitkilerin fotoğraflarını da çekiyorlar.

Malcesine'den gölün etrafını çevreleyen irili ufaklı, kimi yemyeşil, kimi kayalık, kiminin zirvesi bembeyaz karlarla kaplı dağları sessizce izlerken İngiliz yazar ve şair Ruskin'in şu sözü geliyor aklıma:

“Dağlar; doğanın başlangıcı ve bitişidir.” •

izlensentoker@butundunya.com.tr

BU YIL GASTRONOMİDE

NELER DEĞİŞECEK?

Yeni bir yıla adım atarken, gastronomi dünyasının karşısına çıkacak yeni zorluklar ve fırsatlar şimdiden heyecan uyandırıyor.

Son yıllarda yaşanan dönüşümler, 2025'te de sektörün yaratıcılık ve yenilik arayışıyla ön planda olacağını gösteriyor.

Yerel tatlara olan ilginin hızla artması ve teknolojinin gastronomi üzerindeki etkisinin daha belirgin hale gelmesi, 2025'in öne çıkan temaları olacak.

Yerel tatların yükselişi, hem tüketiciler hem de şefler tarafından daha fazla benimsenerek, geleneksel tariflerin modern tekniklerle yeniden yorumlanmasını sağlayacak.

Bölgesel ürünlerin gastronomi sahnesindeki değeri bir kez daha ortaya konurken, bu gelişme yerel ekonomilerin desteklenmesine de büyük katkı sağlayacak.

Aynı zamanda, füzyon mutfak akımları ve kültürler arası etkileşimler, mutfakların sınırlarını genişletmeye devam edecek.

Farklı coğrafyalardan gelen lezzetlerin birleştirilmesiyle yenilikçi tatlar damaklarda unutulmaz deneyimler yaratacak.

Özellikle tatlı ve acının ilginç buluşması anlamına gelen "swicy" tatların, baharatlı bal ya da acı

Bu yıl farklı coğrafyalardan gelen yenilikçi tatlar damaklarda unutulmaz deneyimler yaratacak.

soslu tatlılar gibi cesur yorumlarla öne çıkması bekleniyor.

Teknolojinin sektördeki etkisi ise büyük ölçüde hissedilecek.

Restoranlarda dijitalleşme misafir deneyimini iyileştirme konusunda kritik bir rol oynayacak.

Veri analitiğiyle bireysel tercihlere uygun menüler ve mobil uygulamalarla kolaylaştırılan rezervasyon sistemleri devreye girecek.

Gıda teknolojilerinde yaşanan yeniliklerle laboratuvar ortamında üretilen bitki ve etler menülerde daha fazla yer bulacak.

Gıda teknolojilerinde yaşanan yenilikler, bitki bazlı alternatiflerin ve laboratuvar ortamında üretilen etlerin menülerde daha fazla yer bulmasını sağlayacak.

Bu durum, hem maliyetleri azaltmak hem de çevre dostu bir yaklaşım sunmak isteyen restoranlar

Küçük ve butik restoranlar, maliyet ve kişiye özel hizmet sunumu ile öne çıkacak.

için büyük bir fırsat yaratacak.

Gastronomi turizmi, 2025'te önemli bir gelir kaynağı olma potansiyelini koruyacak.

Sokak lezzetlerine olan ilgi artarken, bu alandaki otantik deneyimlerin öne çıkarılması turizmi destekleyecek. Yerel mutfakların daha geniş kitlelere ulaşması için geliştirilecek pazarlama stratejileri, Türkiye'nin gastronomi alanındaki tanınırlığına katkı sağlayacak.

Aynı zamanda daha küçük mekânlar ve butik restoranlar, hem maliyet avantajı hem de kişiye özel hizmet sunumu ile öne çıkacak.

Sonuç olarak, 2025 gastronomi sektörü için hem zorlukları hem de yenilikleri beraberinde getirecek.

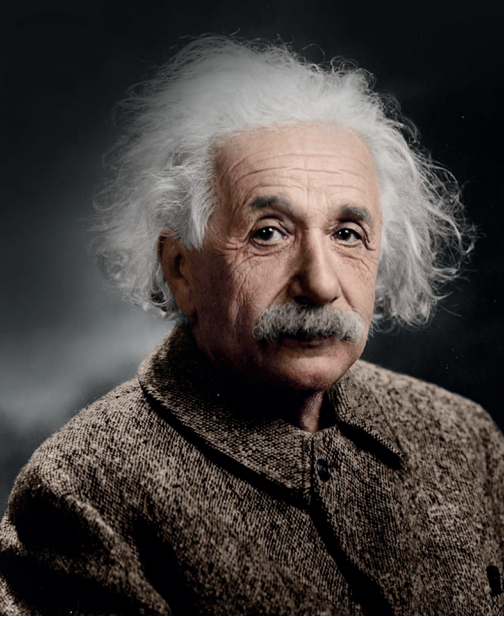
Fiyat-kalite dengesini koruyarak yenilikçi çözümler sunmak, yerel tatları desteklemek ve teknolojiyle entegrasyonu sağlamak, sektörün başarıya ulaşması için temel gereklilikler olacak. •

rehatartici@butundunya.com.tr

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

YAŞARKEN EFSANE OLANLAR

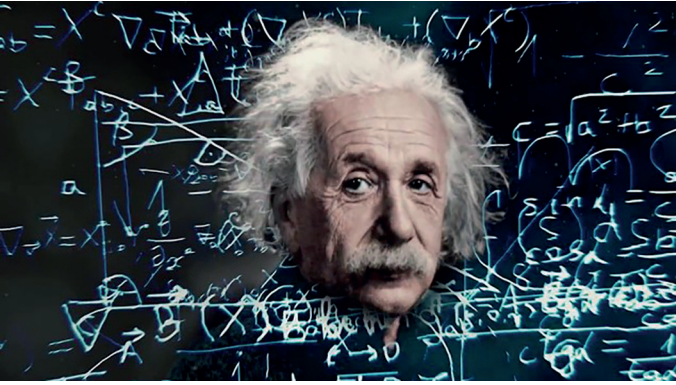

Henüz hayattayken emeklerini-
zin ve olağanüstü yetenekleri-
nizin karşılığında dünya çapında bir
efsane konumuna yükseldiğinizi dü-
şünün. Hep merak etmişimdir; nasıl
bir duygudur acaba; dünya durduk-
ça hep bir efsane olarak anılacağı-
nızı bilmek? Çok az insana nasip
olabilen bir durumdur bu. Belki de

böylesi daha iyi. Sayıca az olmaları onları daha da unutulmaz kılıyor çünkü.

Aklıma gelen ilk örnek olarak dahi bilim adamı Albert Einstein'ı ele alalım: Gezegenimizin de içinde olduğu sonsuz evrenle ilgili fizik sırlarını çözen bir bilim insanı olarak unutulmaz efsaneler arasına

karıştı. Görelilik Kuramı'ını ortaya attığı andan itibaren bilimde çığır açarak tarihin en başarılı bilim insanlarından biri olarak kabul edilmiştir. Görelilik teorisi dışında, enerji-kütle denkliği, fotoelektrik etki, kuantum mekaniği ve madde-lerin atomik yapıları hakkındaki çalışmalarıyla bugün bilinen modern fizik ve astrofizik biliminin temellerini atmıştır.

Parçası olduğumuz sonsuz evrenin sırlarının yanı sıra günümüzdeki bildiğimiz fizik, astronomi ve kuantum bilgisinin babası Albert Einstein'dır.

Albert Einstein, enerjinin, ışık hızının karesiyle maddenin kütesinin çarpımına eşit olduğunu bularak daha önceki yargıları yıkmış, bu sayede bilim dünyasının önünü açmıştır. Ondan öncesinde kütle ile enerji arasında bir bağlantı kurulmadığı için çok az bilinen

uzay, yerçekimi ve ışık hızı gibi kavramlar diğer bilim adamları tarafından benimsenerek özellikle astronomi alanında devrim yaratacak gelişmeler sağlanmıştır.

İçinde yer aldığımız sonsuz evrenin akıl almaz sırlarının fizik bilimi sayesinde çözülebileceğini ispat eden Einstein, bu sayede yaşarken efsane haline gelen ender kişilerden biri olmuştur. Bu konudaki çalışma-

larının 1921 yılında Nobel Fizik Ödülü ile ödüllendirilmesi ona verilen önemli bir belgesidir. İzafiyet teorisi en önemli buluşu olarak ifade edilmektedir. Bu teori uzay ve zaman arasındaki ilişki hakkında bilgi verir. Evrenin temelindeki maddeyi oluşturan atomlarla moleküllerin yapısı ve uzaydaki yayılmalarıyla ilgili çalışmaları, sonsuz uzay boşluğunun bir bilinmez olarak görülme yerine astrofizikçilerin konuyla ilgili değerli çalışmalar

lar yapmasını sağlamıştır.

Özetle; minicik bir parçası olduğumuz sonsuz evrenin sırlarının yanı sıra günümüzdeki bildiğimiz fizik, astronomi ve kuantum bilgisinin babası Albert Einstein'dır. Bu da onun dünya durdukça asla unutulmayacak bir efsane olmasını

sağlamıştır.

Son derece sade bir yaşam süren bir dahi olarak tüm bilim dünyasının takdirini kazanmış olmak yaşarken ona verilmiş olan en büyük ödüldür. Albert Einstein, kendisi gibi bir bilim dâhisi olan Nikola Tesla'nın aksine yaşarken dehasının kıymeti bilinmiş ve bir efsane olduğunun bilincinde olarak yaşamını sürdürmüştür. Tüm diğer fanilerin aksine sonsuza kadar anımsanacağını bilerek yaşamak ne kadar güzel bir duygudur.

Yaşarken efsane olan ve bunun zevkini çıkartarak yaşamlarını sürdürenlere en çarpıcı bir diğer örnek, Beatles topluluğu üyeleridir. John Lennon, Paul McCartney, George Harrison ve Ringo Star'dan oluşan grup, gelmiş geçmiş en etkileyici ve en popüler grup olarak müzik tarihine geçmiştir. 1962 yılında ilk albümleri olan Love Me Do ile müzik listelerini sarsan Beatles Grubu aradan henüz iki sene geçtikten sonra 1964 yılında yayımladıkları It's Been A Hard Day's Night albümleriyle artık dünya çapında bir efsane olmanın yolunda yürümeye başlamışlardır. Bu başarılarında grubun yöneticiliğini üstlenen Brian Epstein ve ilk albümlerini yayımlayan plak şirketi

Emi'nin sahibi George Martin'in katkıları büyüktür. 1964 yılında dâhice bir organizasyonla Amerika'ya giden grup televizyonda Ed Sullivan'ın programında görünüp canlı yayında şarkılarını seslendirdiklerinde kelimenin tam anlamıyla kıyametler koptu. Sosyologlar o gece Amerikan gençliğinin yüzde sekseünün evlerinde kalıp televizyonda Beatles'ı izlediklerini ve yine o gece ülke çapında gençler tarafından işlenen hiçbir suç kaydedilmediğini bildirmişlerdir.

Ogeden sonra Beatles, Amerika'da sağladığı büyük kitle desteğinin etkisiyle tüm dünyada pop müzik denince akla gelen ilk grup oldu. Öyle ki onlara duyulan sevgi ve coşku baş döndürücü bir hızla yayılarak Beatlemania akımını başlatmıştır.

Beatles, Amerika'da sağladığı büyük kitle desteğinin etkisiyle tüm dünyada pop müzik denince akla gelen ilk grup oldu.

Dört Liverpoollu genç artık tüm dünyanın tanıdığı ve attıkları her

adım haber olan yaşayan efsanelere dönüşmüştür. Plakları tüm dünyada akıl almaz bir hızla satılırken konserlerini izleyebilen şanslı insanlar kendilerinden geçmektedirler. Bu bağışarda, İngiltere'nin yoksul kesiminden gelen grup elemanlarının yaptıkları akılda kalıcı basit müziklerinin ve etkileyici şarkı sözlerinin çok büyük payı vardır. Dahası henüz yirmili yaşlarda olan o gençler dünya çapında bir olay haline geldiklerinin bilincinde olarak son derece olgun davranmakta, erken yaşta kavuştukları bu ölçülemez şöhreti rahatlıkla kaldırmaktadırlar. Her şeyden önce onlara bu şöhreti kazandıran yöneticileri Brian Epstein grubun günün birinde efsane olarak unutulmazlar arasına gireceğini ve

müzik var oldukça hep anımsanacaklarına inanmış ve Beatles'ın dört elemanına bunu kabul ettirmiştir.

Beatles grubu 1970 yılında olağanüstü müzik kariyerlerini sonlandırarak ayrılmaya karar verdiklerinde artık bir efsane olduklarını biliyorlardı. Geri kalan yaşamlarını da buna göre sürdürdüler. Ne mutlu onlara ki, müzik tarihine ve ansiklopedilere birer efsane olarak geçtiler.

Bu yazımı okuyacak olan gençler arasında da gelecekte efsane olabilecek denli bir başarıyı yakalayabilecek yeteneğe sahip olanların bulunduğu inanıyorum.

Lütfen buna sizler de inanın sevgili gençler. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

İki kıtaya bölünmüş şehirler

İki kıtaya bölünmüş şehirlerin en ünlüsü kuşkusuz İstanbul. Avrupa ile Asya'yı ayıran eşsiz Boğaz'ın iki yakasına düşen İstanbul, dünyanın en çok ziyaret edilen kentlerinden biri. İstanbul'da ilk yerleşimin tarihi MÖ 700 yılına kadar uzanıyor. Ama kimi tarihçilere göre kentteki insan izleri çok daha eskiye dayanıyor.

İki kıtaya ayrılan bir diğer şehir yine ülkemizde: Çanakkale. Ege'den Marmara'ya açılıyor. Şehirdeki ilk yerleşim 6 bin yıl öncesine dayanıyor.

Tıpkı İstanbul gibi jeopolitik olarak dünyanın en önemli şehirlerinden biri.

Biraz daha aşağıya doğru indiğimizde bu kez Asya ile Afrika arasında bölünmüş, Mısır'ın Süveyş şehrini görüyoruz. Aslında şehrin idari birimleri Afrika'da ama sınırları Asya'ya da uzanıyor.

Ural Nehri'nin ikiye böldüğü Kazakistan'ın Atrrau şehrinin de bir ayağı Asya bir ayağı ise Avrupa'da. Rusya'da da iki kıtaya bölünmüş iki şehir yer alıyor. Orenburg ve Magnitogorsk da Ural Nehri tarafından kıtalara bölünmüş durumda. Birden fazla kıta üzerinde yer alan şehirler "kıtalararası şehir" olarak adlandırılıyor. Kaynak: BBC

Her şey rulo haline getirilmiş birkaç kâğıtla başladı

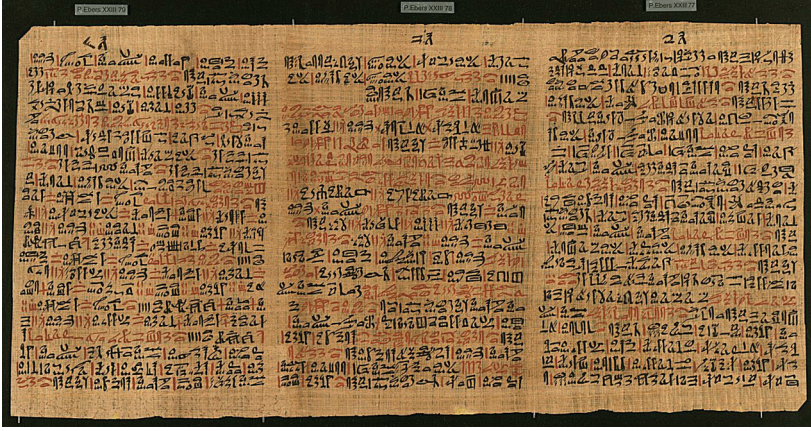
Stetoskop Nasıl İcat Edildi?

Yazan: SABRİYE AŞIR

M.Ö. 4. yüzyılda Hipokrat, öğrencilerine nefes seslerini dinlemenin önemini, M.Ö. 1500'li yıllarda yazıldığı değerlendirilen Ebers Tıp Papirüsü'nü ve Hindu Vedaları'nı (M.Ö 1500-1200) kaynak göstererek öğretmişti.

Fakat hekimler, hasta muayeneleri sırasında toplanan verileri otopsi masasında yaptıkları nihai incelemelerle ilişkilendirerek hem nefes hem de kalp seslerinin kesin klinik anlamlarını ancak 1800'lerin başlarında sistematik olarak

İç organlardan gelen seslere dair ilk tarihsel bilgi, M.Ö. 1500'lü yıllarda yazıldığı değerlendirilen Ebers Tıp Papirüsü'nde yer almaktadır.

anlamaya başladılar.

Bu dönem, Paris'in tıp konusunda neredeyse uluslararası bir merkez konumunda olduğu yıllardı. Paris Tıp Fakültesi, daha sonraları "klinik materyal" olarak adlandırılan bilgilere sınırsız erişim sağlayabildiği bir hastane sisteminden yararlanan, öncü ve üstün bir okul özelliğine sahipti.

Bu çatının altındaki en parlak yıldızlardan biri de, stetoskopu

icat ettiği bilinen René Théophile Hyacinthe Laënnec (1781-1826) idi. Laënnec hastalarla dolup taşan Necker Hastanesi'nde 1816 yılında yöneticilik görevini üstlenmeden önce, perküsyon denilen tanı tekniğinde ustalaşmıştı. Bu teknik, hastanın göğüs duvarında parmak ucuna kısa darbeler ile vurmayı içeren bir tanı sürecidir.

Fakat ne perküsyon yapmak ne de yaygın teknik olan hastanın

göğsüne kulağını dayayarak nefes seslerini dinlemek Laënnec'i tanı hassasiyeti konusunda tatmin etmiyordu. Laënnec özellikle de hekimlerin kilolu bir kişinin göğsünden çıkan boğuk sesleri

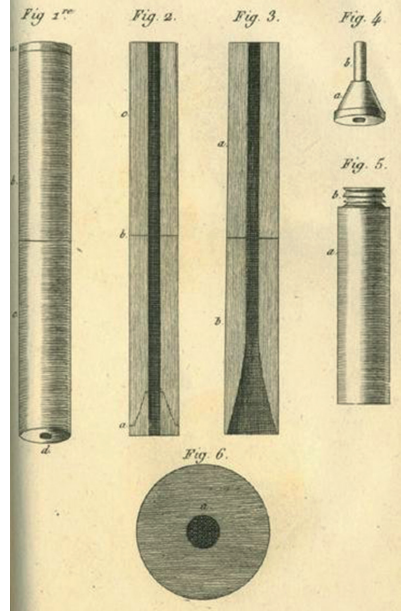
René Théophile Hyacinthe Laënnec'in icat ettiği ilk stetoskop. (solda) Yıllar geçtikçe stetoskop, bazı hekimler tarafından hem tasarım hem de akustik açıdan geliştirildi. 1961 yılında kardiyolog Dr. David Littmann, akustik açıdan mükemmel bir stetoskop tasarımı geliştirerek patentini aldı. (sağda)

duymakta yetersiz kalması konusunda hassastı. Ve çoğu yıkanmamış ya da bitlenmiş durumda olan hastalarının temizliğinden de tereddüt ediyordu.

1816 sonbaharında bir gün Laënnec, kalp hastalığı belirtileri gösteren bir genç kadını muayeneye gidiyordu. Anlatılana göre, muayene randevusuna geç kalmıştı ve Louvre'un avlusundan geçerek yolunu kısaltmayı denedi. Avludaki tahta yığınının üzerinde gülüşerek oynayan bir grup çocuk Laënnec'in dikkatini çekti.

İki çocuk, uzun ve dar bir ahşap çubukla oynuyordu. Çocuklardan birisi ahşap çubuğun ucuna kulağını dayamış dururken, diğeri de çubuğun öteki ucuna tırnaklarıyla vurarak ses çıkarıyor ve çocuklar bu sesin çubuğun bir ucundan diğer ucuna iletilmesinden büyük keyif alarak eğleniyorlardı. Bu olay gerçekte yaşanmış olsun ya da olmasın, Laënnec daha sonraları stetoskobu keşfetmesinin akustik biliminden ve sesin katı cisimler yoluyla iletilmesinden esinlenerek gerçekleştiğini belirtmiştir.

Laënnec muayeneye gittiği hastasının odasına girdikten sonra birkaç kâğıt istedi ve kâğıtları bir rulo haline getirdi. Yaptığı ruloyu hastasının göğsüne dayayan Laënnec, kalbin hareketini daha önceki geleneksel muayenelerinden çok daha net ve belirgin biçimde algılayabilmesi karşısında şaşkına döndü. 1816 ve 1819 arasındaki

Stetoskoptan önce hekimler kulaklarını doğrudan hastanın göğsüne yerleştirilerek kalp ya da nefes seslerini dinlerlerdi. Laënnec'in stetoskobu, hekimlerin doğal işitme duyularını destekleyerek teşhis koymalarına yardımcı oldu ve günümüzde kullanılan modern stetoskoba öncülük etti. Ve stetoskop hafızalarımızdaki hekim imajının ayrılmaz bir parçası oldu.

üç yıl boyunca Laënnec, sedir ve abanoz ağacından hazırladığı ahşap borularla bir dizi deney yaptı. Ve sonuç olarak 30 santimetre uzunluğunda, yaklaşık 3,5 santimetre çapında ve iç boşluğu ise 0,65 santimetre olan bir modele ulaştı.

Laënnec icadına Yunanca göğüs (stethos) ve gözlemlemek (skopein) sözcüklerinden türettiği stetoskop adını verdi. Laënnec, bronşektazi, amfizem, pnömotoraks, akciğer

Stetoskop 1850'lerde hekimlerin hayati araçlarından biri olmuştur. Göğüs seslerini dinlemeyi ve teşhis etmeyi öğrenmek, hekimlik eğitiminin önemli bir parçası haline geldi.

apsesi, hemorajik plörezi ve akciğer enfarktuları arasında güvenilir bir şekilde ayırım yapan ilk hekim oldu. Ayrıca kalp hastalıklarıyla ilişkili göğüs sesleri ve hırıltıları tanımlayarak, bu hastalıklarla ilgili bugünkü bilgilerimizin temelini oluşturdu.

19 Ağustos 1819'da Laënnec'in

Magnum opus'u olan stetoskop "De l'Auscultation Médiante" adlı iki ciltlik kitabında yayımlandığında, 13 Frank'a satılan kitabın yanında fazladan 3 Frank karşılığında stetoskop da verilmesine karşın tıp dünyasında neredeyse yaprak bile kımıldamadı.

Ancak 1820'lerin sonlarında, kitap yeniden basıldı ve başka dillere de çevrildi. Tanıtım ve dağıtımındaki yetersizliğe karşın bu kez başarıya ulaştı. Bu başarı, hekimlerin stetoskobu yavaş yavaş benimseyerek kullanmalarıyla birlikte Laënnec'in klinik tıptaki devrimini beraberinde getirdi. •

Çeviri kaynağı yazı: "A Curious Inspiration for the First Stethoscope", Dr. Howard Markel-Michigan Üniversitesi Tıp Tarihi Profesörü ve Tıp Tarihi Merkezi Direktörü. (www.pbs.org/newshour/health/a-curious-inspiration-for-the-first-stethoscope)

16 Mart 1926

İlk sıvı yakıtlı roket fırlatıldı

Modern roket biliminin babası olarak kabul edilen Robert Goddard tarafından tasarlanan ilk sıvı yakıtlı roket "Nell", 16 Mart 1926 günü Amerika Massachusetts'te fırlatıldı ve 12,5 metre yüksekliğe ulaştı. 1929'daki roket denemesi ise bir roket uçuşundaki ilk bilimsel yükü, bir barometreyi ve kamerayı içeriyordu. Goddard'ın çalışmaları, roket bilimi konusundaki bugünkü bilgilerimizin ve uzay uçuşlarının temelini oluşturdu.

Bireysel çıkarlara karşı ortak fayda: Ortakların trajedisi

Çeviri: DENİZ BENER

Varsayımsal olarak küçük bir köyde yaşadığınızı ve besin sağlamak konusunda köydeki bir balık göletine bağımlı olduğunuzu düşünün. Bu göleti diğer üç köylüyle daha paylaşıyorsunuz. Göletin içinde bir düzine balık yaşıyor ve bu balıklar üreyorlar. Gölette yaşamını sürdüren her iki balık için, her gece bir yavru balık daha onların arasına katılıyor.

Dolayısıyla, besin tedarikinizi en üst düzeye çıkarmak için günde kaç balık tutmanız gerekir?

Biraz düşünün. Göletin tam

kapasite ile başladığını ve yavru balığın hemen erişkin bir balık boyutuna ulaştığını varsayın. Tuttuğunuz balığın cinsiyeti gibi faktörleri ise önemsemeyin. Yanıt nedir?

Yanıt 1'dir. Ve üstelik bu, yalnızca sizin için geçerli değildir. Her bir köylü için besin tedarikini en üst düzeye çıkarmanın en iyi yolu, her balıkçının günde 1 balık almasıdır.

Şöyle ki; eğer her köylü bir balık alırsa gölette geceye 8 balık kalacaktır. Göletteki her iki balık başına bir yavru üreyecek ve ertesi

gün gölet yeniden 12 balıkla dolu olacaktır. Eğer herhangi bir köylü birden fazla balık alacak olursa, üreme çiftlerinin sayısı azalır ve balık popülasyonu toparlanamaz. Sonuç olarak da göletteki balıklar, dört köylüyü de açlığa mahkûm ederek yok olacaktır.

Bu balık göleti, ortak malların trajedisi denilen klasik problemin yalnızca bir örneğidir. Bu olgu, köy ortak alanlarında sığırların aşırı otlatılmasının irdelendiği 1833'teki bir münazarada, ilk kez Ekonomist William Forster Lloyd tarafından tanımlanmıştır. Yüz yılı aşkın bir süre sonra Çevre Bilimci Garrett Hardin de, pek çok bireyin otlatma alanları, balık tutma alanları, yaşam alanları ve hatta temiz hava gibi sınırlı bir kaynağı paylaştıklarında neler olduğunu ifade etmek için bu kavramı yeniden gündeme taşıdı.

Hardin, bu tür durumların kısa vadeli bireysel faydaları ortak fayda ile karşı karşıya getirdiğini; aşırı otlatma, aşırı avlanma, aşırı nüfus, kirlilik, diğer toplumsal ve çevresel problemlerle birlikte hepimiz için kötü sonuçları beraberinde getirdiğini savundu.

Bir ortak malların trajedisi örneğinin en önemli özelliği, bireye

kendisi için bir fayda sağlama olanağı sunarken diğer yandan da daha geniş bir nüfusun bazı olumsuzluklardan etkilenmesine neden olmasıdır. Bunun ne anlama geldiğini kavramak için yeniden balık göletimize gidelim.

Her balıkçı kendine olabildiğince fazla balık almaya isteklidir. Aynı zamanda balık üremesindeki herhangi bir düşüş ise tüm köyü etkilemektedir.

Komşuları tarafından mağdur edilmekten endişe duyan bir balıkçı, fazladan bir balık ya da iki-üç balık almasının, kendisinin menfaatine olduğu sonucuna varacaktır. Maalesef diğer balıkçıların da kendileri için vardığı sonuç budur. Ve işte bu da trajedir.

Kısa vadede bireyin kendisi için en uygun olan, uzun vadede hiç kimse için en iyisi değildir.

Bu elbette basitleştirilmiş bir örnektir. Ancak ortak malların trajedisi, gerçek yaşamın içindeki en karmaşık yapılarda da karşımıza çıkıyor. Aşırı antibiyotik kullanımı, çiftlik hayvanlarının üretiminde ve yaygın hastalıkların tedavisinde kısa vadeli kazanımlar sağlamaktadır ancak tüm nüfusu tehdit eden antibiyotiğe dirençli bakterilerin evrimleşmesi sonucunu da beraberinde getirmiştir.

Garrett
Hardin

Kömürlü bir termik santral, müşteriler için ucuz elektrik ve sahipleri için de kazanç demektir. Bu kısmi faydalar, kısa vadede işe yarar fakat madencilik ve kömürün yakılması faaliyetlerinin yol açtığı

kirlilik tüm atmosfere yayılır ve binlerce yıl boyunca kaybolmaz.

Başka örnekler de vardır: Çevreyi kirletmek, su kıtlığı, ağaçların kesilmesi, trafik sıkışıklığı ve hatta şişelenmiş su alımı. Ancak insanlık, büyük işler yapabilme becerisini de kanıtladı. Toplumsal sözleşmeler oluşturuyor, anlaşmalar imzalıyor, hükümetler seçiyor ve yasalar yapıyoruz. Bütün bunlar ortak çıkarlarımızı kendi bireysel dürtülerimizden kurtarmamızı sağlar.

Bu kolay değil. Ve her daim başarılı olamayabiliyoruz. Fakat yapabileceğimizin en iyisini yapmayı becerebilen insanlar, bu sorunları çözebileceğimizi gösterdiler. Ve eğer Hardin'in dersini hatırlarsak bunu yapmayı sürdürebiliriz. Ortakların trajedisi uygulandığında, hepimiz için iyi olan her birimiz için iyidir. •

Kaynak: Nicholas Amendolare, "What is the tragedy of the commons?"

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Her çeşit arazi ve mülklerin,alanını, sınırlarını ve değerlerini belirtip plana bağlama işine ne ad verilir?
a-Kabotaj
b-Kadastro
c-Epigrafi
d-Kartograf

2-"Muadil" ne demektir?
a-Seçimlik b-Aykırı
c-Denk d-Muafiyet

3-Direk hedefe, kale ya da potaya atılan sert topa ne ad verilir?
a-Şut
b-Vole
c-Frikik
d-Degaj

4-Mikroptan arındırılmış olana ne ad verilir?
a-Neoplazi
b-Retiküler
c-Radikülit
d-Sterilize

5-Aşağıdakilerden hangi sistem çıkarıldığında canlı yaşamına devam edebilir?
a-Dolaşım
b-Sindirim
c-Üreme
d-Boşaltım

6-Kelebek larvasına ne ad verilir?
a-Solucan
b-Tırtıl
c-Kurtçuk
d-Sülük

7-Bisturinin eş anlamlısı nedir?
a-Satır
b-Bıçak
c-Neşter
d-Çakı

8-Aşağıdakilerden hangisi şifreleme bilimidir?
a-Tipoloji
b-İmmünoloji
c-Fonoloji
d-Kriptoloji

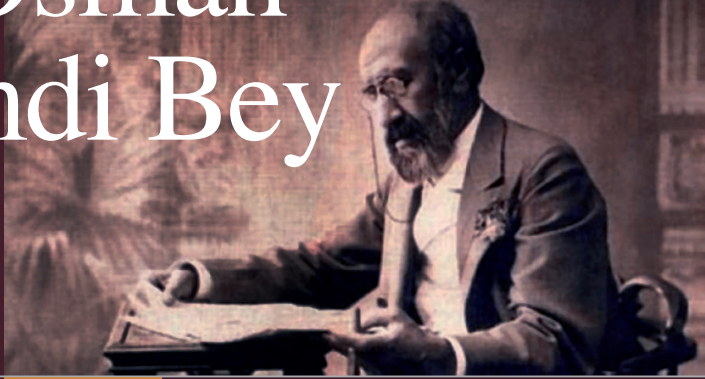
9-Türkiye'nin en eski üniversitesi hangisidir?
a-İTÜ
b-İstanbul Üniversitesi
c-ODTÜ
d-Boğaziçi Üniversitesi

10-Tantuni hangi ilin meşhur yemeğidir?
a-Mersin b-Antalya
c-Adana d-Bursa

11-Hem karada hem suda yaşayabilen canlılara genel olarak ne ad verilir?
a-Amikler
b-Amfokoklar
c-Amipler
d-Amfibiler

12-Aşağıdaki hayvanlardan hangisinin alt çenesi hareket edemez?
a-Koala
b-Tazı
c-Timsah
d-Antilop

Osman Hamdi Bey

İlk Türk arkeoloğu olarak kabul edilen Osman Hamdi Bey aynı zamanda Türk resminde figürlü kompozisyon kullanan ilk ressamdır. 1842 yılında İstanbul'da doğmuş; on altı yaşındayken yaptığı kara kalem resimlerle dikkat çekmiş ve hukuk öğrenimi için gittiği Paris'te dönemin ünlü ressamlarından Jean-Léon Gérôme ve Boulanger'in atölyelerinde resim eğitimi almıştır. Resim öğrenimi için Paris'e gönderilen Şeker Ahmet Paşa ve Süleyman Seyyid ile Türk resim sanatının ilk kuşağını oluşturmuşlardır.

1881'de Müze-i Hümayun (İmparatorluk Müzesi) müdürü Anton Dethier'in ölümü üzerine padişah tarafından müze

Türk resminde figürlü kompozisyon kullanan ilk ressamımız.

müdürlüğüne atanmış, yirmi dokuz yıl müdürlüğünü yaptığı günümüz İstanbul Arkeoloji Müzesi dünyanın sayılı müzeleri arasında yer almıştır. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi olarak varlığını sürdüren Sanayi-i Nefise Mekteb-i Alisi'nin de kurucusudur.

Eski eserlerin yurt dışına götürülmesini yasaklayan 1874 tarihli "Asar-ı Atika Nizamnamesi"ni hazırlayıp yürürlüğe koymuş; tüm arkeolojik çalışmaların kontrolünü üstlenerek modern arkeoloji biliminin Osmanlı'da temellendirilmesini sağlamıştır. En önemli arkeolojik kazısı 1887-1888 yıllarda gerçekleştirdiği Sayda Kral Mezarlığı (Lübnan) kazılarıdır. Bu kazılar sırasında dünyaca ünlü İskender Lahdi'ni bulan Osman Hamdi Bey, 1910 yılında İstanbul'da yaşamını yitirmiştir. •

Baharda geleceğim diyordun hani...

Yazan: SABRİ KEMAL

Şiir matinelerinin en sevilen şiiiriydi Bekir Sıtkı Erdoğan'ın Marya adlı şiiiri. O da Erdoğan Çokduru gibi asker şiiirlerindendi şiiirimizin. Bizim kuşak Marya ile tatmıştık şiiirinin tadını. Ama Türkiye onu daha çok Selahattin İnal'ın bestelediği "Hancı", Gültekin Çeki'nin bestelediği "Kara gözlüm efkarlanma gül gayrı" diye başlayan "Kışlada Bahar" adlı şiiirleri ile tanıdı.

Bekir Sıtkı Erdoğan
(1926-2014)

İçimizden kaç kişi bilirdi şiiirlerini çok sevdiğimiz Bekir Sıtkı Erdoğan'ın 1926 Karaman'da doğduğunu, Adana'daki öğretmen okuluna gidecekken sıtmaya tutulup gidemediğini, II. Dünya Savaşı yıllarında Konya'ya taşınan

Kuleli Askeri Lisesi sınavını ucu ucuna yakalayıp da 1948 yılında Harp Okulu'nu bitirdiğini? Konya'da Kuleli Askeri Lisesi'nde okurken Ümit Yaşar Oğuzcan ile sınıf arkadaşı olduğunu?

Ben bilmiyordum. Fakat “Marya”sı su gibi ezberimiz-deydi. “Hancı” şiiri de...

Cumhuriyet'in 50. Yılı nede-niyle 50. Yıl Marşı için açılan yarışmayı kazanan Necil Kazım Akses'in bestesinin sözleri de yine ona aitti...

MARYA

Sustu another life gazinosu
Sustu şarkılar
Paletimde renk sustu fırçamda
şekil
Ve bu gece ilk defa
şimal körfezinde
Sustu paramos'un mazgallarından
Şehre pancur pancur dökülen
arya,
Artık ne tayfalar mevcut,
ne komondoslar,
Ne o kor tenli,
kızıl saçlı kanarya.

Bu medar ikliminin تنها
gecesinde

Sardı bambu kamışlarını pişman
bir sükût

Sardı bu sızı

Hani birdenbire bazen etrafımızı

Sapsarı bir şüphe sarar ya

İşte öylesine

berbat bir hal var

Hiçbir şey düşünmek

istemiyorum, hiçbir şey

Ama dördüncü tarassut kulesinde

Bir şüpheli sinyal var

Hayır, hayır yalan bütün bunlar

Artık ne kadere inanıyorum ne
fala

Yalan söylüyor o falcı kadın

O hintli parya

Ben yalnız sana inanıyorum

Yalnız sana Marya

Beni kahrediyor böyle geçen her
gece

Bu hoyrat yıldızlar,

bu su, bu okyanus, bu yer

Ve gökyüzünde emanet duran

Şu asma fener

İnan ki sevgili marya

Ne varsa hepsi yalan

hepsi keder

Ve hepsi omuzumuzun üstünde

çaresiz bir yük

Ve hepsi angarya

Biliyorum bu sabah güneşle

beraber biliyorum

Bir vapur demirleyecek

bu nankör limanda

Pol'ün ebedi matemine rağmen

Virjini olabilirdi bu vapurda

Ama sen yoksun biliyorum

sen yoksun

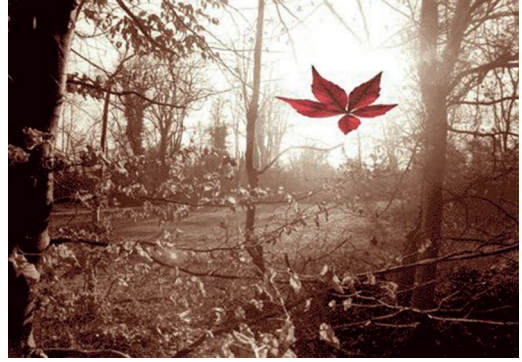
Baharda geleceğim diyordun hani

İşte mevsim bahar ya
 Fırçam neden böyle titrer bilir
 misin
 Ve neden resimlerde fon sapsarı
 Anlıyorsun değil mi yavrum
 Bütün kağıtlara sinmiş anlıyorsun
 Bu tropikal zehir
 Bu müzmin malarya,
 Sensiz nasıl da boş iskele
 Sensiz nasıl da تنها şehir
 Müfreze nöbetçilerinin gözü
 önünde
 Koydan yıldızları çalmışlar
 bir bir,
 Yine birkaç çımacı,
 birkaç palikarya
 Ama kim düşünür yıldızları
 Yüzbaşı Arnold'u vurmuş yerliler
 Matemler içinde
 tekmil batarya.
 Bu insanlar,
 bu gök bu deniz, bu yer
 Birer birer kaybolmaya mahkûm,
 birer birer
 Biz ki çoktan bu sapsarı hasret
 içinde susuz
 Biz ki çoktan beri kaybolmuşuz
 Nasıl, ağlıyor musun marya
 Sil gözlerini
 sil yavrum
 Bizim yokluğumuzdan ne çıkar
 Aşkımız var ya...

HANCI

Gurbetten gelmişim, yorgunum
 hancı
 Şuraya bir yatak ser yavaş yavaş
 Aman karanlığı görmesin gözüm
 Beyaz perdeleri, ger yavaş yavaş
 Sıla burcu burcu... İle ocağım

Çoluk çocuk hasretinde kucağım
 Sana her şeyimi anlatacağım,
 Otur baş ucuma, sor yavaş yavaş
 Güç bela bir bilet aldım gişeden
 Yolculuk başladı Haydarpaşa'dan
 Hancı n'olur, elindeki şişeden
 Birkaç yudum daha ver yavaş
 yavaş
 Ben o gece, hem ağladım, hem
 içtim
 İki gün, diyardan diyara uçtum
 Kayseri yolundan, Niğde'yi
 geçtim

Uzaktan göründü, Bor yavaş
 yavaş
 Garibim, her taraf bana yabancı,
 Dertliyim; çekinme, doldur be
 hancı
 İlk önce kımıldar hafif bir sancı
 Ayrılık sonradan kor yavaş yavaş
 Bende bir resmi var, yarısı yırtık
 On yıldır evimin kapısı örtük
 Garip bir de sarhoş oldu mu artık
 Bütün sırlarını der yavaş yavaş
 İşte hancı ben, her zaman
 böyleyim
 Öteyi ne sen sor, ne ben söyleyim
 Kaldır artık, boş kadehi neyleyim
 Şu bizim hesabı, gör yavaş yavaş •

Gönül Telimizi Titreten Olaylar

Yazan:
Prof. Dr.
Emrullah GÜNEY

Yurdumuzdan
İnsan Manzaraları

Emekli öğretmen Hulusi Tokcan anlatıyor...

“5 yıl görev yaptığım köy ilkokulunda öyle zeki çocuklar vardı ki. Havasından mı, suyundan mı, özellikle matematikte bazı öğrenciler pek akıllıydı. Sorduğum bir problemi, kağıda kaleme gerek kalmadan zihninden birkaç saniyede yapanlar vardı. Ali onlardan biriydi. Birden beşe değin öğrencimdi. Okulu bitirdi. Babasına “Ali’yi okutun!” dedim. Adam hiç aldırmadı. Ben ısrar ettim. “Bu çocuk okur. Harcamayın...”

Sonra köyden ayrılırken Ali’yle konuştum. Elimi öperken gözyaşlarımı tutamadım. Karşımda, 5 yıllık eğitimden geçtikten sonra, kısa sürede bildiklerini, öğrendiklerini unutan kırsal bölgelerin yüzbinlerce çocuğundan biri duruyordu. İçim parçalandı. »

Bu çocuklar toz toprak arasında tükenip gidiyorlardı. Vedalaştık. “Öğretmenim, seni hiç unutmayacağım.” diyordu artarda. Okuması için öykü, şiir ve romanlar armağan edip ayrıldım.

İlçe merkezine atanmıştım. Köye 6 km uzakta yeni görev yerimde göreve başlayacaktım artık. Sık sık Ali aklıma düşüyordu. Hafızlık pazara gelen köylülere sordum. Ali hem koyun güdüyormuş hem de hafızlık kursuna gidiyormuş. Babası, onun devlet okullarında okumasını istemiyormuş. İçim parçalandı. Böyle zeki bir çocuk harcanıp giderse eğitimciliğim ne işe yarayacaktı? Buna göz yumacak mıydım?

*Ali hem koyun
güdüyor hem de
hafızlık kursuna
gidiyormuş.*

Yatılı okul sınavlarında görevliydim. Pazara gelen Ali’yle karşılaştım. İyice kavrulmuş, sanki küçülmüştü. Yüzü kavlak, dudakları çatlak. Fakat gözleri parlak, ışıldak gibi... Başvurusunu yaptık. Babasına haber vermemesini söyledim.

Döndü köyüne Ali.

Sınav günü ilçe merkezinin son evlerinin bittiği yerde yeni yapılan okulun duvarsız bahçesinde Ali’nin beş koyunu otluyordu. Sınav salonunda yerini aldı Ali. Fakat tedirgindi. Ben, gülümseyerek bakışlarımla demek istiyordum ki “Sen endişe etme, soruları yanıtlamana bak. Ben koyunlarını gözlüyorum.” Bir ara dışarı çıktım. Okulun hademesine durumu anlattım. Üst kat sınav salonundan baktım, o da avluda koyunlara bakıyordu. İyi ki müdürümüz anlamadı Ali’yle aramızdaki sessiz anlaşmayı. Işıkillenirdi. Sınav sonunda, soruların tümünü yanıtladığını anlattı bana. Sonra ona bir gazoz içirdim. Koyunlarını topladı, köyüne döndü. Arkasından bir süre seyrettim. Gözlerim yaşardı.

Ali sınavı başarmıştı. Yatılı okulda okuyacaktı. Hayli uzak bir kent de olsa gidecekti. Babasının karşı koymasına aldırmadan onu kurtarmıştı.

Ali düzenli olarak eğitimi ni sürdürdü. ODTÜ Makina Mühendisliği’ni bitirdi. Bir süre ABD’de kaldı. Başarılarını hep izledim gururla. Bir kamu kuruluşunda görevini yetkiyle yapıyor şimdi.

Ben ilçe merkezinden il merkezine geçtim. Görevimi 42 yıl sürdürdüm. Emekli oldum. Şimdi bana sorsalar “Meslek yaşamında en gurur duyduğun olay nedir?” diye, Ali’nin okuması, okutulmasıdır derim. Şimdi 81 yaşımdayım.

Demek ki, öğretmen bir çoban ateşi yakmalı, gelecek gördüğü öğrencilerine çoban çeşmesinden su içirmeli. Zıyan olup yitmemeli o akıllı uslu köy çocukları. İşte ben bunun gururunu yaşıyorum.”

* * *

PTT görevlisi Ahmet Aydın anlatıyor:

“Eskiden kentler arası yolcu otobüsleri Nevşehir’in içinden hareket ederdi. Ankara’ya gidiyordum. Biletimi aldım, yakındaki büfeden Cumhuriyet alıp cebime koydum. Otobüsün kalkma saatini bekliyorum. Uzaktan tanıdığım, ama adını bilmediğim bir köylü sıkıntılı sıkıntılı geziyordu. Gözü insanların yüzündeydi. Sanki, bir şey soracakmış gibi yaklaşıyor, sonra vazgeçip geri çekiliyordu. Acıdım adama.

“Sıkıntın nedir, bana söyle!” dedim.

Cebimdeki gazeteye dikkatle baktı, gülümsedi.

“Tamam,” dedi. “Sen aradığım adamsın.”

“Hayrola!”

“Benim oğlan Ankara’da hukuk öğrencisi. Dün telefon etti. Parasız kalmış. Bulduk buluşturduk, biraz para sağladık. Bugün PTT kapalı. Bankalar da öyle. Ancak güvendiğim biriyle gönderirsem kısa zamanda eline geçer para.”

“Peki, bana nasıl güvendin?”

“Cebinde Cumhuriyet var ya.”

Gözlerim yaşardı. Köylünün güvenini boşa çıkarmamalıydım. Adını, oğlunun adını, zarfın içindeki paranın tutarını bir kağıda yazdım.

Gözlerim yaşardı. Köylünün güvenini boşa çıkarmamalıydım.

Bir zarf içindeki parayı teslim aldım. Otobüs akşama doğru Ankara Kentlerarası Otobüs Terminali’ne ulaştı. Soran, meraklı gözlerle otobüsten inenlere dikkatle bakan genci gördüm. Endişeliydi. Hiç söz etmeden zarfı teslim ettim. “Babanın selamı var. Aman, dikkatli harca,” dedim. Bavulumu alıp yürüdüm. Bir taksiye bindim. Hukuk öğrencisi genç teşekkür bile edemedi.

* * *

Bozok Yaylası’nın yazarı Abbas Sayar...

Yılkı Atı önce TRT Ödülü kazandı. Sonra filme çekildi.

Biz gazetelerin sanat sayfalarından adım adım izledik. Sonra haber aldık ki, TRT Televizyonu bu filmi yayımlayacak.

Ak-kara tv aygıtının karşısına geçip oturduk. Oğlum Umud daha 5 yaşında. Cankulağıyla seyrediyor.

Yılkıya bırakılan at öyküsü... Hüznünlü... Acı... İnsanoğlu zalim.

Film bitti. Umud, yan odaya geçti. Merak ettim. Vardım baktım, yatağına kapanmış, ağlıyor.

“Bi avuç arpaları, yemleri yok muymuş?”

Ağlıyor... Bizi de ağlatıyor...

* * *

“Öğretmenim, siz benim hapislerde çürümemi önlediniz. Verin elinizi öpeyim.”

“Hatırlayamadım. Ne oldu?”

“Şöyle 1971’e doğru gidin bakalım. İkimiz de otobüs garajında bekliyoruz. Yaz tatili. Siz İstanbul’a gidiyorsunuz. Ben Ankara’ya. Bir küçük çanta vardı elimde. O sırada şişman, aşırı şişman bir adam geldi. O zamana kadar hiç görmemiştim. Korkutucu bir yüzü vardı. Bana dedi ki yavaş bir sesle:

“Kardeş, otobüs almıyor valizlerimi. Siz ikisini üzerine kaydettirerseniz, ayrıca bagaj parası vermekten kurtulurum.”

İkircikli davrandım. Yüzüme baktınız. Kaş göz işaretiyle kabul etmememi belirttiniz. Size inandım, güvendim. “Olmaz,” dedim. Adam bozuldu. Başka birisine verdi bavullarını. O gün akşam, radyo haberlerinde duydum. Açıkça otobüsün plakasını, nereye gittiğini açıklıyor ve diyordu ki “Bugün Kayseri-İstanbul arasında yolcu taşıyan otobüste yapılan aramada külliyetli miktarda eroin yakalandı ve 3 kişi gözaltına alındı.”

Birden sırtımdan ter boşandı. Size duyduğum minnettarlık sonsuz. O günden beri bir teşekkür edemedim. Siz benim hayatımı kurtardınız.”

* * *

Coğrafya Öğretmeni Oruç Kaleli’nin mektubu:

“Sevgili Öğretmenim, Fakülte son sınıftayız. Bir ay sonra mezun olacağız. Serin bir akşam. Dersler bitti. Arkadaşlar yurtlarına, evlerine dağıldılar. Ben kantinde bekledim. Sizle konuşma gereksin-

mesi duydum. Bir süredir babamla çatışıyordum. Komşu köyden bitek toprakları olan bir varıslı adamın kızıyla evlenmemi istiyordu babam. Ben karşı koyuyordum. Bu yüzden babam bana küsmüştü.

Belki dertleşmek istiyordum sizle.

Odanızın ışığı yanıyordu. Gün boyu süren uğultu dinmişti. Kapınızı çalmadan, burnuma kahve kokusu geldi. Anladım. Vivaldi’nin 4 Mevsim’i de duyuluyordu. Odaya girdim. Sadece masa lambası aydınlığında kim bilir kaçınıcı kitabınızı hazırlıyordunuz. Kitaplıkta haritalar, fotoğraflar, çizimler, grafikler... Ciddi bir sevecenlik... Ayağa kalkıp gülümseyerek elimi sıktınız. Adımı biliyorsunuz. Yer gösterdiniz. Sormadan içip içmeyeceğimi, fincana kahve doldurdunuz. Karşılıklı içerken ‘Acaba kaç yıl sonra benim de böyle bir odam olacak? Ne zaman müzik dinleyerek ziyaretime gelen bir öğrencimle kahve içebileceğim.’ diye düşünmeden edemedim.

Siz bana hazırladığınız kitap hakkında bilgiler verdiniz. Benim aklımda babam, evlenmemi istediği kız vardı. Anlattım. Bir süre durdu, düşündü. O loş odada sanki bir filozofu dinliyordum.

‘Aşını, işini, eşini iyi seç!’ dedi. ‘Bilinmedik aş ya karın ağrısı yaratır ya baş... İşini seversen, sevgiyle yaparsan dünya sana cennet, yaşadığın her gün bir gülistan... Eşinle uyum içinde birliktelik yaşarsan da öyle. Her gün sevgiyle, mutlulukla, sevinçle, esenlikle geçer...’

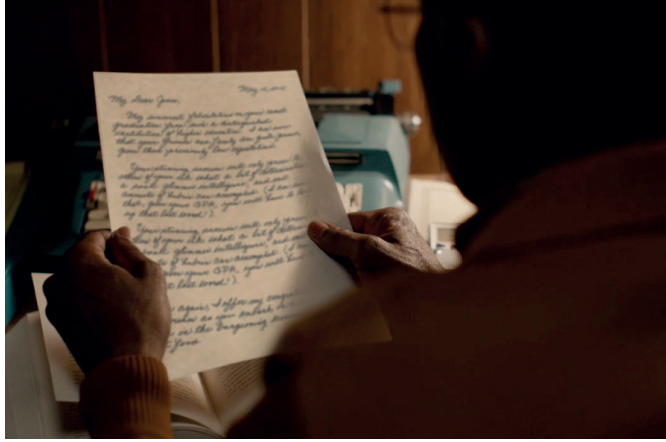
‘Eğitim, kültür uyumsuzluğu da var bu arada.’

‘Evet, toprakla evlenmeyeceksin ki... Bir genç kız var karşında. İlkokulda 3 yıl okumuş. Küçük görmek değil elbet, olanağı o kadarmış, bırakmış. İvedi olmaz bu işler. Hele okulunu bitir, bu arada umut verme kızcağıza da, yazıktır, fakat kesin kararlı olduğun bilin-

sin. İkircikli davranırsan üzerine gelirler; ikna etmeğe çalışırlar. Tavırını ortaya koymalısın. Atandığın yerde, karşına bir meslekdaşın çıkar, anlaşırsın, mutlu bir yuva kurarsın.’

Çalışıyordunuz. Belki o anda evinizde eşinizin, çocuklarınızın yanında olmanız gerekiyordu. Özveriyle derslerinizin ardından kitap yayımlatma çabasını sürdürüyordunuz. Vaktinizi çok almamak için müsaade istedim, verdiğiniz bilgiler için teşekkür ettim, ayrıldım. Yine ayağa kalkarak uğurladınız beni (Başka hiç kimseden benzer bir davranış görmediğimi belirtmeliyim). Fakültenin önünden otobüs boş olarak kent merkezine gidiyordu. Binmedim. Baktım hâlâ ışığınız yanıyordu. İçim sevgiyle ürperdi, saygıyla düşündüm. Tavsiyelerinizi bir daha belleğimde tazeledim. Yürüdüm, yürüdüm...

O gün, o akşam, o görüşme benim yaşamımda bir dönüm noktası oldu. Sanki bir milat... Yurda

varınca ajandama yazdım o gün yaşadıklarımı.

Değerli öğretmenim, Fakülte bitti. O yıllar şimdiki kadar çok değildi mezun sayısı. Üç ay sonra atamalarımız yapıldı. Sevinçle, mutlulukla, görev yaptığım liseyi size bildirdim. Sonra tarih öğretmeni Sevinç’le tanıştım, anlaştık ve evlendik. Babam beni bağışlamadı. O kızcağızla evlenmeyince toprakları elinden kaçırmıştı. Yıllar sonra, artık ilk çocuğumuz doğunca ziyarete gittik. Ablalarımın torunları vardı da, tek oğlu olan benim çocuğum ilkti. Babam, anacığım gözyaşlarıyla torununa, gelinine sarıldılar: anladım ki beni affetmiş babam.

Sevgili Öğretmenim, nereden nereye? Siz benim için hep bir ‘idol’ oldunuz. Bir kılavuz, rehber. Bu mektubumu böyle bir duyguyla yazdım. Başka bir amacı da yoktur. Size sağlık, esenlik diler, tekrar tekrar teşekkür ederim.” •

23 Nisan 2000-Ürgüp. / 1 Ağustos 2019

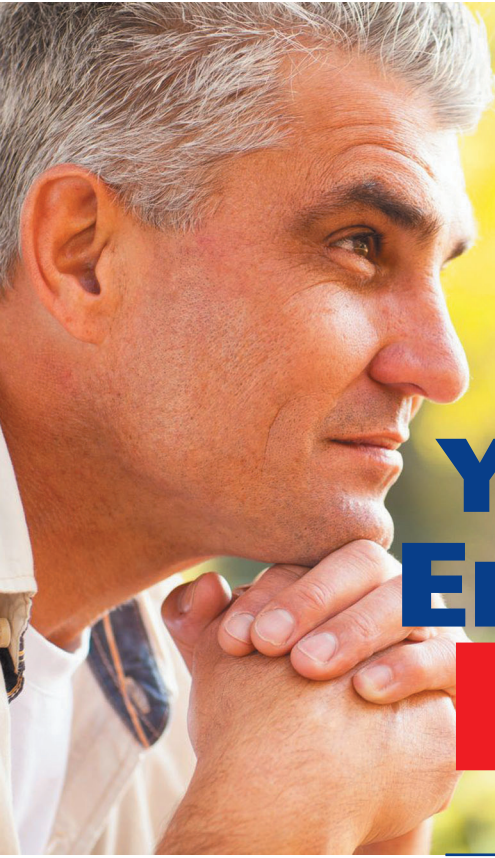
SUDOKU

9		2	7	6		4		
	8			4	9			
6	7			5	1	9	2	
							5	7
2	1					6	9	3
			9	1			8	
5	6	1					7	2
3	4		5			8	6	
		7			6	5	4	

Sudoku Yapamayanlar İçin

2				7	4			
				9		7		1
7	8	5	1	3				
5					6	1		9
					5			7
		6	7			5	4	2
			8					
		1	3	4				6
4		3			7			

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

Yaptığım En Büyük Hata

Yazan: HAROLD S. KUSHNER

Yaşamımla ilgili iyi duygular taşımak için nedenlerim var. Bana iki harika çocuk veren eşimle otuzbir yıldır evliyim. Başarılı ve saygın bir işim var.

Güzel bir evde oturuyoruz ve tatillerimizde yolculuğa çıkabiliyoruz. Ancak, eğer yaşamımda herhangi bir şeyi değiştirebilecek olsaydım, kendimi tümüyle işime verdiğim, eşimin ve küçük çocuklarımla gereksinimlerini görmezden geldiğim yılları değiştir-

Orta yaş pişmanlıklarına kapılmamak için ne yapabilirsiniz? Öncelikle sizden 10-15 yaş büyük bir iş arkadaşınıza şu soruyu sorun:

“Benim yaşımdayken neyi farklı yapmış olmayı dilerdiniz?”

Düşünün ve karar verip uygulayın. Seçim sizin.

mek isterdim. O yıllarda, çoğu erkeğin her zaman yaptığı gibi kariyerimi en öne koymuştum. İşim, evime harcamam gereken zamanı çalan “öteki kadın” olmuştu. Eşim hep yanlış yapmakta olduğumu, çocukların benim ilgimi istediklerini ve bana gereksinim

duyduklarını söyleyip duruyordu. Ayrıca onu doktor randevularından, uyku öncesi masallarına dek tüm çocuk yetiştirme sorumluluklarıyla baş başa bırakmak da adil sayılmazdı.

Eşim ayrıca çocuklarımın büyüdüğü ve kısa zaman sonra geçip gidecek o sihirli yılları paylaşmayı hak ediyor olmamın da en önemli konu olduğunu söyledi. Sürekli ofiste olmamın, evde olmaktan daha eğlenceli olduğu için olmadığını kızgınlıkla anlatmaya çalışıyordum. İşim zor ve sıkıntılı bir işti. Dahası, bu işi eşim ve çocuklarım için yapıyordum. Çocuklara uyku öncesi masalı anlatmanın sevgi göstermenin tek yolu olmadığını söylüyordum ona. Onlara yiyecek, giyecek, barınak ve özel okulda eğitim olanağı sağlamak da kendini adamanın bir

ifadesi değil miydi? Geriye baktığımda, duygusal yaşamımı iş yerimde sürdürdüğüm için ruhumu daha çok işime adanmış olduğumu fark ediyordum. Kendimi işimle tanımlıyordum, eş ve baba rolümle değil. Şimdi ise, eşimin uyarılarını çok daha önce dinleyebilmiş olmayı dilerdim. İşlerini

çok seven ve hafta sonlarında evde sıkılan pek çok insanın eğilimi olan “Yaşasın Bugün Pazartesi” sendromu hakkında geçtiğimiz günlerde bir makale okudum. Gerçekten de, toplumumuz sanki para kazanmanın ruhlarmızı geliştirmekten ve yetişkinlerle ilgilenmenin de çocuklarla ilgilenmekten daha değerli olduğuna inanıyor. Ben başarının ne anlama geldiğini yanlış anlamıştım. Gençken ailemi kandırmak bir yana, kendimi de kandırmıştım. Şirket, çalışanları arasında rekabeti, herşeyin üstünde tutarak körükliyordu.

Bir defasında ülkenin en başarılı sigorta satıcılarının toplantısında “Bu hafta başkente gelmeniz maliyeti ne oldu? Yol ve otel masraflarını kastetmiyorum; satış çok önemli olduğu için yaşamınızda nelerden vazgeçtiniz?” diye sormuştum.

Maliyetin ne olduğu konusunda hayli iyi bir fikrim var. Bir zamanlar bir halk şarkıcısının babası ile ilgili bir şarkıyı tanıtırken, “Sevdiğim tüm insanlar içinde en az babamı tanırım” dediğini duymuştum. İlk düşüncem, evet ben de babam için aynı şeyleri söyleyebilirim, biçimindeydi.

Kendimi işimle tanımlıyordum, eş ve baba rolümle değil.

Sonrasında ise, “Benim çocuklarım da benim için aynı şeyleri mi söyleyecekler?” biçiminde düşünmekten kendimi alamamıştım.

Göründüğü kadarıyla bu durum erkeklerin çoğu için geçerli. Bizler kendimizi insani bağlarımızla değil, kazanma gücümüzle tanımlıyoruz. Geleneksel olarak toplumumuzun erkekleri, yarışma içinde rahat olma, duygusal etkileşimler içinde ise rahat olmama yönünde koşullandırılmışlardır. Öte yandan, kadınlar ise, bunun tam tersi yetiştirilmekte-dirler.

Ancak şimdi artık kadınlar da çalışma dünyasına girmişlerdir ve onlar da yarışma ve başarının aldatici “siren” şarkılarını duymaya başlamışlardır. Artık onlar da bir emlak satışının ödülünün çocuk bezi değiştirmekten daha büyük olduğunu düşünmektedirler. Benim görüşüme göre ise kadınlar baştan buyana daha iyi olan taraftaydılar çünkü yaşam aslında büyük ölçüde paylaşmak ve sevmekle ilgilidir, yalnızca kazanmakla değil.

Eşimin haklı olduğunu ancak elli yaşına geldiğimde anlayabildim ve böylece tüm değer yargılarım baş

aşağı oldu. Ancak öyle bir anlık içgörüyü de değişmedim. Oğlumuzun 14 yaşındayken ender görülen bir hastalık nedeniyle ölümünden sonra da olmadı bu değişim. Güçlü ve zayıf yanlarımı kabul etmeyi geç öğrendim ve artık benden öndeki insanları geçmeye çalışmayı bırakabileceğimi biliyordum. Çok şaşırardım ama, gençlik isteklerinden vazgeçtiğimde kendimi özgür duyumsadım.

Tabii yine de evliliğimin ve babalığının ilk yıllarını yakalamak için çok geçti. Tanıdığım en mutsuz insanlardan kimileri, onlu yaşlardaki çocuklarına, “O yıllarda önceliklerimi yanlış belirlemiştim; şimdi ofiste daha az, sizlerle daha çok zaman geçireceğim” deyip de, “Ya, öyle mi baba, çok iyisin, sağol ama bizim başka planlarımız var” yanıtını alan kırklı yaşlardaki babalar oldu.

Böyle orta yaş pişmanlıklarına kapılmamak için ne yapabilirsiniz? Öncelikle sizden 10-15 yaş büyük bir iş arkadaşınıza şu soruyu sorun, “Benim yaşımdayken neyi farklı yapmış olmayı dilerdiniz?” Düşünün ve karar verip uygulayın. Seçim sizin. •

Bir İş Başvurusu Sınavı

Büyük bir şirketin yöneticisi, şirkete iş başvurusunda bulunan adayları sözlü sınavdan geçiriyordu. Adaylardan birine şöyle bir soru sordu:

“Faiz hadlerinin yükseltilmesi oranındaki değişikliğin altın stoklarındaki erime hızını etkilemesinin ne anlama geldiğini söyleyebilir misiniz?”

Genç aday, duraksamadan yanıt verdi:

“Rahatlıkla söyleyebilirim, efendim” dedi. “Bu cümle, benim iş başvurumun bir dakika sonra reddedileceği anlamına gelmektedir.”

Bu kitabın ana konusu, birbirlerinin ruh ikizi olan Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) ve Büyük İsrail Projesi'dir (BİP). Her iki proje de Türkiye'nin bekası, güvenliği, birlik ve bütünlüğü ile doğrudan ilişkilidir. 22.07.2015 tarihinde, sosyal medya üzerinden şöyle demişim: "Yurdumun insanları BOP'u öğrenmedikçe bugün ülkemizde ve bölgemizde yaşananları anlamayacaktır."

Bu mesajımın üzerinden üç yıl geçti. Gerçekten de bu zaman diliminde ülkemizde ve bölgemizde BOP ve BİP kapsamında neler oldu neler... Görünen o ki, bu ana kadar yaşananlar, gelecekte yaşananlara rahmet okutacak. Çünkü Türkiye, bu projelerin hedefindeki ülkelerin en önemlilerinden biri. Türkiye adeta BOP ve BİP'in kilidi. Proje sahipleri bu kilidi açmak için her yolu deniyorlar ve denemeye de devam edecekler. Ben de ülkemizin insanlarının bu projelerle ilgili bilgilendirilmesi noktasında sorumluluğum olduğunu düşünerek bu kitabı yazmaya karar verdim. Ne kadar faydalı olabildiğim konusunda takdir sayın okurlarımdır. (...) Milletimin bu iki proje kapsamında başımıza örülen ve örülmeye hazırlanan çorapları kavramasına faydası olması dileğiyle.

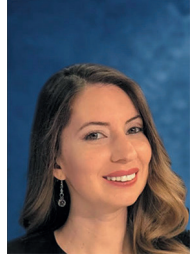
Saygılarımla. *Engin Alan*

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Neler Olmuyor ki Dünyada

Dr. Sezin San Sungunay

2 Bin 500 Metre Yükseklikte Gösteri

Alman ip

cambazları Lukas Irmiler ve Friedi Kühne, kırılması zor bir rekora imza attı. İki isim, sıcak hava balonları arasına gerilen ipte yürüdü. Gösteri, 2 bin 500 metre yükseklikte gerçekleştirildi. İkili, zaman zaman düşecek gibi olsalar da karşıya geçmeyi başardılar. Kühne ve

Irmiler, sıcak hava balonları arasında en yüksekte iple yürüme alanında dünya rekorunun sahibi oldular. Önceki rekor bin 901 metre ile Rafael

Bridi'ye ait. Lukas Irmler, rekoru paraşütle atlayarak kutladı. Friedri Kühne ise ipin üzerine tekrar çıktı. İki isim iple yürümenin farklı alanlarında da dünya rekorlarını elinde bulunduruyor.

2 Duvara Bantlanmış Muz 6,24 Milyon Dolara Satıldı

İtalyan sanatçı Maurizio Cattelan'ın "duvara bantlanmış muz" eseri New York'taki bir müzayede evinde açık artırmaya çıkarıldı. Sanatçının "Komedi" adını verdiği eser, bir kripto para platformunun kurucusu olan Justin Sun tarafından 6,24 milyon dolara satın alındı.

Eseri satın alan Sun, "Bu eserin gelecekte daha fazla tartışmaya ilham vereceğine ve tarihin bir parçası olacağına inanıyorum." dedi. Alıcılara verilen orijinallik sertifikasında eser sahibinin, çürümesi halinde muzun değiştirilebileceği ibaresi yer alıyor.

Cattelan'ın ilkinin 2019 yılında yaptığı ve sanat dünyasında büyük tartışma yaratan eseri 120 bin dolara satılmıştı. Maurizio Cattelan, hiciv ağırlıklı heykel ve enstalasyon çalışmalarıyla tanınıyor. Sanatçının 18 karat altından yaptığı klozet biçimli heykel, 2019 yılında İngiltere'de sergilendiği Blenheim Sarayı'ndan çalınmıştı.

3 Kadın Cinayetleri ile İlgili Vahim Tablo

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi, kadın cinayetlerine yönelik rapor yayımladı. Veriler, geçtiğimiz yıla oranla, aile üyeleri ve partnerleri tarafından öldürülen kadınların sayısında büyük artış olduğunu gösterdi. Raporla, 2023 yılında 85 bin kadın ve kız çocuğunun erkekler tarafından kasıtlı olarak öldürüldüğü ortaya çıktı. Ölümlerin yüzde 60'ı kurbana yakın biri tarafından gerçekleştirildi. Birleşmiş Milletler yetkilisi "Kadınlar, en güvende olmaları gereken yerde, ev içi yaşam alanlarında çok sayıda ölümcül şiddete maruz kalıyor" dedi. Yetkili ayrıca, aile içi alan dışında işlenen kadın cinayetlerine yönelik verilerin yetersiz olduğunu vurgulayarak, hiçbir bilgi alınamayan topluluklar olduğuna dikkat çekti. Birleşmiş Milletler verileri; Afrika'nın, en yüksek eş ve

partnerle bağlantılı kadın cinayeti ile ilk sırada olduğunu, onu Amerika ve Okyanusya kıtalarının izlediğini gösterdi. Fransa, Güney Afrika ve Kolombiya olmak üzere üç ülkeye ilişkin mevcut veriler ise, yakın partnerleri tarafından öldürülen kadınların büyük kısmının ölümlerinden önce polise, bir tür şiddet ihbarında bulunduğunu doğruladı.

4 Paris'te 'Sınırlı Trafik Bölgesi' Uygulaması

Fransa'nın başkenti Paris'in merkez bölgelerinde, "sınırlı trafik bölgesi uygulaması" başladı. Uygulama ile 5,5 kilometrekarelik alanda, otobüsler, taksiler, acil durum ve engelli araçları dışındaki taşıtlara izin verilmeyecek.

Uygulama kapsamında Paris'in 1, 2, 3 ve 4'üncü bölgelerini, motorlu taşıtlar zorunlu haller dışında kullanamayacak. Bu bölgelerde ikamet edenler, çalışanlar kısıtlamanın dışında tutulacak. Yaklaşık 6 aylık

deneme süresinin ardından uygulamaya ilişkin kontrol ve cezalandırma sistemi devreye alınacak. Paris Belediye Başkanlığı verilerine göre, bölgede her gün 350 ila 550 bin araç trafiğe giriyor. Belediye, bu uygulama ile Paris'in merkezinde yaşayan yaklaşık 110 bin kişinin hayat kalitesini iyileştirmeyi amaçlıyor. Kent yetkilileri, bu uygulamanın hava kirliliğini ve gürültüyü de azaltacağını belirtiyor.

5 Dünyanın En Büyük Altın Yatağı

Dünyanın en büyük ve en zengin altın yatağı keşfedildi. Dünyanın en büyük altın rezervi Çin'in Hunan eyaletinin merkezindeki Wangu altın sahasında bulundu.

Jeologlar, bu devasa altın deposunun bin tondan fazla saf altın içerebileceğini ve bu miktarın 500 milyon yüzük yapmaya yetecek

kadar büyük olduğunu açıkladı. Yapılan sondajlar, sadece 2 bin metre derinlikteki damarlar içinde 300 ton altın olduğunu gösterdi. Daha detaylı üç boyutlu modelleme, 3 bin metre derinliğe kadar uzanan, 700 ton ek ağırlık tutan damarların varlığını gösteriyor.

6 Anadolu Arkeolojisinde Bir İlk

Amasya'daki Oluz Hö-

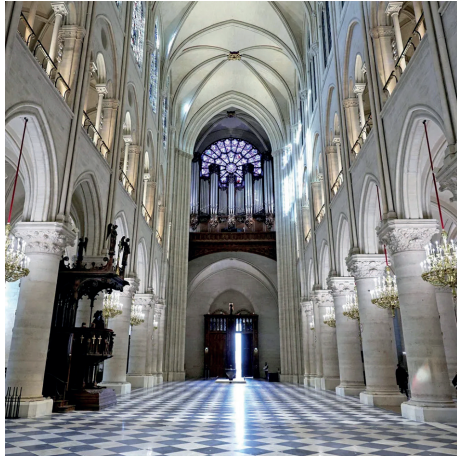
yük kazısında Frig dönemine ait kutsal olduğu değerlendirilen 2 bin 600 yıllık oda ve taş ortaya çıkarıldı. Kazı Başkanı Prof. Dr. Şevket Dönmez keşifle ilgili açıklama yaptı. Dönmez, "Bir kutsal odayı ve içerisinde kutsal taşı açığa çıkarmamız Anadolu arkeolojisinde ilk defa gelişen bir olay" dedi.

Friglerin kutsal tanrıçası Kubaba'nın heykeline ait parçaya rastlanması üzerine alanda

iki Kubaba sunağı bulunmuş, sonrasında süren kazılarda 20 metre-kare genişliğindeki kare bir yapı ve diğerlerinden farklı olduğu görülen bir taş ile karşılaşılmıştı. Prof. Dr. Şevket Dönmez, "Yazılı kaynaklarda geçen kutsal taş ve ana tanrıça ilişkisinin arkeolojik gerçekliğini gözler önüne seriyor. O tarihsel bilgileri somutlaştırmış durumdayız. Kare yapı, kutsal taş ilişkisinin de MÖ 600'lü yıllara kadar uzandığını görüyoruz" dedi.

7 Notre-Dame Katedrali'nin Restorasyonu Tamamlandı

Fransa'nın başkenti Paris'teki 861 yıllık Notre-Dame Katedrali'nde 5 yıl önce çıkan yangının ardından başlayan yenileme çalışmaları

tamamlandı. Katedralin kapıları ziyaretçilerine yeniden açıldı. Açılış törenine, Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Amerikan Başkanlığına seçilen Donald Trump ve Ukrayna Devlet Başkanı Zelenski'nin aralarında olduğu 40 devlet ve hükümet başkanı katıldı. Törende dini ayin, konser, video gösterimi ve konuşmalar gerçekleştirildi. Paris'in sembollerinden 1163-1345 yılları arasında inşa edilen Notre-Dame Katedrali'ndeki yangının ardından, Katedral'de bulunan Katolik kutsal emanetleri ve sanat eserleri kurtarılarak güvenli bir yere götürülmüştü. Katedral'in restorasyonu için ulusal ve uluslararası kaynaklar sayesinde 833 milyon euro toplanmıştı.

8 Futbol Maçında Onlarca Kişi Yaşamını Yitirdi

Batı Afrika ülkesi Gine'de penaltı kararı onlarca kişinin yaşamını yitirmesine neden oldu. Yerel futbol takımları arasında oynanan maç sırasında, ev sahibi takıma

verilen penaltı üzerine, taraftarlar birbirlerini sözlü olarak tahrik etti. Gerginlik sonrasında kalabalık, izdihama neden oldu. Polis göz yaşartıcı gaz kullandı. Yetkililer güvenliği sağlamak için müdahale etse de izdiham önlenemedi. Aralarında çocukların da bulunduğu çok sayıda yaralı hastaneye sevk edildi. Olaylarda 56 kişi hayatını kaybetti. 2009 yılında yine stadyumda düzenlenen muhalif mitinge askerlerin ateş açması sonucu 156 kişi hayatını kaybetmişti.

9 Filipinler'de Yanardağ Patladı

Filipinler'in Negros Adası'nda bulunan Kanlaon Yanardağı bu yıl ikinci kez harekete geçti. Yanardağdan 3 bin metre yüksekliğe kül püskürdü. 4 dakika süren volkanik faaliyet nedeniyle yanardağa yönelik alarm seviyesi 2'den 3'e yükseltildi. Yanardağın ileride tekrar aktifleşebileceğini belirtilerek 6 kilometrelik alan içerisinde yaşayan vatandaşlar tahliyeye hazırlıklı olmaları konusunda uyarıldı.

Kanlaon Yanardağı hazırında da faaliyete geçmişti. Yaklaşık 6 dakika boyunca patlayan yanardağ 5 bin metre yüksekliğinde duman püskürtmüştü. •

sezinsansungunay@
butundunya.com.tr

Yüzyıl Önce Yüzyıl Sonra SEVR ve LOZAN
Türkiye Cumhuriyeti'ne Karşı Lozan Üzerinden
Psikolojik Savaş

Yalanlar ve Gerçekler

İlk Kez Yayınlanan Özgün Belgelerle
Cumhuriyetin Yüzyüncü Yılına Armağan

Otopsi Yayınları

OCAK AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

9	3	2	7	6	8	4	1	5
1	8	5	2	4	9	7	3	6
6	7	4	3	5	1	9	2	8
4	9	3	6	8	2	1	5	7
2	1	8	4	7	5	6	9	3
7	5	6	9	1	3	2	8	4
5	6	1	8	9	4	3	7	2
3	4	9	5	2	7	8	6	1
8	2	7	1	3	6	5	4	9

Sudoku Yapamayanlar İçin

2	1	9	6	7	4	3	8	5
6	3	4	5	9	8	7	2	1
7	8	5	1	3	2	6	9	4
5	7	8	4	2	6	1	3	9
3	4	2	9	1	5	8	6	7
1	9	6	7	8	3	5	4	2
9	2	7	8	6	1	4	5	3
8	5	1	3	4	9	2	7	6
4	6	3	2	5	7	9	1	8

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

“Bilginizi Denetleyin”

- 1-(b) Kadastro
- 2-(c) Denk
- 3-(a) Şut
- 4-(d) Sterilize
- 5-(c) Üreme
- 6-(b) Tırtıl
- 7-(c) Neşter
- 8-(d) Kriptoloji
- 9-(b) İstanbul Üniversitesi
- 10-(a) Mersin
- 11-(d) Amfibiler
- 12-(c) Timsah

- 1-(c) Sevimsiz, itici
- 2-(d) Tepki
- 3-(b) Çok şişman
- 4-(a) Üst giysisi
- 5-(c) Giyim gösterisi
- 6-(c) Kıvrık şapka
- 7-(b) Bir kan hastalığı
- 8-(a) Sapıç
- 9-(b) Kargaşa
- 10-(c) Kısa ceket
- 11-(b) Höyük
- 12-(a) Kuyruklular
- 13-(c) Kısa ceket
- 14-(c) Kuşkucu, şüpheli
- 15-(d) Arınık

Kare Bulmaca

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Y	E	Ş	İ	M	U	S	T	A	O	Ğ	L	U	A
2	E	K	İ	P	R	A	İ	T	İ	Z	A	N		
3	S	O	L	R	F	E	D	A	İ	U	L	A		
4	A	N	A	M	A	L	M	A	Ğ	D	E	N	B	
5	R	O	N	T	A	Z	A	T	O	Z	T	A		
6	İ	M	A	L	B	A	Y	K	L	İ	M	A		
7	A	İ	T	A	A	E	Z	A	N	E	M	A		
8	S	A	S	U	D	E	E	Z	M	E	İ	L		
9	İ	S	A	R	A	L	İ	K	O	E	M	A		
10	M	A	L	T	A	A	A	G	R	A	F	C		
11	İ	T	İ	A	L	E	T	G	R	E	T	A		
12	A	T	R	O	Z	E	T	H	B	A				
13	L	M	İ	R	E	M	S	A	P	A	N	C	A	
14	A	Z	A	K	R	K	U	Z	İ	N	E	R		
15	M	A	Ç	E	İ	R	E	A	L	A	M	E	T	
16	A	H	K	A	M	A	L	A	N					
17	T	İ	A	N	A	N	M	E	N					
18	R	D	A	R	A	B	İ	L						
19	A	E	T	E	R	N	E	S	T					
20	M	İ	L	E	K	D								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Ayda ve Kaya Özen, Ankara

Duru Sezgin, Erzincan

Masal Yağmur ve Mehmet Yiğit Genç, Ankara

Ekin Çalışkan,
İstanbul

Deniz ve Ilgın Kestioglu, İstanbul

Ela Kayretli, Ankara

Deniz Kırbıyık, *Samsun*

Nil Bük, *İstanbul*

Erhan Muslu, *Kayseri*

Elçin Biçer, *Manisa*

Kıvanç Ateş, *Zonguldak*

Mete Ünlü, *Bursa*

Arda Tunc Karakoyun,
Balıkesir

Zeynep Selma Halkalı,
İstanbul

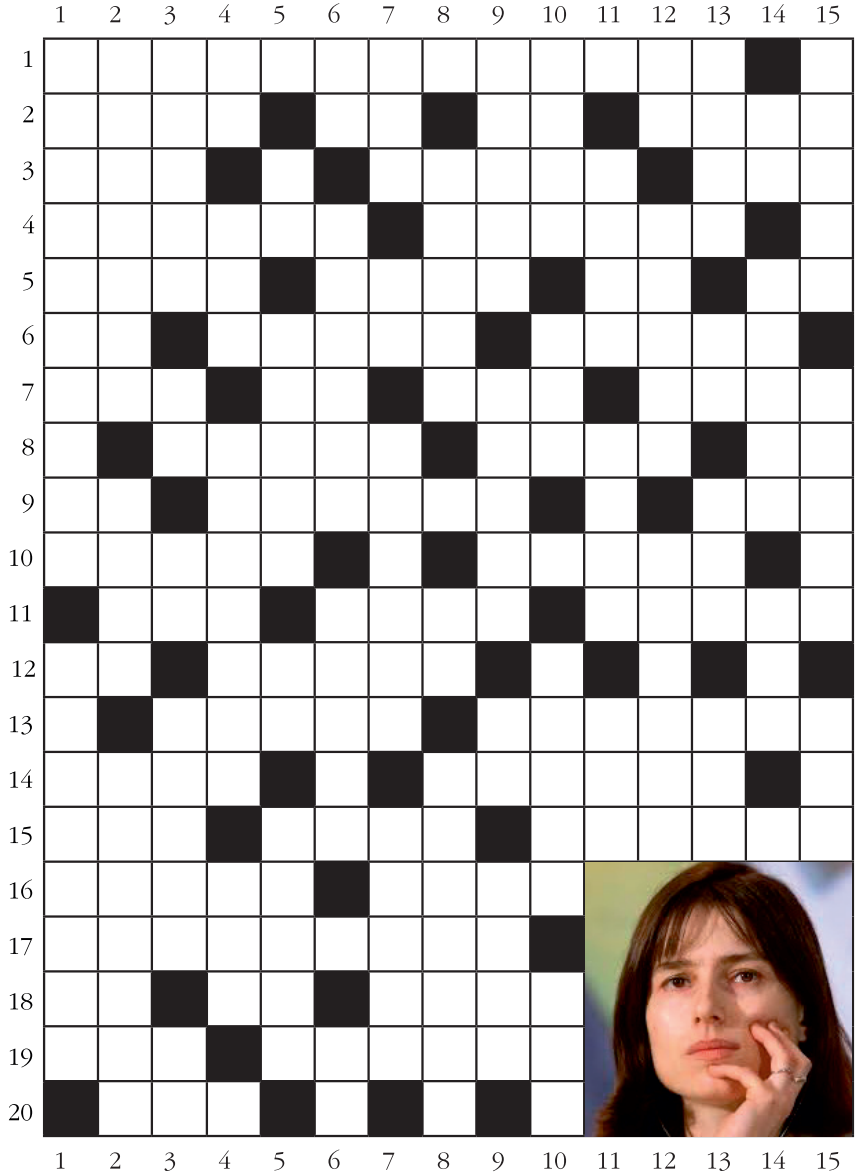
Nil Şahin, *Ankara*

Sude ve Melike Gençoğlu, *Adana*

Güneş Özgüneş,
İstanbul

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-'Pandora'nın Kutusu', 'Tereddüt', 'Güneş Yolculuk' gibi filmlerinden tanıdığımız fotoğrafta görülen sinema yönetmenimiz. 2-Takım.- Eski Mısır'da güneş tanrısı.- Köpek.- Anlama yeteneği. 3-Müzikte kullanılan bir anahtar.- Bir kimseyi veya bir yeri koruyan kimse.- Muğla'nın bir ilçesi. 4-Sermaye.- 'Perihan' (edebiyatçımız). 5-Okul öncesi ve ilkokul çocuklarının sergilediği müzikal gösteri.-Serbest bırakma.- Basit şekerlerin ortak adı.- Uzaklık işareti. 6-İşaret.- Askeriyede yarbaydan sonra gelen rütbe.- Soğuk veya sıcak hava vererek kapalı bir yerin havasını değiştiren elektrikli araç. 7-İlişkin, ilgili.- Bir haber ajansının simgesi.- Sıkıntı verme.- Büyüme, gelişme. 8-Rahat, sakin ve huzurlu yer.- Acılı bir meze türü.- Vilayet. 9-Sahip.-İğdir'in bir ilçesi.- Eski dilde bağırsaklar. 10-Avrupa'da bir ada ülkesi.- Yara kenarlarını birleştirmede kullanılan, metalden yapılmış malzeme. 11-Belirli bir ereğe ulaşmak ya da belirli bir eyleme girişmek için duyulan güçlü ve sürekli tepisi.- 'Nazik' (Aziz Nesin'in bir yapıtı). '..... Garbo' (İsveç asıllı ünlü aktrist). 12-Satrançta bir taş.- Kapı kolunun altına monte edilen metal parça. 13-Hayata küsmüş kimse.- Sakarya'nın bir ilçesi. 14-Karadeniz'de bir iç deniz.- Gemilerde yemek pişirilen yer. 15-Bazı spor dallarında iki takım, iki kişi, iki taraf arasında yapılan karşılaşma.- İrlanda'da bir nehir.- Belirti, nişan. 16-Yargılar, hükümler.- Saha, meydan. 17-Pekin'de bulunan ünlü meydan. 18- Radyumun simgesi.- Tarım alanları için 100 m² değerinde yüzey ölçü birimi. Koyun, at ve deve gibi hayvanlara bakan kimse. 19-Avrupa Birliği'nin eski adı.- '..... Hemingway (ABD)'li Nobel ödüllü ünlü edebiyatçı). 20-Yabancı bir uzunluk ölçüsü birimi.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'Menekşe Gözler Hülyalı', 'Adalardan Bir Yar Gelir Bizlere' adlı besteleri ile tanıdığımız bestekarımız.- Karadeniz'de imal edilen bir tür balıkçı teknesi. 2-İnsanların yaşayabilmek için üretme, ürettiklerini bölüşme biçimlerinin ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünü.- Kutlu, uğurlu. Neşet Ertaş'ın bir bestesi. 3-Yaban gülü.- Talyumun simgesi.- Litrenin kısa yazılışı.- Trabzon'un bir ilçesi.-Boru sesi. 4-Dokuma maddelerinin bükülmüş liflerinden yapılan bağ.- Maden Tetkik Arama Enstitüsünün kısa adı.- Yergi niteliğinde olan.- Valide. 5-Radyumun simgesi.-Otto Preminger'in 1944 yapımı ünlü filmi.- Müstahkem yer.-İpucu, iz. 6-Tümör.- Efelek.- Azerbaycan halkından olan.-Bir nota. 7-Katıksız, saf.- Güney Afrika Cumhuriyeti'nin plaka imi.- Başkaları.- Güney Doğu Anadolu'da bir petrol bölgesi. 8-Emay ile kaplanmış olan.- Bir gıda maddesi.- Henri Chariere'nin sinemaya da uyarlanmış ünlü yapıtı. 9-Ödenek.- İslamiyetin farzlarından biri.-Fuzuli'nin bir kasidesi- Şişman ve iri deve. 10-Padişah çadırı.- Eti lezzetli bir kümes hayvanı.- Sonbahar mevsimi.- Limited şirketin kısa yazılışı. 11-Örnek alınan, çok hayranlık duyulan kimse.- Hastanelerde ölümlerin belirli süre için saklandıkları soğuk ortam.- Kimyasal enerjiyi elektrik enerjisine çeviren araç. 12-Lityumun simgesi.- Çanakkale'nin bir ilçesi.- Kuzey Afrika'da yetişen ve kozmetik sanayiinde kullanılan bir bitki. 13-'..... Mehmet' (Türkiye'de taşkömürünü ilk defa bulan kişi).- Kuzu sesi.- Zeybek.- Rutubet. 14-Bir renk.- Genelge, sirküler: '..... Mahal' (Hindistan'ın Agra şehrinde Babür Şah tarafından yaptırılmış ünlü anıt mezar. 15-Cezayir'de bir liman kenti.- Çorum'un bir ilçesi.- Arka, geri.

Satranç

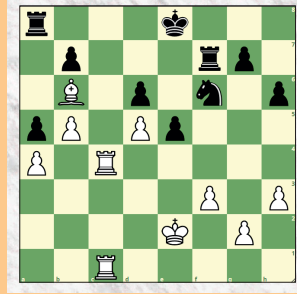
Mustafa Yıldız

TÜRKİYE ŞAMPİYONU VAHAP ŞANAL

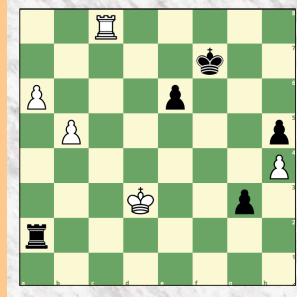
GM Vahap Şanal (2553) – GM Mustafa Yılmaz (2574) 2024 Türkiye Birinciliği, 5.1. Tur, Final Maçı

Beyaz, oyunu sadeleştirerek vezir kanadındaki siyah piyonları temizliyor. **41. Kc8+ Kxc8 42. Kxc8+ Şd7 43. Kb8 Axd5 44. Kxb7+ Şe6 45. Kxf7 Şxf7 46. Fxa5 Af4+ 47. Şd2 Ae6** Artık Siyah için iyi hamle yok. **48. b6 Ad8 49. Fb4 Şe6 50. a5 Şd5 51. b7** Siyah terk etti. 1-0 Piyonu Axb6 ile olsa bile a piyonu vezir oluyor. İlk kez Ön Eleme ve Eleme Sistemi ile 16 oyuncu ile başlayan turnuvayı Şanal 1. bitirerek 2024 Türkiye Şampiyonu oldu. Bu, Şanal'ın 3. Türkiye şampiyonluğu.

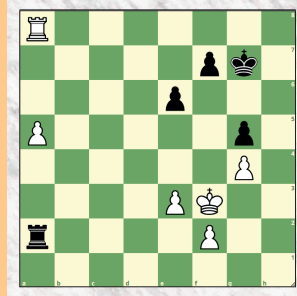
GM Vahap Şanal (2553) – GM M. Batuhan Daştan (2560), 2024 Türkiye Birinciliği 3.2. Tur, Yarı Final Maçı,

Satranç bilgisayar motorlarının eşit gösterdiği yandaki konumda Siyah, **59...Ka5??**'ten sonra kayıp konuma düşüyor. Doğru devam yolu **59... g2!** idi. Şanal, hatayı hızla değerlendiriyor. **60. Şe2! Ka2+ 61. Şf1 g2+ 62. Şg1** Siyah terk etti. Yarı final maçını kaybetmesine karşın Daştan 3.- 4.'lük maçında Cem Kaan Gökerkan'ı yenerek Türkiye üçüncüsü oldu.

GM Mert Yılmazyerli (2515) – IM Adar Tarhan (2483), 2024 Türkiye Birinciliği 4.T ur, 5. -6.'lık Maçı

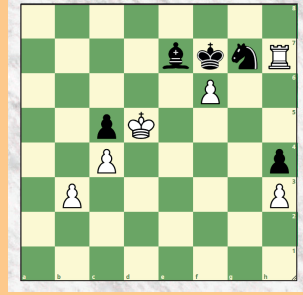
Siyah'ın kalesi ve şahının doğru yerleşmesinden dolayı Beyaz ilerleme kaydedemiyor. Ancak **35...e5?** sonrasında Beyaz üstünlüğü ele geçiriyor. **36. a6 e4+??** Büyükusta Yılmazyerli bu hatadan nasıl yararlanılacağını gösteriyor.

37. Şxe4 Kxf2 Şah kanadındaki piyonları azaltmak Siyah'ın işine yaramıyor. 38. Kb8 Ka2 39. Kb6 Ka4+ 40. Şd5 Kxg4 41.Şc6 Ka4 42.Şb7 Artık a- piyonu kaleyi yitirmeden durdurulamaz. 42... f6 43. a7 Kxa7 44. Şxa7 Şg6 45. e4 Şf7 46. Şa6 g4 47. Şb5 Beyaz terk etti. 0-1 Yılmazyerli, Türkiye 5.si oldu.

IM Alparslan Işık (2475) – IM Umut Erdem Gündüz (2287), Türkiye Birinciliği 4. I Tur, 7.- 8.'lik Maçı

Aldatıcı konum. Siyah, c5 piyonunu bırakmak için 66... Şxf6?? oynuyor. Oysa ki 66... Fxf6 ile eşitliği sürdürebilirdi. Siyah, 67.Şxc5 oynarsa 67...Şg6 68.Kxg7+ (68.Kh8? Ae6+ ile kaleyi kazanırdı.) ve konum eşittir. Oyun şöyle devam etti: 67. Kxh4 Af5 68.Ke4 Ff8 69.Ke8 Fd6 70.Ke6+ Fil yakalandı ve Siyah terk etti. 1-0 Işık, 7. oldu.

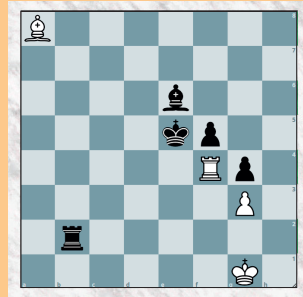

YENİ DÜNYA ŞAMPİYONU GUKESH

2023 Dünya Satranç Şampiyonu Çinli Ding Liren ile adaylar turnuvası birincisi Hintli Dommaraju Gukesh, 25 Kasım – 13 Aralık 2024 tarihlerinde, 14 turluk Dünya Şampiyonluğu turnuvası için Singapur'da karşılaştılar. İki yarışmacının da son turuna 6,5 puanla girdikleri turnuvayı Gukesh 3 kazanç, 9 beraberlik ve 2 yenilgi skoruyla 7,5 puanla tamamladı ve yeni Dünya Satranç Şampiyonu oldu. Aşağıdaki konumda Dünya Şampiyonluğu finalinde görüldüğüne inanılmayacak denli bir hatalı hamle yapan Liren, beraberlik umduğu oyunu ve şampiyonluğu kaybetti.

GM Liren Ding (2728) – GM D. Gukesh (2783), 2024 Dünya Şampiyonluğu Final Maçı, 14. Oyun

Hamle sırası Beyaz'da, Dünya Şampiyonu ancak bir amatörün yapabileceği 55.Kf2?? hamlesini oynuyor. Oysa 55. Ka4 veya 55.Fg2 ile figürleri tahtada tutabilse oyunu kaybetmezdi. 55...Kxf2 56. Şxf2 Fd5! Şimdi Beyaz, filleri de değiştirmek zorunda. 57.Fxd5 Şxd5 ve piyon oyun sonu Siyah için kazançtır. 58. Şe3 Şe5 Beyaz terk etti. 0-1 Eski Dünya Şampiyonları Kasparov ve Kramnik, final maçı değerlendirmelerinde “satrancın tükenişi” yorumunda birleştiler.

Bize Gönderilen Kitaplardan

Yaşamı Hala Seviyor muyuz? Sevginin Gücü ve Güçsüzlüğü Üzerine

Erich Fromm
Say Yayınları

Yaşamdaki en önemli şey mutlu olmak değil canlılıktır. Yaşamdaki en kötü şey acı çekmek değil kayıtsızlıktır. Sevgi insanın canlılığına, gelişimine, iyiliğine duyulan aktif ilgiyi kendinde barındırır. Sevgi yaşamı destekler, canlılığı, oluşu kucaklar. Ancak yalnızca sevgi yetmez, açık bir bilinçle bu dünya için, insanlar için neyin iyi olduğunu bilmek ve bunu gerçekleştirmek için de aktif bir yönelim içinde bulunmak gerekir. Oysa günümüzde pasif bir yaşam tarzı kişiliği dayatılıyor. Bunun yanında her şey performans, gösteriye indirgenmiş durumda. Modern insan kendini gerçekten

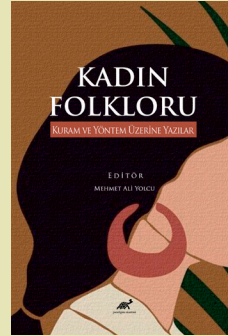

var kılmaktan çok, sahip olunanların sahte değerleriyle eşitleyip kendini otantik ve samimi olarak hayatın merkezine koymaktan çok, yüzeysel bir varoluşun gösteri nesnesi haline gelmiştir. Bunu yaratan yaşam sevgisinin bastırılıp yerine ölüm sevgisinin merkeze alınmasıdır. Fromm insanları şiddetin, sahip olma açlığının güdümünde bir dünyanın yıkıcılığına karşı barışa, özgürlüğe, yaratıcılığa, sevgiye, oluşa ve aktif bir hayata çağırıyor.

Kadın Folkloru Kuram ve Yöntem Üzerine Yazılar

Paradigma Akademi Yayınları

Batı akademisinde 1960'lı ve 1970'li yıllarda ilk çalışmalarla başlayıp devam eden feminist folklor araştırmaları, kadına özgü folklor türlerinden kadın halk icracalarına, kadını baskılayan gelenek ve ritüellerden geleneksel yapılardaki toplumsal cinsiyet algısına kadar geniş bir yelpazede konumlanmış bulunmaktadır. Son yıllarda yapılan bilimsel tartışmalar ise post-mode-

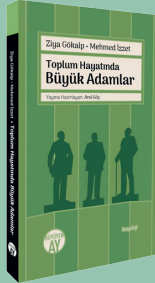

mist felsefenin etkisinde kalan yeni Fransız feminizmiyle klasik feminist akımın bakış farklılıkları üzerine odaklanmıştır. Bunun yanında folklor çalışmalarındaki klasik alan araştırmalarına yöneltilen ciddi eleştiriler, cinsiyet temelli yeni derleme tekniklerinin geliştirilmesinin önünü açacak gibi durmaktadır. Türk akademisinden iki yazarın da yazdığı makaleler, Türk folklor araştırmaları için kuramsal bir bakış açısı sunuyor.

Büyük Adamlar

Ziya Gökalp , Mehmed İzzet
Büyüyen Ay Yayınları

Yüz yıl önce kaleme alınan Türkiye'nin ilk sosyologlarından Ziya Gökalp ve Mehmed İzzet'in yitmekten kurtarılan bugüne ve yarına ışık tutan yazıları. "Büyük adamlar meselesi beşerî hayatın mana ve kadri meselesidir." diyen Mehmed İzzet sorularına cevap arıyor: "Bir insanın büyük, kahraman tanınması için ne lazımdır? Evvela bir insan, ikinci olarak da onu kahraman tanıyan bir topluluk. Bu iki kısmın birbirine olan bağı (ilişkisini) düşünürsek o zaman şu soru karşısında kalırız: Adanın büyüklüğü cemiyetin büyük tanınmasından mı neşet eder, yoksa

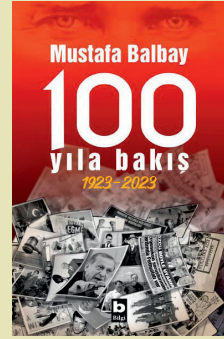

cemiyetin büyük tanınması adanın büyüklüğünden midir? Adanın büyüklüğü ve cemiyetin takdisi (kutlu, mübarek kabul etmesi), bunlardan hangisi sebep hangisi eserdir? (...)

100 Yıla Bakış 1923-2023

Mustafa ;Balbay
Bilgi Yayınevi

A tatürk'ün sonsuza dek yaşayacak dediği 1923'te tarih sahnesine çıkan Türkiye Cumhuriyeti'nin temelleri o kadar sağlam

atıldı ki, o temellerin her sütunu âdeta her cumhuriyetçi yurttaşın yüreğinden fırlayıp öteki sütunla buluşuyor. Bunca sütunu ortadan kaldıracak misiniz? Bunun için bir milleti tümüyle yok etmeniz gerekir." "Korkacak bir şey yok. Uğruna mücadele edilecek çok şey var." Cumhuriyet'in 100 yıllık tarihini kırılma noktalarıyla ele alan bu kitap, devrimlerle ekilen toplumların darbelerle sarsılan bir toplumda nasıl yeşerdiğini, Cumhuriyet ağacının köklerinin nasıl sağlam olduğunu anlatıyor. (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: NAMIK BERKER

Doğumundan Ölümüne ATATÜRK adlı kitabımın genişletilmiş 2. baskısı yapıldı ve siz değerli okurların hizmetine sunuldu.

Kitabın 1. baskısını alıp, okumuş olanlar elbette vardır..

Ancak genişletilmiş 2. baskı, ATATÜRK ve O'na ilişkin değerler konusunda, bugüne değin çoğunluğun haberinin olmadığı bilgileri içermektedir..

Birkaç örnek vermek gerekirse:

- ATATÜRK'ün, gün, ay ve yıl olarak doğum tarihi,
- Laiklik konusunun bir Türk komutan tarafından icat edildiği,
- ATATÜRK'ün Samsun'a ve Sivas'a vardığında tutuklanmak istenmesi,
- Milli Mücadele yıllarında çıkarılan ayaklanmalara ilişkin ayrıntılar,
- Atatürk ile ilgili duyulmamış ve pek az bilinen anılar,

gibi konular ilk akla gelenlerdir.

Kitabın bir başka özelliği de YALAN'a ve HURAFELERE asla itibar edilmediği, bununla birlikte ABARTI'ya kesinlikle yer verilmediğidir.

Bu özellikler ve daha nice ayrıntılar gözönünde bulundurulduğunda, ATATÜRK ve İLKELELERİ ile O'na ilişkin değerleri öncelikle öğrenmek, böylelikle O'nun söylediklerini bilmek / anlamak ve işaret ettiği ufuklara kararlılıkla yürümek için adı geçen kitabımın bu baskısının da okunmasını öneririm.

Esensikle kalın.

CENGİZ ÖNAL TARAKÇIOĞLU

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

FEYHAMAN DURAN

Annesini göremedi. Şair, hattat babasına doyamadı. “Haline şükretmek en büyük, en önemli felsefedir.” “Hayat aşktır. İnsan yaşamak için sevmelidir.” “Gerçek mutlu insan, ruhunu gıdalandırabilir.” “Güzel şeyi görmek zor olmakla beraber, güzel şeyi gören mesuttur.” Başını okşayan, sırtını sıvazlayanlara ihanet etmedi. Avrupa’da okurken aldığı parayı eğitim için harcadı artanını geri verdi. “Ahlâk paradan daha önemlidir. Terbiyeli adam, paralı adamdan daha zengindir. Maddî kazanç kolay, manevî kazanç güçtür.” “Hayat gayesi bu dünyada yararlı bir şeyler yapabilmek, güzel bir iz bırakabilmektir.” Mihri Müşfik akademide kız öğrencilerini ona emanet etti. Çallı’yla giyecek ayakkabısı; öğrencisi ressam Güzin Duran ile evlendiğinde başlarını sokacak evleri yoktu. İlk grup portre resmini yapan, portre ile yaşamını sürdüren tek sanatçıydı. Vatan savunmasına fırçasıyla katıldı. Atatürk’ü portreleriyle ölümsüzleştirdi. “Ne yapmak istiyorsun? Renk mi, şekil mi? Her şeyin en alası, en mükemmeli tabiattadır.” “Çok kimse konuşmasını bilir de dinlemesini bilmez. Nasıl ki şiirin bir kafiyesi varsa çizgide bir şiir vardır.” “Yazı da resimdir(...) bazı şeyde çizgi yoktur, renk vardır; sözü yoktur, nâmesi olur. Sanatın da ‘söylenmeyen’ tarafı çoktur.” Her şeyini üniversiteye bağışladı.

